77 Νοέμβρης-Δεκέμβρης 2009

#4 Οι πρώτες 100 μέρες είναι του κινήματος

#5 Επιτροπή Αλληλεγγύης Σωματείων και Συνδικαλιστών
Κατερίνα Θωίδου

#6 Να τιμωρηθούν οι δολοφόνοι!
Πέτρος Κωνσταντίνου

#8 Αφγανιστάν όπως Βιετνάμ
Γιάννης Σηφακάκης

#9 Ένα φάντασμα ακολουθεί το ΠΑΣΟΚ
Μαρία Στύλλου

#13 DIE LINKE. Η ριζοσπαστική Αριστερά στη Γερμανία
Συνέντευξη με τον Stefan Bornost

#15 Ευχολόγια για το τέλος της κρίσης
Μωυσής Λίτσης

#18 Το Πρόγραμμα της Αριστεράς
Πάνος Γκαργκάνας

#22 Κλίμα και πράσινη ανάπτυξη
Σωτήρης Κοντογιάννης

#25 Τι χρειάζεται να αλλάξει στην Αριστερά;
Λέανδρος Μπόλαρης

#28 Δέκα χρόνια από το Σιάτλ
Νίκος Λούντος

#32 Ο Γκέοργκ Λούκατς και η Ουγγρική Επανάσταση
Θανάσης Καμπαγιάννης

#36 Βιβλιοκριτική

Τόνι Κλιφ
Τρότσκι, 1879-1917.
Προς τον Οκτώβρη

Υλικά της ημερίδας της ΚΕ του ΚΚΕ
Η διεθνής οικονομική κρίση και η θέση της Ελλάδας

Αλί Ροδρίγες Αράκε, Αλμπέρτο Μούγερ Ρόχας
Ο σοσιαλισμός της Βενεζουέλας και το κόμμα που θα τον προωθήσει

Δημήτρης Σταματόπουλος
Το Βυζάντιο μετά το έθνος

Gotz Aly
Το λαϊκό κράτος του Χίτλερ

#42 Επισκόπηση

Το **Σοσιαλισμός από τα Κάτω**
είναι το δίμηνο περιοδικό του **Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος**
Ιδιοκτήτης: Εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο
Υπεύθυνη σύνταξης: Μαρία Στύλλου
Σύνταξη: Θανάσης Καμπαγιάννης, Σωτήρης Κοντογιάννης, Νίκος Λούντος, Λέανδρος Μπόλαρης
Εξώφυλλο, σελιδοποίηση: Παντελής Γαβριηλίδης,
Κεντρική διάθεση: Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Φειδίου 14- 16, Τηλ. 210 5247584

Για συνδρομές και γράμματα:
Περιοδικό «Σοσιαλισμός από τα Κάτω», Τ.Θ. 8161 - 100 10, Αθήνα
e-mail: **sak@sek-ist.gr www.sek-ist.gr/SAK**

Οι πρώτες 100 μέρες είναι του κινήματος

Το πρόγραμμα των 100 ημερών της νέας κυβέρνησης έχει αρχίσει να ξεδιπλώνεται και θυμίζει περισσότερο συνέχεια από τα προηγούμενα, παρά τις αλλαγές που υποσχόταν το ΠΑΣΟΚ.

Σαράντα χιλιάδες απολυμένοι στο Δημόσιο με την κατάργηση των stage, πάγωμα όλων των προσλήψεων μέχρι να «αναμορφωθούν» οι διαδικασίες του ΑΣΕΠ. Νοσοκομεία, Δήμοι και μια σειρά άλλες υπηρεσίες κινδυνεύουν να καταρρεύσουν. Έτσι ξεκίνησε η εκστρατεία για το «νοικοκύρεμα» των ελλειμμάτων. Ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος έβαλε από την αρχή τον στόχο, όταν δήλωσε ότι στα επόμενα δυο χρόνια το δημόσιο έλλειμμα πρέπει να μειωθεί τουλάχιστο 5 μονάδες και τα 2/3 να καλυφθούν από μείωση των δαπανών. Ο Παπακωνσταντίνου το έβαλε ήδη μπροστά.

Τα Εξάρχεια, οι πλατείες και οι δρόμοι της Αθήνας έχουν γεμίσει από τα ΜΑΤ, ενώ συνεχίζονται οι συλλήψεις, τα βασανιστήρια και οι πνιγμοί των μεταναστών. Σε όλη την Ελλάδα λειτουργούν μικρά ή μεγάλα στρατόπεδα συγκέντρωσης κάτω από τον τίτλο «Κέντρα Υποδοχής». Σύγχρονα Νταχάου με επικεφαλής όχι πια τον Μαρκογιαννάκη, αλλά τον Χρυσοχοΐδη και τον Βούγια που κάνουν δηλώσεις για «κολαστήρια ψυχών» την ώρα που συνεχίζουν να τα διαχειρίζονται.

Ευτυχώς, ενώ οι υπουργοί σερβίρουν μια από τα ίδια «με ευαισθησία», το κίνημα είναι εδώ. Με το καλημέρα τούς υποδέχτηκαν οι απεργοί του ΟΛΠ που διεκδικούν να φύγει η COSCO. Οι οργισμένοι διαδηλωτές της Νίκαιας που βάδισαν στο Αστυνομικό Τμήμα μόλις έγινε γνωστή η δολοφονία του Μοχάμεντ Καμράν. Οι κινητοποιήσεις των νέων συμβασιούχων stage. Οι φοιτητές με το πρώτο συλλαλητήριο της νέας ακαδημαϊκής χρονιάς.

Στις σχολές και τα σχολεία υπάρχει αναβρασμός μετά την ενθρόνιση της Διαμαντοπούλου στο υπουργείο Παιδείας. Δεν είναι πρόκληση μόνο το παρελθόν της στην Κομισιόν της ΕΕ και στη συναίνεση με τους νεοδημοκράτες προκατόχους της. Είναι και η προσπάθειά της να κόψει την ενισχυτική διδασκαλία μόλις πάτησε πόδι στο υπουργείο. Μαθητές, εκπαιδευτικοί και φοιτητές εξοργίζονται με όλα αυτά και με τις εκστρατείες του Χρυσοχοΐδη ενάντια στα «άβατα» που ξεκινάνε από τα Εξάρχεια και στοχεύουν το άσυλο και τις καταλήψεις.

Γίνεται ξεκάθαρο ότι οι από πάνω έχουν τη δική τους ατζέντα αλλά και το κίνημα έχει τη δική του. Πριν ολοκληρωθούν οι πρώτες 100 μέρες, αυτή η ατζέντα περιλαμβάνει:

Τη βδομάδα αντιρατσιστικής δράσης 31 Οκτώβρη με 4 Νοέμβρη, τις μέρες που το Φόρουμ των κυβερνήσεων για τη Μετανάστευση βρίσκεται στην Αθήνα. Συλλαλητήρια στο Σύνταγμα, αλλά και συναυλία στον Άγιο Παντελεήμονα στην Αχαρνών είναι η απάντηση του κινήματος.

Στήριξη στις κινητοποιήσεις των εργαζόμενων stage, συντονισμός και κλιμάκωση πηγαίνοντας προς τη μάχη του Προϋπολογισμού.

Μεσολαβεί το Τριήμερο του Πολυτεχνείου με τις πορείες για την επέτειο της εξέγερσης να δίνουν τον τόνο ενάντια στην καταστολή, το ρατσισμό, τη διάλυση της Παιδείας και να συνδέουν το τότε με το τώρα, το Νοέμβρη με το Δεκέμβρη.

Μέσα στο Δεκέμβρη έρχεται στην Αθήνα η Χίλαρι Κλίντον από αφορμή τη Σύνοδο του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ). Για το κίνημα είναι αφορμή και πρόκληση για αντιπολεμική «υποδοχή» για να φύγει το ΝΑΤΟ από το Αφγανιστάν και τον Καύκασο, για να γυρίσει πίσω ο ελληνικός στρατός.

Και βέβαια στις 12 Δεκέμβρη μας προσκαλούν να κινητοποιηθούμε οι διαδηλωτές της Κοπεγχάγης που θα πολιορκήσουν τη Σύνοδο του ΟΗΕ για την Κλιματική Αλλαγή. Ομπάμα και Παπανδρέου μας παραμυθιάζουν για «πράσινη ανάπτυξη», την ώρα που ο πλανήτης κυριολεκτικά καίγεται. Η προστασία του περιβάλλοντος είναι υπόθεση του κινήματος, όχι των κυβερνήσεων και των πολυεθνικών που το καταστρέφουν.

Όλα αυτά τα βήματα και πολλά άλλα, ο κόσμος περιμένει ότι θα τα πάρει πάνω της η Αριστερά. Εκεί έχει τα μάτια της στραμμένα με ελπίδα η πλειοψηφία των εργατών και της νεολαίας. Στις εργατογειτονιές της Αθήνας και του Πειραιά, η κατάρρευση της ΝΔ πήρε τεράστιες διαστάσεις. Το άθροισμα ΝΔ και ΛΑΟΣ στις περιφέρειες Β' Αθήνας και Β' Πειραιά με το ζόρι φτάνει στο 30-33%.

Αυτός ο κόσμος θέλει την Αριστερά να μπει στην πρώτη γραμμή για να οργανώσει τις μάχες, για να απαιτήσει από τα συνδικάτα να καλέσουν απεργίες ενάντια στις απολύσεις, τα κλεισίματα, τις περικοπές. Για να ανοίξει τα ζητήματα ότι «νοικοκύρεμα» του δημόσιου σημαίνει τσεκούρι στις δαπάνες για εξοπλισμούς, για αστυνομία, για επιδοτήσεις-δώρα στις τράπεζες και τις επιχειρήσεις. Για να απαιτήσουμε να πληρώσουν οι πλούσιοι, οι εφοπλιστές και οι τραπεζίτες για τα σπασμένα της κρίσης που οι ίδιοι δημιούργησαν. ■

Επιτροπή Αλληλεγγύης Σωματείων και Συνδικαλιστών

«Μετά από 18 μέρες κινητοποιήσεων, ενάντια στην παραχώρηση του Λιμανιού στην Cosco, για εμάς ένα πράγμα είναι σίγουρο: τίποτα δεν χαρίζεται, όλα κερδίζονται με αγώνα. Κανένας μόνος του δεν μπορεί να κάνει τίποτα». Αυτός ήταν ο χαιρετισμός του Γιάννη Τσαλίνογλου, μέλους ΔΣ της Ένωσης Λιμενεργατών, την Κυριακή 25 Οκτώβρη στο Θέατρο ΔΙΑΝΑ.

Στην Πανελλαδική Εργατική Συνάντηση που οργάνωσε η Επιτροπή Αλληλεγγύης Σωματείων και Συνδικαλιστών συμμετείχαν εργαζόμενοι από δεκάδες χώρους του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, πολλοί από αυτούς εκλεγμένοι σε πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια σωματεία και συλλόγους. Από συλλόγους Εκπαιδευτικών και εργαζόμενων στο δημόσιο, τα Νοσοκομεία, τους Δήμους, από την Ιντρακόμ, τα ΜΜΕ, τους Οικοδόμους, την Ολυμπιακή, την Ιδιωτική Υγεία, τον ΟΤΕ, τις Τράπεζες, τον Σκαραμαγκά, τους Συμβασιούχους Πυροσβέστες, την Ιδιωτική Εκπαίδευση, τους Εμποροϋπάλληλους, τις Τηλεπικοινωνίες.

Στη διάρκεια της συζήτησης εκφράστηκαν τόσο οι εμπειρίες από τις μάχες της προηγούμενης περιόδου όσο και οι αγωνίες για το πώς θα μπορέσει το εργατικό κίνημα να δώσει νικηφόρα απάντηση στις επιθέσεις που γεννά η οικονομική κρίση.

Κοινή συνισταμένη στις τοποθετήσεις όλων των ομιλητών, ήταν η διαπίστωση ότι η κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ έρχεται να διαχειριστεί μία περίοδο που η οικονομικη κρίση δεν έχει τελειώσει και για αυτό οι πρώτες κεντρικές επιλογές της είναι να «τιθασεύσει το έλλειμμα», προχωρώντας σε περικοπές και επιθέσεις στους εργαζόμενους. Η στάση της στα Λιμάνια, οι εξαγγελίες για κατάργηση των stage και το πέταγμα των εργαζόμενων εκεί στην ανεργία δείχνει ότι την επόμενη περίοδο το εργατικό κίνημα θα έχει να αντιμετωπίσει τις ίδιες προκλήσεις.

«Είναι ψέμα ότι η κρίση τελειώνει», είπε ο Μωυσής Λίτσης δημοσιογράφος στην Ελευθεροτυπία και μέλος των Financial Crimes. *«Η όποια ανάκαμψη υπάρχει δεν έχει καμία σχέση με τον κόσμο της εργασίας»*, πρόσθεσε. *«Χρειάζεται η αναγέννηση του συνδικαλιστικού κινήματος. Χρειάζεται να απαιτήσουμε να απαγορευτούν οι απολύσεις και ας μπει μέσα το κεφάλαιο. Να αναγκαστούν να συνεισφέρουν οι τράπεζες στην κρίση. Αυτά τα αιτήματα χρειάζεται να βάλουμε στην ημερήσια διάταξη».*

Οι εμπειρίες από τις μάχες που οδήγησαν τη ΝΔ σε πτώση ήταν εντυπωσιακές. *«Είμαστε 5.500 συμβασιούχοι πυροσβέστες, έχουμε βγει 32 φορές στον δρόμο και το Δεκέμβρη ετοιμαζόμαστε να βγούμε σε διαρκείας γιατί τα προβλήματα διογκώνονται»*, είπε ο Κώστας Παπαντώνης πρόεδρος των συμβασιούχων Πυροσβεστών. *«Ο κόσμος έχει χάσει την εμπιστοσύνη του στα σωματεία αλλά όπου παίρνουμε πρωτοβουλίες το κλίμα αλλάζει. Εμείς στον Πειραιά καταφέραμε και σταματήσαμε τις απολύσεις στην Κλινική ΙΑΣΙΣ»*, ήταν η τοποθέτηση του Νίκου Καββαδά από το ΔΣ Συνδικάτου Ιδιωτικής Υγείας Πειραιά.

«Εμείς έχουμε το παράδειγμα το πώς παλέψαμε την συναίνεση της ηγεσίας της Ομοσπονδίας μας το προηγούμενο διάστημα», είπε ο Γιάννης Κούτρας πρόεδρος της νοσοκομειακής επιτροπής Ιπποκράτειου Θεσσαλονίκης. *«Ξεκινήσαμε επισχέσεις εργασίας σε όλα τα νοσοκομεία, ακολούθησε πανελλαδικός συντονισμός, έκτακτο συνέδριο που έβγαλε δική μας διαπραγματευτική ομάδα με αποτέλεσμα να κερδίσουμε ΣΣΕ με τους δικούς μας όρους».*

«Στο χώρο της εκπαίδευσης οι περικοπές έχουν σημάνει ότι έχουν κλείσει οι τάξεις υποδοχής για τα παιδιά των μεταναστών», είπε ο Σεραφείμ Ρίζος από το ΔΣ Συλλόγου Δασκάλων Χανίων. *«Η αντίσταση στο ρατσισμό είναι δεμένη με το δικαίωμα στη δουλειά χιλιάδων εκπαιδευτικών που μπορούσαν να απασχοληθούν εκεί. Στο σύλλογό μου υπάρχει δίκτυο βάσης που προωθεί τα συνδικαλιστικά ζητήματα μαζί με τα πολιτικά. Ετσι, με πρωτοβουλία του Συλλόγου μας θα γίνει εκδήλωση ενάντια στο Παγκόσμιο Φόρουμ για τη Μετανάστευση και την Ανάπτυξη, παλιότερα ο Σύλλογος έχει παίξει ρόλο σε αντιπολεμικές και αντιρατσιστικές κινήσεις, στη συμπαράσταση στην Κούνεβα».*

Η συγκρότηση της Επιτροπής Αλληλεγγύης Σωματείων και Συνδικαλιστών βάζει στόχο να λειτουργήσει σαν ένα μόνιμο δίκτυο αγωνιστών που θα απλωθεί σε κάθε εργατικό χώρο και σε κάθε κλάδο, να οργανώσει το μαχητικό κομμάτι των εργατών που πρωταγωνίστησε στις συγκρούσεις το προηγούμενο διάστημα, έτσι ώστε κανείς αγώνας να μην μείνει μόνος του και να μην μπορέσει η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ να ελέγξει τις αντιδράσεις απομονώνοντάς τες.

Η οργάνωση της αλληλεγγύης σε κάθε αγώνα που ξεσπά για να μην περάσουν οι επιθέσεις των εργοδοτών και της κυβέρνησης, για να μην περάσουν οι απολύσεις και οι επιθέσεις στο δικαίωμα στη δουλειά, μπήκε σαν κεντρική επιλογή. Ήταν ένα πρώτο αλλά σημαντικό βήμα που μπορεί να παίξει ρόλο στο δυνάμωμα των αντιστάσεων και στην κλιμάκωση των αγώνων, για να ξηλώσουμε όλες τις αντεργατικές επιθέσεις. Για να δώσουμε πνοή και δύναμη στα σωματεία, για τη νίκη των αγώνων που έρχονται.

Κατερίνα Θωίδου

Θέατρο Διάνα, 25 Οκτώβρη

Να τιμωρηθούν οι δολοφόνοι!

Ο θάνατος του Πακιστανού οικοδόμου Μοχάμεντ Καμράν στην Νίκαια μετά από βασανιστήρια στο Αστυνομικό Τμήμα της περιοχής υπογράμμισε με δραματικό τρόπο την δολοφονική ρατσιστική κληρονομιά που μας άφησε με την πτώση της η κυβέρνηση, της ΝΔ. Ιδιαίτερα μετά τον Δεκέμβρη η επίθεση ενάντια στους «κουκουλοφόρους» και τους μετανάστες ήταν το μοναδικό χαρτί που έπαιζε η κυβέρνηση στρώνοντας το δρόμο στους φασίστες του ΛΑΟΣ και της Χρυσής Αυγής.

Ο Προκόπης Παυλόπουλος στην πρώτη ομιλία του στη νέα Βουλή υπερασπίστηκε αυτό το τελευταίο ρατσιστικό έγκλημα εγκαλώντας για ανευθυνότητα τον πρωθυπουργό Γιώργο Παπανδρέου που αναφέρθηκε στο γεγονός, μιλώντας για «απαξίωση της ανθρωπιάς, με φαινόμενα όπως τον ξυλοδαρμό μέχρι θανάτου του Πακιστανού μετανάστη από την Αστυνομία»!

Είναι όμως τέτοιες δηλώσεις αρκετές για να μπει τέλος στη πολιτική του Βουλγαράκη, του Μαρκογιαννάκη και του Παυλόπουλου, όπου η συγκάλυψη των εγκλημάτων της Αστυνομίας επιβλήθηκε ως νομιμότητα; Σίγουρα όχι! Ακόμη και αυτή η δήλωση δεν συνοδεύεται από μέτρα για τιμωρία των ενόχων. Η Αστυνομία των απαγωγών, της ζαρντινιέρας και της βεβήλωσης του Κορανιού δεν διορθώνεται με διορισμούς ψυχολόγων ή διερμηνέων όπως εξαγγέλλει ο Χρυσοχοΐδης, όταν η καρδιά του ίδιου του συστήματος που την έχει ανάγκη χτυπάει ρατσιστικά.

Το αντιρατσιστικό κίνημα δεν έχει κανένα λόγο να υποστείλει τους αγώνες του και να μετατραπεί σε λόμπι στους διαδρόμους της Βουλής με την ελπίδα ότι η σημερινή κυβέρνηση «θα ακούσει περισσότερο» από τους προκατόχους της.

Κάτω από τις πιέσεις του κινήματος, η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ προχωράει σε εξαγγελίες όπως η αντιμετώπιση του ζητήματος των παιδιών των μεταναστών που γεννήθηκαν στην Ελλάδα, η ψήφος στις δημοτικές εκλογές, η αναμόρφωση της πολιτικής ασύλου. Την ίδια στιγμή, ο Χρυσοχοΐδης ενισχύει την κατασταλτική πολιτική προχωρώντας σε μεγαλύτερη επίθεση στα σύνορα με την ενίσχυση της δράσης της FRONTEX, εντάσσοντας τις δυνάμεις του Λιμενικού στους άμεσους σχεδιασμούς της, με την «εξέταση των προδιαγραφών» για την δημιουργία στρατοπέδων συγκέντρωσης, με την ενίσχυση των επιχειρήσεων σκούπα της Αστυνομίας. Στις εξαγγελίες της κυβέρνησης δεν χώρεσε καν η υπόσχεση για νέα διαδικασία νομιμοποίησης, ούτε σταμάτημα των γραφειοκρατικών εμποδίων που πετάνε στην παρανομία χιλιάδες μετανάστες.

Συμβολικές κινήσεις επίδειξης ευαισθησίας, όπως η αξιοποίηση του Κώστα Γαβρά ως προέδρου για την «κοινωνία πολιτών» που θα συνεδριάσει στον Αστέρα Βουλιαγμένης στις 2-3 Νοεμβρίου στα πλαίσια του Διακυβερνητικού Φόρουμ Μετανάστευσης και Ανάπτυξης, δεν μπορούν να κρύψουν την πραγματικότητα ότι η κυβέρνηση συνεχίζει να εφαρμόζει το διαβόητο Σύμφωνο Μετανάστευσης και Ασύλου της ΕΕ των Σαρκοζί, Μπερλουσκόνι, Παυλόπουλου.

Θα χρειαστεί λοιπόν άμεσα να εντείνουμε τις κινητοποιήσεις ώστε να ξηλώσουμε την θεσμοθετημένη ρατσιστική πολιτική που με τη ΝΔ πέρασε σε επιθέσεις όπως με τους νέους νόμους που ποινικοποίησαν την προσφυγιά, αναγορεύοντας σε «δημόσιο κίνδυνο» κάθε υπόδικο μετανάστη. Νόμους που κατάργησαν το δικαίωμα στο άσυλο για τους πρόσφυγες και οδήγησαν σε πογκρόμ στην Πάτρα με την κατεδάφιση του καταυλισμού, την εισβολή στο Εφετείο στην οδό Σωκράτους σε συνεργασία με τους νεοναζί, στις ρατσιστικές επιθέσεις «αγανακτισμένων πολιτών» στον Άγιο Παντελεήμονα. Η αναβάθμιση των επιχειρήσεων της FRONTEX πήρε διαστάσεις μάχης στο Αιγαίο την ίδια ώρα που ο Μπερλουσκόνι έστελνε τους Αφρικανούς πρόσφυγες πίσω με τις βάρκες τους να βουλιάζουν ή να πεθαίνουν πάνω σε αυτές από την δίψα. Η εξαγγελία για δημιουργία στρατοπέδων σε Ασπρόπυργο και Ριτσώνα κλιμάκωσε την επίθεση αλλά έμεινε στη μέση του δρόμου με την κατάρρευση της ΝΔ.

Η αστυνομία, που υπόσχεται οτι θα κάνει «ανθρώπινη» ο Χρυσοχοΐδης, έχει στο ενεργητικό της τις απαγωγές των 28 Πακιστανών και την σκανδαλώδη προσπάθεια για συγκάλυψη με την ποινικοποίηση της δράσης της Πακιστανικής Κοινότητας και την αποτυχημένη απόπειρα απέλασης του Τζαβέντ Ασλάμ στο Πακιστάν. Οι δολοφονίες στην Π.Ράλλη έξω από την Υποδιεύθυνση Αλλοδαπών όπου χιλιάδες πρόσφυγες έμπαιναν στην ουρά για να κάνουν αίτηση για άσυλο πήγαν χέρι-χέρι με βασανιστήρια σε Αστυνομικά Τμήματα. Το σκίσιμο του Κορανιού από αστυνομικό έδειξε πόσο πολύ προχώρησε ο ρατσισμός της ΕΛΑΣ.

Σε όλες αυτές τις επιθέσεις το αντιρατσιστικό κίνημα έδωσε μαζικές μαχητικές απαντήσεις. Η Συμμαχία Σταματήστε τον Πόλεμο, η Επιτροπή κατά του Συμφώνου Μετανάστευσης και Ασύλου και πιο πρόσφατα η Κίνηση «Ενωμένοι Ενάντια στο Ρατσισμό και τη Φασιστική Απειλή» μαζί με την Πακιστανική Κοινότητα Ελλάδας φρόντισαν να πληρώσει ακριβά αυτές τις επιλογές η ΝΔ ξεσηκώνοντας χιλιάδες διαδηλωτές ξανά και ξανά.

Αντισύνοδος κινητοποιήσεων

Η σύνοδος του Διακυβερνητικού Φόρουμ για την Μετανάστευση και την Ανάπτυξη στις 2-5 Νοεμβρίου δίνει την δυνατότητα να οργανώσουμε το ξεκίνημα

μιας μεγάλης καμπάνιας που θα φέρει στο προσκήνιο τις λύσεις του κινήματος απέναντι στις επιλογές των κυβερνήσεων να αναζητούν αποδιοπομπαίους τράγους για την κρίση και την ανεργία στους μετανάστες και τους πρόσφυγες.

Η συγκρότηση της Κίνησης "Ενωμένοι ενάντια στο ρατσισμό και την φασιστική απειλή" βρίσκει ανταπόκριση διότι χιλιάδες αγωνιστές και αγωνίστριες θέλουν να μπουν σε δράση και για να ξηλωθούν οι αντιδραστικές επιλογές που μας κληρονόμησε η ΝΔ, αλλά και για να επιβληθούν κατακτήσεις απέναντι σε μια κυβέρνηση που υπόσχεται «κοινωνική ευαισθησία» αλλά στην πράξη δεν ανατρέπει την ατζέντα κατά των μεταναστών.

Ήδη, προεκλογικά, η Κίνηση έπαιξε ρόλο στο να ξεσηκώσει συνδικάτα και τοπικές κινήσεις κατά των στρατοπέδων συγκέντρωσης στον Ασπρόπυργο και την Ριτσώνα. Μαζί με τα Εργατικά Κέντρα Ελευσίνας και Χαλκίδας διαδηλώσαμε απαιτώντας «Ανοίξτε τα κλειστά εργοστάσια, όχι στρατόπεδα συγκέντρωσης».

Με το «καλημέρα» επί των πρώτων ημερών του ΠΑΣΟΚ ανοίξαμε την καταγγελία της δολοφονίας του Μοχάμεντ Καμράν στη Νίκαια βάζοντας το αίτημα να τιμωρηθούν οι ένοχοι που κάνουν βασανιστήρια τύπου Αμπου Γκράιμπ στα αστυνομικά τμήματα.

Μπήκαμε μαζί με άλλες αντιρατσιστικές κινήσεις μπροστά για να υπάρξει ενωτική απάντηση στην σύνοδο του Διακυβερνητικού Φόρουμ Μετανάστευσης. Ήδη, σε μια σειρά πόλεις και γειτονιές συγκροτείται ένα δίκτυο τοπικών επιτροπών που θα δώσει την δυνατότητα για δράση παντού από χώρους δουλειάς, σχολεία, σχολές και γειτονιές. Η ανταπόκριση κόσμου της Αριστεράς, συνδικαλιστών, ανθρώπων των Γραμμάτων και των Τεχνών, αγωνιστών των κινημάτων στις γειτονιές, ανθρώπων που δρουν χρόνια μέσα στο αντιρατσιστικό κίνημα είναι ενδεικτική των διαθέσεων. Ένας ολόκληρος κόσμος αισθάνεται ότι δεν αρκεί η φιλανθρωπία, ο εθελοντισμός και οι εκδηλώσεις συμπάθειας στους μετανάστες και αναζητά δράση με συστηματικότητα, διάρκεια και επιμονή.

Φωτογραφία του Μοχάμεντ Καμράν

Ενωτική δράση

Η Αριστερά και ιδιαίτερα η αντικαπιταλιστική Αριστερά έχει να παίξει ρόλο στο να ανοίξει ο δρόμος για να επιβάλουμε κατακτήσεις και να κλείσουμε το δρόμο στη ρατσιστική δημαγωγία των φασιστών του ΛΑΟΣ και της Χρυσής Αυγής αλλά και της όποιας ανασυγκροτημένης ΝΔ με την νέα ηγεσία της.

Είναι ώρα να βγούμε μπροστά και να επιβάλουμε να ξεκινήσει μια νέα διαδικασία άμεσης μαζικής νομιμοποίησης των μεταναστών, σπάζοντας στην πράξη τους όρους του Συμφώνου Μετανάστευσης και Ασύλου της ΕΕ και απαιτώντας την κατάργηση του.

Είναι ώρα να διεκδικήσουμε απόδοση ασύλου στους πρόσφυγες, στους κατατρεγμένους από τους πολέμους, την φτώχεια, τις δικτατορίες, την κλιματική καταστροφή, καταργώντας όλους τους αντιδραστικούς νόμους που μετατρέπουν τους μετανάστες σε «λαθραίους».

Είναι ώρα να διεκδικήσουμε υποδοχή και ανοιχτά σύνορα για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες με την απόσυρση των ένοπλων διεθνών δυνάμεων της FRONTEX, με το κλείσιμο των στρατοπέδων συγκέντρωσης, με την παροχή στέγης και φροντίδας στους πρόσφυγες και όχι καταδίωξη με επιχειρήσεις σκούπα.

Είναι ώρα να απαιτήσουμε να τιμωρηθούν οι ένοχοι για τα ρατσιστικά εγκλήματα, τις δολοφονίες στα Αστυνομικά Τμήματα και την Π.Ράλλη, τις απαγωγές Πακιστανών μαζί με τις υποκλοπές που πήγαν χέρι-χέρι.

Είναι ώρα να βάλουμε τέλος στην συνεργασία φασιστών και Αστυνομίας που οργανώνουν κοινά πογκρόμ σε βάρος των μεταναστών όπως στον Άγιο Παντελεήμονα.

Σε ένα τέτοιο άμεσο πρόγραμμα δράσης χρειάζεται να κερδίσουμε τα συνδικάτα, τους φοιτητικούς συλλόγους, τις συνελεύσεις των μαθητών, τις τοπικές κινήσεις και ολόκληρο το αντιρατσιστικό κίνημα. Στο πλευρό των κοινοτήτων των μεταναστών που μπαίνουν στη δράση.

Εξαρτάται από ένα τέτοιο κίνημα αν θα αφήσουμε την κυβέρνηση να συνεχίσει τις ίδιες πολιτικές πίσω από ψεύτικες υποσχέσεις.

Η Αριστερά δεν μπορεί να αρκεστεί σε καταγγελίες χωρίς δράση, ούτε σε ρητορική καθαρότητα και παράλυση στη δράση. Με την ενωτική δράση μπορούμε να πετύχουμε νίκες. Η ΑΝΤΑΡΣΥΑ με την κινητοποίησή της στις 9 Μάη κατά των φασιστών και την συμμετοχή στη πρώτη διαδήλωση για τον Καμράν έδωσε δείγματα γραφής.

Η σύγκρουση με την ρατσιστική δημαγωγία και τις φασιστικές επιθέσεις χρειάζεται συγκεκριμένη αντιμετώπιση. Με το ΠΑΣΟΚ στη κυβέρνηση δεν σημαίνει ότι πάνε πίσω. Σε καμιά περίπτωση δεν είναι εγγύηση οι δήθεν «αντιφασιστικές κορώνες» του Χρυσοχοΐδη. Ίσα-ίσα η διάψευση ελπίδων και προσδοκιών του κόσμου από τους συμβιβασμούς της νέας κυβέρνησης θα είναι το έδαφος πάνω στο οποίο θα προσπαθούν οι φασίστες να εμφανιστούν ως αντιπολίτευση, επιχειρώντας να αποκτήσουν εκλογική δύναμη, και να την κάνουν δύναμη κρούσης κατά των εργατικών και νεολαιίστικων αγώνων όπως και κατά των μεταναστών.

Η φασιστική απειλή κάνει την εμφάνισή της τώρα και δεν μπορούμε να τους επιτρέψουμε να δυναμώσουν με παρουσία στους δρόμους με ρατσιστικές παρελάσεις μίσους, με δράση στις γειτονιές μέσω επιτροπών «αγανακτισμένων κατοίκων», με δράση στα σχολεία.

Στη νέα περίοδο που ανοίγεται με την κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ, έχουμε να δώσουμε μεγάλες μάχες για να επιβάλουμε κατακτήσεις του αντιρατσιστικού κινήματος που δυνάμωσε με τις μάχες ενάντια στη ΝΔ και τώρα χρειάζεται να αποκτήσει μια νέα δυναμική. Σε αυτή την κατεύθυνση το ΣΕΚ και η αντικαπιταλιστική αριστερά, η ΑΝΤΑΡΣΥΑ, μπορούν να παίξουν καθοριστικό ρόλο για να έχει νίκες.

Πέτρος Κωνσταντίνου

Αφγανιστάν όπως Βιετνάμ

Έξω ο ελληνικός στρατός κατοχής

Στις αρχές Οκτώβρη, τις ημέρες της όγδοης «επετείου» από την εισβολή των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν, τριακόσιοι αντάρτες εισέβαλαν σε δύο αμερικάνικες βάσεις στην ανατολική επαρχία Νουριστάν κοντά στα σύνορα με το Πακιστάν. Ήταν μια από τις πιο πολύνεκρες επιθέσεις μέσα στο 2009, την αιματηρότερη χρονιά για τις κατοχικές δυνάμεις με πάνω από 400 νεκρούς έως τώρα.

Λίγες μέρες αργότερα στο Πακιστάν, αντάρτες Ταλιμπάν έκαναν επίδειξη δύναμης εξαπολύοντας σειρά επιθέσεων σε αστυνομικά τμήματα και στρατιωτικούς στόχους, από το αρχηγείο των Ενόπλων Δυνάμεων κοντά στο Ισλαμαμπάντ, μέχρι το αρχηγείο της πακιστανικής CIA στη Λαχόρη. Η απάντηση του πακιστανικού στρατού ήταν το ξεκίνημα μιας μεγάλης χερσαίας επέμβασης κατά των ανταρτών στο Νότιο Ουαζιριστάν και ο Ομπάμα έσπευσε να ανακοινώσει βοήθεια ύψους 7,5 δις δολαρίων για το Πακισταν.

Οι παραπάνω επιθέσεις υπογραμμίζουν τα αδιέξοδα της κατοχής στο Αφγανιστάν που απλώνονται στο γειτονικό Πακιστάν και φτάνουν να διχάζουν ανοικτά την αμερικάνικη άρχουσα τάξη για το ποιά στρατηγική θα ακολουθήσει στην περιοχή. Μετά από την επίθεση στο Νουριστάν, ο επικεφαλής των αμερικανικών δυνάμεων στο Αφγανιστάν, στρατηγός Στάνλεϋ Μακ Κρίσταλ, ανακοίνωσε δημόσια ότι πρέπει να εγκαταλειφθεί η προηγούμενη στρατηγική του Μπάρακ Ομπάμα και να σταλούν επιπλέον ενισχύσεις 40 – 80 χιλιάδων φαντάρων, δίπλα στους 100 χιλιάδες που ήδη βρίσκονται εκεί.

Μέχρι τώρα η στρατηγική του Ομπάμα, γνωστή ως «Αφ-Πακ», προέβλεπε το άπλωμα του πολέμου μέσα στο Πακιστάν, με αεροπορικούς βομβαρδισμούς αλλά και με επιθέσεις από τον πακιστανικό στρατό εναντίον των ανταρτών, με στόχο να τους απομονώσουν και να τους παγιδεύσουν ανάμεσα στις δύο μεριές των συνόρων Αφγανιστάν – Πακιστάν. Όλο το προηγούμενο εξάμηνο προβάλλονταν οι «επιτυχίες» αυτής της στρατηγικής, ιδιαίτερα μετά την δολοφονία του ηγέτη των Πακιστανών Ταλιμπάν Μπαϊτουλάχ Μεχσούντ τον περασμένο Αύγουστο που παρουσιάστηκε σαν «η αρχή του τέλους των Ταλιμπάν».

Η αλήθεια ήταν πολύ διαφορετική. Οι βομβαρδισμοί από τα μη επανδρωμένα αμερικάνικα αεροπλάνα και η ισοπέδωση ολόκληρων χωριών από τον πακιστανικό στρατό ανάγκασαν 2 εκατομμύρια φτωχούς αγρότες να πάρουν το δρόμο της προσφυγιάς και οδήγησαν την συντριπτική πλειοψηφία του κόσμου της περιοχής να στραφεί υπέρ των ανταρτών. Ο ίδιος ο Μεχσούντ ήταν ιδιαίτερα λαοφιλής εξαιτίας του αγώνα του εναντίον της κυβέρνησης, των ΗΠΑ και των πλούσιων γαιοκτημόνων. Σήμερα στο Ουαζιριστάν χιλιάδες ντόπιοι πολεμούν ενάντια στον

Τα αδιέξοδα της κατοχής φτάνουν να διχάζουν την αμερικάνικη άρχουσα τάξη

στρατό, ο οποίος προχωράει σε μαζικά αντίποινα εναντίον αμάχων. Σύμφωνα με την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Πακιστάν, στην κοιλάδα του Σουάτ όπου δρούσε μέχρι πρόσφατα ο στρατός, ανακαλύφθηκαν ομαδικοί τάφοι με 400 πτώματα.

Τα αδιέξοδα πολλαπλασιάζονται και στο Αφγανιστάν. Η Αντίσταση δυναμώνει και κερδίζει μαζική υποστήριξη από τους ντόπιους, όπως φάνηκε και στην σαρωτική επίθεση των ανταρτών στο Νουριστάν.

Η στρατηγική του Ομπάμα μιλούσε για μια σταθερή κυβέρνηση και έναν ισχυρό αφγανικό στρατό 400.000 ανδρών. Τίποτα απ' τα δύο δεν προχώρησε. Μόλις 600 στρατιώτες πήραν μέρος στις τελευταίες επιθέσεις του στρατού, ενώ τυπικά δεν υπάρχει καν κυβέρνηση. Ο άλλοτε εκλεκτός της Δύσης Χαμίντ Καρζάϊ κατηγορείται για διαφθορά και τεράστια νοθεία πάνω από 1,5 εκατομμυρίων ψήφων στις πρόσφατες εκλογές, που στήθηκαν για να προβάλουν, υποτίθεται, τα βήματα δημοκρατίας και σταθερότητας που έφερε η ΝΑΤΟϊκή κατοχή. Μετά από αυτό το φιάσκο, ακόμα κι αν υπάρξει τελικά δεύτερος γύρος εκλογών, είναι αμφίβολο πόσο σταθερή και «νομιμοποιημένη» κυβέρνηση θα αναδείξουν.

Στα παραπάνω αδιέξοδα δεν υπάρχει εύκολη λύση ούτε με την πρόταση του στρατηγού Μακ Κρίσταλ. Καταρχήν μια σειρά χώρες της ΝΑΤΟϊκής συμμαχίας, όπως η Ολλανδία κι ο Καναδάς, ανακοινώνουν χρονοδιάγραμμα αποχώρησης από το Αφγανιστάν. Το μεγαλύτερο βάρος της αύξησης των στρατευμάτων καλούνται να σηκώσουν κυρίως οι ΗΠΑ και η Βρετανία. Με δηλωμένη όμως πια μια πλειοψηφία και στις δύο μεριές του Ατλαντικού ενάντια στον άλλοτε «δικαιολογημένο» πόλεμο, το σχέδιο σκοντάφτει. Ο Γκόρντον Μπράουν, που υποσχέθηκε ότι θα στείλει καταρχήν 500 επιπλέον στρατιώτες, θα έχει να αντιμετωπίσει την οργή αντιπολεμικών διαδηλωτών που ετοιμάζουν συλλαλητήριο στις 24 Οκτώβρη με επικεφαλής φαντάρους που διώκονται γιατί αρνήθηκαν να υπηρετήσουν στο Αφγανιστάν.

Παρόλες τις δυσκολίες, ο δρόμος της κλιμάκωσης παραμένει ανοικτός. Μονάχα η συνέχεια και το δυνάμωμα του αντιπολεμικού κινήματος μπορεί να τον κλείσει αναγκάζοντας στην αποχώρηση όλων των δυνάμεων κατοχής.

Η νέα κυβέρνηση του Γιώργου Παπανδρέου τηρεί μέχρι στιγμής σιγή ιχθύος για την ελληνική συμμετοχή στο Αφγανιστάν (αλλά και στο Κόσοβο και τη Σομαλία). Η σιωπή αυτή γίνεται πραγματικά προκλητική, όταν ακόμα και δηλωμένα γεράκια του πολέμου, όπως ο Μπερλουσκόνι και ο Σαρκοζί, αναγκάζονται να δηλώνουν ότι πρέπει να αποχωρήσουν άμεσα από το Αφγανιστάν και ότι δεν θα στείλουν ούτε έναν επιπλέον στρατιώτη. Χρειάζεται να «θυμίσουμε» στη νέα κυβέρνηση όλα τα αιτήματα του αντιπολεμικού κινήματος που κινητοποίησαν εκατοντάδες χιλιάδες αγωνιστές της Ειρήνης, από το 2001 που η κυβέρνηση Σημίτη αποφάσισε να συμμετέχει «στον βρόμικο πόλεμο του Μπους» μέχρι σήμερα. Πίσω ο στρατός από το Αφγανιστάν, καμιά συμμετοχή στον πόλεμο!

Γιάννης Σηφακάκης

Ένα φάντασμα ακολουθεί το ΠΑΣΟΚ

Ποιά προοπτική υπάρχει μετά τη νίκη του ΠΑΣΟΚ στις εκλογές; Προοπτική εκτόνωσης της πολιτικής και οικονομικής κρίσης σε βάρος της αριστεράς και του κινήματος ή μήπως ένας νέος γύρος με ανταρσίες και αγώνες; Η **Μαρία Στύλλου** εντοπίζει τις αστάθειες αλλά και τη ριζοσπαστικοποίηση που έχει μπροστά της η νέα κυβέρνηση Παπανδρέου.

Όταν η δεξιά γκρεμίζεται στις εκλογές και ακολουθεί μια μεγάλη κρίση στο εσωτερικό της, τότε το κίνημα και η αριστερά πρέπει να πανηγυρίζουν. Κανένας δεν μπορεί να ξεχάσει ότι αυτή η εξέλιξη είναι αποτέλεσμα της αντίστασης, της εξέγερσης του Δεκέμβρη και της οργής που εκφράστηκε όχι μόνο στις κάλπες, αλλά και όλη την πενταετία στους δρόμους, στα σχολεία και στις σχολές, στους εργατικούς χώρους και τα συνδικάτα.

Αυτό είναι το φάντασμα που ακολουθεί το ΠΑΣΟΚ από την πρώτη μέρα της εκλογής του. Ακόμα κι αν είχε αμφιβολίες για την περίοδο χάριτος που το περίμενε, του το επιβεβαίωσαν η απεργία στον ΟΛΠ, οι απεργίες στη Vodaphone και τη Wind, οι κινητοποιήσεις στον Σκαραμαγκά που διεκδικούν οι εργαζόμενοι όχι μόνο να μην χάσουν τις δουλειές τους αλλά να περάσει το ναυπηγείο ξανά στο κράτος. Όπως το 1985 ανάγκασαν, με κατάληψη των ναυπηγείων, την τότε κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ να τα κρατικοποιήσει, το ίδιο ζητάνε και τώρα.

Με το καλημέρα, το ΠΑΣΟΚ βρίσκει μπροστά του το κίνημα που έστειλε στον καιάδα τον Καραμανλή και τη Νέα Δημοκρατία. Οι Φαϊνάνσιαλ Τάϊμς την επομένη των εκλογών στην Ελλάδα είχαν πρωτοσέλιδο σχόλιο ότι *«οι εκλογές στην Ελλάδα αλλάζουν το πολιτικό κλίμα στην Ευρώπη. Σπάει το σήριαλ των κεντροδεξιών κυβερνήσεων και κερδίζει η κεντροαριστερά»*. Το σχόλιο δεν μένει στην διαπίστωση αλλά συμβουλεύει τη νέα κυβέρνηση να μην ενδώσει στις πιέσεις του κινήματος. Βλέπετε ότι όταν μιλάνε για κίνημα στην Ελλάδα δεν χρειάζεται να πάνε στο τόσο μακρινό παρελθόν. Μόλις πριν 10 μήνες έγινε η εξέγερση του Δεκέμβρη και πριν μερικούς μήνες οι μεγάλες αντιρατσιστικές διαδηλώσεις στις 29 Μάη και στις 9 Ιούλη.

Αυτή ήταν άλλωστε και η αιτία που το ΛΑΟΣ δεν βγήκε κερδισμένο από την πτώση της Ν.Δ., αντίθετα έπεσε σε σχέση με τις Ευρωεκλογές δυο μονάδες. Θα ήμασταν ευχαριστημένοι εάν εξαφανίζονταν τελείως, κι αυτός είναι ένας από τους στόχους του αντιρατσιστικού κινήματος.

Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ ξεκινάει με μια πλειοψηφία 10 μονάδων πάνω από το κόμμα της Ν.Δ., και αυτό μεταφράζεται (με τη βοήθεια και του εκλογικού νόμου) σε 160 βουλευτές, αλλά αυτό ξέρουμε ότι δεν εξασφαλίζει στη νέα κυβέρνηση ούτε σταθερότητα ούτε ανοχή.

Το ΠΑΣΟΚ το '93 κέρδισε με μεγαλύτερο ποσοστό, πήρε 46,88%, αλλά αυτό δεν εμπόδισε να ξεκινήσουν πολύ γρήγορα οι απεργίες. Η δεκαετία 1993-2003 που το ΠΑΣΟΚ ήταν στην κυβέρνηση αρχικά με τον Αντρέα Παπανδρέου και στη συνέχεια με τον Σημίτη, είναι η περίοδος των μεγάλων ανταρσιών. Γι' αυτό ο Γιώργος Παπανδρέου χρειάζεται να σκέφτεται όταν χρησιμοποιεί με τόση σιγουριά το παράδειγμα του '93. Τότε που υποτίθεται ότι όχι μόνο κέρδισε το ΠΑΣΟΚ τις εκλογές αλλά κατάφερε να δαμάσει την κρίση και τα ελλείμματα που κληρονόμησε από την κυβέρνηση του Μητσοτάκη. Τότε η Ν.Δ. είχε χάσει τις εκλογές με ποσοστό 39,3% σε σύγκριση με 33,48% που πήρε στις 4 Οκτώβρη.

Η προηγούμενη φορά

Οι εκλογές του '93 έγιναν στις 10 Οκτώβρη, και άρα το επόμενο βήμα της νέας κυβέρνησης ήταν η κατάθεση του προϋπολογισμού. Ο χαρακτηρισμός ότι με εκείνο τον προϋπολογισμό το ΠΑΣΟΚ «αθέτησε» τις υποσχέσεις που έδωσε είναι πολύ χλιαρός. Η πραγματικότητα ήταν ότι προκάλεσε σοκ γιατί το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών πήγαινε στις τράπεζες για τοκοχρεολύσια παρά για μισθούς και συντάξεις. Το ότι αυτό ήταν «αναγκαίο αλλά και προσωρινό», διότι η καινούργια κυβέρνηση είχε το φάρμακο της αναθέρμανσης της οικονομίας και του ελέγχου των ελλειμμάτων αποδείχτηκε ένα μεγάλο ψέμα. Ο προϋπολογισμός του 1995 ήταν το ίδιο και χειρότερος. Τον Απρίλη του 1994, στο Τρίτο Συνέδριο του ΠΑΣΟΚ, ο Αντρέας Παπανδρέου ανοί-

Κατάληψη του Ναυπηγείου της Σύρου το καλοκαίρι του 1994

γει την ομιλία του με τη δήλωση: *«Να κάνουμε σημαία την φράση των κλασικών οικονομολόγων ότι όσο μεγαλώνει η αγορά, τόσο αυξάνεται και η ευημερία των εθνών»*. Είναι δήλωση μετάνοιας για να πείσει τον ΣΕΒ και τους τραπεζίτες ότι το «πιστεύουμε και εις τις κρατικοποιήσεις» του ’81, έχει αλλάξει ανεπιστρεπτί.

Δεν ήταν μόνο ιδεολογική κολοτούμπα, αλλά σηματοδοτούσε το τι θα περνούσε στη συνέχεια. Γίνεται νέα απόπειρα ιδιωτικοποίησης των ΔΕΚΟ, ξεκινώντας από τον ΟΤΕ, με στόχο να προχωρήσει στη ΔΕΗ, στις τράπεζες, στην Ολυμπιακή.

Βοήθησαν αυτά τα μέτρα; Αναθερμάνθηκε η οικονομία; Οι ιδιώτες προχώρησαν σε επενδύσεις; Η ανεργία μειώθηκε; Η καλύτερη περιγραφή είναι αυτή που έχει το περιοδικό «Σοσιαλισμός Από τα Κάτω», Νο 17 (Σεπτέμβρης-Οκτώβρης 1995) στο άρθρο *«Η χρεωκοπία της αγοράς»*, σελ. 7: *«Τα κέρδη το ’92 εκτινάζονται στο 358%, ενώ το ’93 αυξάνονται ακόμα 10% και το ’94 ακόμα 30%. Το ερώτημα είναι πού πάνε αυτά τα κέρδη; Ποιός είναι ο ρυθμός των νέων επενδύσεων, σε μια περίοδο με χαμηλό κόστος εργασίας;*

Η εικόνα είναι ότι οι επενδύσεις πέφτουν συνεχώς και από 238 δις το 1988 κατεβαίνουν στα 181 δις το 1995. Αντίθετα αυτά που ανεβαίνουν είναι το τζογάρισμα στα ρέπος και η αγορά κρατικών χρεογράφων (έντοκα γράμματια και ομόλογα)».

Το ΠΑΣΟΚ ανακαλύπτει πολύ γρήγορα ότι οι εργατικοί χώροι ξεσηκώνονται. Το 1994 γίνεται η κατάληψη του ναυπηγείου του Νεωρίου στη Σύρο με το ιστορικό σύνθημα που έγραψαν οι εργάτες στην προβλήτα **«ΠΑΣΟΚ μας πρόδωσες»**. Οι εργάτες του Γαβριήλ (εργοστάσιο κλωστοϋφαντουργίας) κάνουν κατάληψη με αίτημα να μην κλείσει το εργοστάσιο. Οι εργαζόμενοι στον ΟΤΕ ξεκινάνε απεργία ενάντια στην ιδιωτικοποίηση. Η προηγούμενη απεργία ήταν τότε που έπεσε η κυβέρνηση του Μητσοτάκη τον Σεπτέμβρη του ’93. Το ΠΑΣΟΚ κέρδισε τις εκλογές με την υπόσχεση ότι δεν θα ιδιωτικοποιήσει τον ΟΤΕ, και μετά από λίγους μήνες ο Παπαντωνίου όπως παλιότερα ο Μάνος, έγραψε την υπόσχεση στα παλιά του τα παπούτσια. Τότε βγήκε και το σύνθημα «Τι Γιάννος, τι Μάνος». Η απεργία στον ΟΤΕ κινδύνευε να τινάξει την καινούργια κυβέρνηση στον αέρα και γι’αυτό στριμωγμένος ο Παπαντωνίου, αναγκάστηκε προσωρινά να υποχωρήσει.

Το 1995 είναι η χρονιά της έκρηξης. Τα αγροτικά μπλόκα κλείνουν το δρόμο Αθήνας- Θεσσαλονίκης, οι εκπαιδευτικοί απεργούν με αίτημα αυξήσεις και όχι στην αξιολόγηση, οι εργάτες στα ναυπηγεία του Σκαραμαγκά 10 χρόνια μετά την κρατικοποίηση απεργούν και διαδηλώνουν με αίτημα *«όχι στην ιδιωτικοποίηση, όχι στην επιστροφή στο Νταχάου του Νιάρχου». «Πριν τις εκλογές έρχονταν και μας έλεγαν ότι το ναυπηγείο θα παραμείνει δημόσιο. Τώρα κάνουν στροφή 180 μοιρών... ο κόσμος μέσα είναι αντίθετος στην ιδιωτικοποίηση και θέλει να παλέψει με μπροστάρη το σωματείο. Δεν θα δεχτούμε κανέναν ιδιώτη στο ναυπηγείο»*. Αυτά δήλωσε απεργός του Σκαραμαγκά στο περιοδικό «Σοσιαλισμός από τα Κάτω», Νο 15 (Μάρτης-Απρίλης 1995), σελ. 18.

Στις 9 Σεπτέμβρη του ’96 γίνονται ξανά εκλογές που τις κερδίζει ο Σημίτης. Οι απεργίες το ’96 ξεκίνησαν από τις παραμονές της κατάθεσης του προϋπολογισμού. Οι λιμενεργάτες απεργούσαν για δυο βδομάδες διεκδικώντας αυξήσεις και επιδόματα. Οι ναυτεργάτες με απεργίες τον Δεκέμβρη και το Γενάρη διεκδικούσαν να μην αυξηθεί ο συντελεστής φορολογίας στις αποδοχές τους. Τα λιμάνια ήταν κάτω από τον έλεγχο των ναυτεργατών. Οι καθηγητές κατέβηκαν σε απεργία που κράτησε 8 εβδομάδες και τράβηξαν μαζί τους και δάσκαλους σε απεργία τριών εβδομάδων. Ήταν η απεργία που ανάγκασε το Σημίτη και τον Παπαντωνίου να δώσουν αυξήσεις στους άλλους κλάδους του δημοσίου, για να μην γενικευτούν οι αντιδράσεις.

«Το εκκρεμές κινείται αριστερά και πρέπει να προλάβουμε» ήταν η διαπίστωση στην έκτακτη σύσκεψη της ΠΑΣΚΕ που έγινε στα τέλη Ιούνη του 1996. Στη σύσκεψη πήραν μέρος πάνω από 500 συνδικαλιστές, οι περισσότεροι εκλεγμένοι σε πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια σωματεία, σχεδόν όλη η δύναμη του ΠΑΣΟΚ στα συνδικάτα της Κοινής Ωφέλειας. Αυτή ήταν η πρώτη ανοιχτή σύγκρουση των συνδικαλιστών της ΠΑΣΚΕ με την κυβέρνηση. Οι ανταρσίες που ακολούθησαν μέσα στα συνδικάτα

1995: Απεργιακή συγκέντρωση έξω από τη Βουλή για να μην ιδιωτικοποιηθούν τα ναυπηγεία Σκαραμαγκά

και μέσα στους χώρους ήταν μεγαλύτερες. Το 1998 στο συνέδριο του ΕΚΑ, η ΠΑΣΚΕ κατέβηκε με δυο ψηφοδέλτια. Το αριστερό κομμάτι - γύρω στους 150 συνέδρους - στήριξε το ψηφοδέλτιο της Μαρίας Φραγκιαδάκη (ΠΟΣΠΕΡΤ) και του Γιάννη Τσιβγούλη (ΓΕΝΟΠ-ΔΕΗ).

Την ίδια χρονιά η ΔΗΣΚ, η παράταξη του ΠΑΣΟΚ στην Ιονική αποχωρεί από την ΠΑΣΚΕ και πρωτοστατεί στη μεγάλη απεργία της Ιονικής. Στις 16 Μάη, η Κοινοβουλευτική ομάδα και η Κεντρική Επιτροπή του ΠΑΣΟΚ συνεδριάζουν με την προστασία της αστυνομίας και πολιορκημένοι από τους απεργούς της Ιονικής. Όταν η κυβέρνηση τόλμησε να στείλει τα ΜΑΤ στην κατάληψη του Μηχανογραφικού της Ιονικής, οι σύνεδροι του ΕΚΑ, ζήτησαν την προσωρινή διακοπή του συνεδρίου, και κατέβηκαν μαζικά να στηρίξουν την κατάληψη στον Πειραιά. Την

Οι εμπειρίες των αγώνων τροφοδότησαν μια νέα ριζοσπαστικοποίηση

επόμενη μέρα το Ε.Κ.Πειραιά κήρυξε 24ωρη απεργία συμπαράστασης. Στην απεργιακή πορεία υπήρχε η μαζική παρουσία των λιμενεργατών, των εργατών του ΟΣΕ, του ΗΣΑΠ, της Ναυπηγοεπισκευαστικής ζώνης, γεγονός που έδειχνε την δυσκολία της κυβέρνησης να απομονώσει τους απεργούς. Ήταν ακόμα μια απόδειξη για το πόσο η διάθεση για σύγκρουση ήταν γενικευμένη.

Μέσα σ' αυτήν την περίοδο τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα σε όλη την Ευρώπη, ιδιαίτερα αυτά που ήταν στην κυβέρνηση, μπήκαν σε μεγάλη κρίση. Η κυβέρνηση του Σημίτη δεν ήταν εξαίρεση. Από το 2001 μέχρι την «αυτοπαραίτησή του» έβλεπε να χάνει μαζικά την επιρροή του. Όμως το πιο επικίνδυνο για τους καπιταλιστές και την κυρίαρχη τάξη ήταν ότι στα αριστερά της σοσιαλδημοκρατίας άρχισε να εμφανίζεται και ένα κίνημα πολύ πιο ριζοσπαστικοποιημένο από πριν. Οι αντικαπιταλιστές δεν γέμιζαν μόνο τους δρόμους του Σηάτλ, της Πράγας και της Γένοβα, αλλά τις σχολές, τα σχολεία, τους χώρους δουλειάς. Το σύνθημα *«οι άνθρωποι πάνω από τα κέρδη»* ήταν η απάντηση σε ένα σύστημα που δεν μπορούσε να ελέγξει την κρίση του.

Το ΠΑΣΟΚ την δεκαετία 1993-2003

Μάης 1998: Οι απεργοί της Ιονικής διαλύουν την συνέλευση των μετόχων

πραγματικά ξελάσπωσε τον ελληνικό καπιταλισμό, τον πήγε από την κρίση του '92-'93 στην ένταξη στο Ευρώ και τον ανέβασε στην «ανάκαμψη» της φούσκας του Κλίντον. Ήταν το «θαύμα» του 2004 που κράτησε όσο και οι φούσκες.

Αλλά φόρτωσε τεράστια βάρη στην εργατική τάξη. Έκανε τις πιο πολλές ιδιωτικοποιήσεις και μεγάλωσε τις ταξικές ανισότητες. Το χάσμα ανάμεσα στο πλουσιότερο 10% του πληθυσμού και στο φτωχότερο 10% εκτινάχτηκε.

Το ίδιο το ΠΑΣΟΚ πλήρωσε το κόστος αυτής της απληστίας. Έστρωσε το δρόμο στον Καραμανλή, αλλά και βρέθηκε στριμωγμένο από τα αριστερά του. Οι εμπειρίες των αγώνων τροφοδότησαν μια νέα ριζοσπαστικοποίηση που φάνηκε στις εκρήξεις της πενταετίας Καραμανλή.

Έχουν αλλάξει τα πράγματα;

Σήμερα η κρίση του καπιταλισμού είναι πολύ χειρότερη από αυτή του '90. Το κόστος της στήριξης των Τραπεζών και των επιχειρήσεων έχει σημάνει ότι όλες οι κυβερνήσεις και όλες οι κρατικές οικονομίες είναι καταχρεωμένες. Οι υποθέσεις και οι δηλώσεις ότι αυτή τη στιγμή έχουν καταφέρει να σταθεροποιήσουν την παγκόσμια οικονομία είναι σκέτη ευχή. Ο οικονομολόγος Ρουμπίνι δεν αποκλείει ότι η παγκόσμια οικονομία μπορεί να βυθιστεί ξανά στην ύφεση, και γι' αυτό μιλάει όχι μόνο για εύθραυστη ανάκαμψη (όπου υπάρχουν τέτοια στοιχεία), αλλά και για κρίση που μοιάζει με το γράμμα W (ύφεση, ανάκαμψη και ξανά ύφεση).

Ο Μάρτιν Γουλφ, στην επιφυλλίδα του στους Φαϊνάνσιαλ Τάϊμς, συμβουλεύει τις κυβερνήσεις να μην σταματήσουν να ρίχνουν λεφτά και να ενισχύουν τον ιδιωτικό τομέα, γιατί θεωρεί ότι υπάρχει κίνδυνος νέας ύφεσης. Την ώρα που η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ ετοιμάζεται να χαρίσει το λιμάνι του Πειραιά στην Cosco, ο αρθρογράφος των F.T. κάνει την παρατήρηση ότι *«ο ιδιωτικός τομέας είναι εξαιρετικά εύθραυστος»*.

Στην Ελλάδα η κατάσταση είναι χειρότερη. Το 2009, το 2010 και πιθανόν το 2011, η οικονομία πηγαίνει για αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης. Το πρώτο τρίμηνο του 2009 η ανάπτυξη ήταν 0,3%, το δεύτερο τρίμηνο -0,3%, και το τρίτο τρίμηνο προβλέπεται -1,5%. Οι επενδύσεις μειώνονται, το ίδιο και οι εξαγωγές.

Αυτή η εικόνα δεν σημαίνει ότι οι καπιταλιστές δεν βγάζουν κέρδη. Απλά δεν είναι διατεθειμένοι να προχωρήσουν σε επενδύσεις και ρίχνουν τα λεφτά τους στο τζόγο. Ενδεικτικό είναι το τι γίνεται με τις Τράπεζες. Τα κέρδη των Τραπεζών έχουν ανέβει παγκόσμια και στην Ελλάδα μέσα από τα πακέτα διάσωσης, μέσα από το ότι κάποιες τράπεζες έκλεισαν και έτσι είναι λιγότερες αυτές που μοιράζονται μεγαλύτερο κομμάτι της αγοράς. Αυτό έχει σημάνει όχι τη διευκόλυνση των νοικοκυριών που είναι χρεωμένα μέσα από κάρτες και στεγαστικά δάνεια, αλλά τον τζόγο στο Χρηματιστήριο. Η αναθέρμανση των Χρηματιστηρίων διεθνώς και στην Ελλάδα, δεν οδηγεί σε αναθέρμανση της οικονομίας, αλλά στην πιθανότητα μιας καινούργιας φούσκας.

Όταν αυτή είναι η εικόνα του καπιταλισμού, οι δηλώσεις Παπανδρέου και Παπακωνσταντίνου ότι ο κύριος στόχος της κυβέρνησης είναι να δαμάσει το έλλειμμα στέλνουν ρίγη ανησυχίας σε όλον τον κόσμο που θυμάται το '93, που

έριξε την κυβέρνηση της Ν.Δ., και δεν θέλει να ξαναζήσει τις ίδιες επιθέσεις από το ΠΑΣΟΚ.

Το δημόσιο έλλειμμα θα φτάσει φέτος με όλες τις προβλέψεις γύρω στο 12%. Σίγουρα το ότι έχει φτάσει μέχρι εδώ δεν είναι αποτέλεσμα των γενναιόδωρων αυξήσεων και συντάξεων προς τους εργαζόμενους. Ούτε γιατί τα τελευταία χρόνια έχουν ανέβει οι κοινωνικές δαπάνες. Φέτος οι μαθητές ξεκίνησαν με το καλημέρα τις καταλήψεις με αίτημα προσλήψεις εκπαιδευτικών και κάλυψη όλων των κενών μέσα στα σχολεία.

Το έλλειμμα ανέβηκε γιατί το κράτος επιδοτεί όλα αυτά τα χρόνια τους ιδιώτες. Επιδότηση στις Τράπεζες, με την μεγαλύτερη πρόκληση τα 28 δις ευρώ, επιδότηση στις κατασκευαστικές εταιρίες, στους εφοπλιστές, στις πολυεθνικές των τροφίμων και δεν έχει τέλος. Και ενώ τους τα δίνει, ταυτόχρονα έχει μειώσει την φορολογία στα κέρδη.

Αυτό το έλλειμμα διεκδικούν να μειώσουν η Τράπεζα της Ελλάδος, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα, ο Αλμούνια και η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ. Ποιά είναι η υπόσχεσή τους; Να πέσει μέσα σε δυο χρόνια το έλλειμμα από το 12% στο 4%. Αυτό σημαίνει περικοπές της τάξης του 8%, που τα 2/3 θα πρέπει να γίνουν μέσα από τη μείωση των δημοσίων δαπανών σύμφωνα με τη δήλωση του Προβόπουλου και μόνο το 1/3 μέσα από τη φορολογία. Και για να μην υπάρχει καμιά παρεξήγηση ο διοικητής της Τράπεζας διευκρινίζει ότι δεν εννοεί αύξηση του φορολογικού συντελεστή, αλλά διεύρυνση της φορολογικής βάσης.

Είναι σαφές ότι ο ισχυρισμός της κυβέρνησης πως ο έλεγχος των ελλειμμάτων θα φέρει τη νέα ανάκαμψη ανήκει στη σφαίρα της φαντασίας. Το μόνο που θα προκαλέσει είναι ένα νέο γύρο εκρήξεων, που η προηγούμενη οκταετία του Σημίτη και η πενταετία του Καραμανλή θα ωχριούν μπροστά του.

Δεν μπαίνουμε σε μια φάση σταθεροποίησης ούτε της οικονομίας, ούτε της πολιτικής. Η θεωρία, που ακούγεται από τα δεξιά, αλλά τη συμμερίζονται και κομμάτια από την αριστερά, ότι το ΠΑΣΟΚ θα σημάνει μια νέα ηγεμονία που θα ενώσει κάτω από τον έλεγχό του την εργατική τάξη και τους αστούς, δεν έχει λειτουργήσει τις προηγούμενες φορές, πολύ περισσότερο δεν θα συμβεί σήμερα.

Η αριστερά δεν υποχωρεί σε όλη την Ευρώπη ούτε και στην Ελλάδα όπως προσπαθούν να μας πείσουν οι διάφοροι κονδυλοφόροι. Την τελευταία χρονιά ένα μεγάλο κομμάτι ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ πήγε προς τα αριστερά, και αυτό έδωσε τη δυνατότητα στα δυο κόμματα, το ΚΚΕ και τον ΣΥΝ, παρ' όλες τις αδυναμίες τους, να αυξήσουν τη δύναμή τους ανάμεσα στις εκλογές του 2004 και του 2009 κατά 3,5 μονάδες. Σίγουρα είναι λίγο, αλλά αυτό δεν αναιρεί την αριστερόστροφη συγκυρία και την προοπτική ότι η αριστερά μπορεί να βγεί ενισχυμένη το επόμενο διάστημα ενώ θα κυβερνάει το ΠΑΣΟΚ. Ας θυμηθούμε τη διαπίστωση των συνδικαλιστών της ΠΑΣΚΕ το 1996 που έλεγαν ότι «το εκκρεμές κινείται αριστερά». Και είχαν δίκιο.

Η αριστερά δεν υποχωρεί σε όλη την Ευρώπη ούτε και στην Ελλάδα όπως προσπαθούν να μας πείσουν οι διάφοροι κονδυλοφόροι

Στις εκλογές του Σεπτέμβρη του 1996 το ΠΑΣΟΚ κέρδισε με 41,49% (έπεσε πεντέμιση μονάδες σε σύγκριση με το 1993), όμως όλη αυτή η πτώση πήγε στα αριστερά. Για πρώτη φορά το ΔΗΚΚΙ (το κόμμα του Τσοβόλα) μπήκε στη Βουλή με 4,43% και έχασε η ΠΟΛΑΝ (το κόμμα του Σαμαρά). Επίσης ο ΣΥΝ πήρε 5,06% και μπήκε στη Βουλή, ενώ το 1993 δεν είχε μπορέσει να φτάσει το 3%, και το ΚΚΕ ανέβηκε κατά 1% από 4,54% το '93 στο 5,55%. Η αριστερά ήταν μια μεγάλη δύναμη που μπορούσε να παίξει καθοριστικό ρόλο στις εξελίξεις. Όμως οι ηγεσίες έχασαν το τρένο.

Για να δικαιολογήσουν την αδυναμία τους να δώσουν προοπτική στον κόσμο που μετατοπίζεται από το ΠΑΣΟΚ προς τα αριστερά, ρίχνουν την ευθύνη στον κόσμο. Ο κόσμος, λένε, έχει χαμηλή συνείδηση γιατί ψηφίζει το μεταλλαγμένο ΠΑΣΟΚ. Τι είναι αυτή η θεωρία;

Η θεωρία της μετάλλαξης

Κάποιοι σχολιαστές που θυμούνται τα μέτρα που πήρε η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ όταν για πρώτη φορά εκλέχτηκε το 1981, ιδιαίτερα τα δυο πρώτα χρόνια, και τα συγκρίνουν με την οκταετία του Σημίτη και τις προγραμματικές δηλώσεις του Γιώργου Παπανδρέου, μιλάνε για μετάλλαξη του ΠΑΣΟΚ. Υποστηρίζουν ότι τότε το ΠΑΣΟΚ ήταν σοσιαλδημοκρατικό, ενώ τώρα είναι σοσιαλφιλελεύθερο. Με άλλα λόγια είναι ένα κόμμα της κυρίαρχης τάξης με σπασμένες όλες τις γέφυρες με την εργατική τάξη. Κατά τη γνώμη τους ο χαρακτηρισμός του Λένιν για τη σοσιαλδημοκρατία σαν αστικοεργατικό κόμμα δεν ισχύει πια. Το ΠΑΣΟΚ έχει μεταλλαχτεί από τότε, γι' αυτό και μιλάνε για δικομματισμό.

Η άποψη περί μετάλλαξης κάνει δυο σοβαρά λάθη. Το πρώτο και βασικότερο είναι ότι εξωραίζει το «παλιό καλό ΠΑΣΟΚ», και του δίνει συγχωροχάρτι για την πρώτη τετραετία. Ίσως γιατί τότε το ΚΚΕ συνεργάστηκε με το ΠΑΣΟΚ και υποστήριζε ότι το δικό του δυνάμωμα θα πίεζε την κυβέρνηση του Αντρέα να προχωρήσει στην Αλλαγή. Το γνωστό σύνθημα «Αλλαγή δεν γίνεται χωρίς το ΚΚΕ» είναι δύσκολο να ξεχαστεί.

Μέσα στην πρώτη τετραετία το ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση έκανε τις μεγαλύτερες ανατροπές σε όλα όσα είχε στο πρόγραμμα του. Στον αντιμπεριαλισμό – το «ΕΟΚ και ΝΑΤΟ το ίδιο συνδικάτο» έγινε συμμετοχή στο ΝΑΤΟ και στην Ε.Ε. Στην οικονομία – ο Κεϋνσιανισμός και η ενίσχυση του κρατικού τομέα έγιναν επιθέσεις του Αρσένη στις ΔΕΚΟ και πρόγραμμα λιτότητας το 1985 του Σημίτη. Εάν μιλάμε για ανταρσίες στη βάση του ΠΑΣΟΚ και στα συνδικάτα, οι μεγαλύτερες έγιναν τότε. Η ΓΣΕΕ διασπάστηκε, μόνο ένα μικρό κομμάτι των συνδικαλιστών έμεινε πιστό στην ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, ενώ η πλειοψηφία μαζί με την αριστερά απόκτησαν τον έλεγχο της Εργατικής Συνομοσπονδίας.

Οι απεργίες ενάντια στο πακέτο του Σημίτη ήταν αυτές που ανάγκασαν τον Αντρέα Παπανδρέου να τον "παραιτήσει", αλλιώς κινδύνευε να χάσει τον έλεγχο και στα συνδικάτα και στο κόμμα του. Όσοι λοιπόν βλέπουν ένα ποιοτικό χάσμα ανάμεσα στον Αντρέα και τον Σημίτη πέφτουν έξω.

Το δεύτερο λάθος που κάνει αυτή η άποψη είναι σε σχέση με σήμερα. Προσπαθεί να εξηγήσει την εκλογή του ΠΑΣΟΚ με όρους συνομωσίας. Το Αμερικάνικο λόμπι και ο ΣΕΒ στηρίζουν τον Γιώργο Παπανδρέου γιατί είναι περισσότερο δικός τους σε σχέση με τον Καραμανλή. Το δυσάρεστο μ' αυτή την άποψη είναι ότι προέρχεται από κύκλους της αριστεράς, που θεωρούν ότι η ταξική πάλη έχει ξοφλήσει, το ίδιο και οι εργά-

τες, και ότι αυτό που καθορίζει τις εξελίξεις είναι ο ανταγωνισμός ανάμεσα στα διάφορα κέντρα εξουσίας. Αυτές οι θεωρίες επαναλαμβάνουν τις μαοϊκές απόψεις που κυριαρχούσαν στην Ελλάδα το '70 και διαιρούσαν την αστική τάξη σε Ευρωπαιόδουλη και Αμερικανόδουλη.

Σήμερα αυτή η άποψη χάνει από τα μάτια της δύο πράγματα. Το πρώτο ότι η σοσιαλδημοκρατία και το ΠΑΣΟΚ στην Ελλάδα συνεχίζει να έχει δεσμούς με την εργατική τάξη, και το δεύτερο ότι αυτές οι σχέσεις είναι πολύ πιο αδύνατες από παλιότερα. Έχει χάσει τον έλεγχο που είχε παλιότερα.

Το σύνθημα «το ποτάμι πίσω δεν γυρνά» δεν ισχύει μόνο για τις καταλήψεις και τις απεργίες, ισχύει για τις εμπειρίες, τις μάχες και την πολιτικοποίηση ενός μεγάλου κομματιού που ψήφισε όχι μόνο την αριστερά αλλά και το ΠΑΣΟΚ. Είναι ποτάμι που κουβαλάει ήδη τις εμπειρίες της σύγκρουσης με το ΠΑΣΟΚ.

Το ρεύμα προς τα αριστερά της τελευταίας πενταετίας δεν μηδενίζεται επειδή ο Γιώργος Παπανδρέου κέρδισε τις εκλογές ούτε εξανεμίζεται έτσι εύκολα επειδή το ΠΑΣΟΚ έγινε κυβέρνηση. Ήταν μια πενταετία με τεράστιες οικονομικές και πολιτικές μάχες. Το αντιπολεμικό κίνημα, οι πρωτοβουλίες ενάντια στον ρατσισμό, ο Δεκέμβρης γενίκευσαν τους επιμέρους αγώνες και άνοιξαν τα ερωτήματα για ποια κοινωνία παλεύουμε. Η κατάρρευση της Λήμαν Μπράδερς και η παγκόσμια οικονομική κρίση, αντί για σοκ και δέος, αντί για τάσεις προς τη «συντήρηση» κα τον «επιβιωτισμό» μέσα στην εργατική τάξη, δυνάμωσαν την αριστερά και ιδιαίτερα την αντικαπιταλιστική Αριστερά όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά σε όλη την Ευρώπη.

Η άνοδος του ΝΡΑ στη Γαλλία, της Die Linke στη Γερμανία και του Μπλόκου της Αριστεράς στην Πορτογαλία είναι τα πιο πρόσφατα εκλογικά αποτελέσματα, αλλά δεν είναι τα μόνα. Υπάρχει μεγάλο ρεύμα προς την αριστερά και δεν πρέπει να το αφήσουμε αυτή τη φορά να χαθεί. Οι αντικαπιταλιστές χρειάζεται να βρεθούν στην πρώτη γραμμή αυτής της μάχης – και για τους αγώνες που μας περιμένουν και για την προοπτική ενός άλλου κόσμου σοσιαλιστικού. ■

DIE LINKE.

Η ριζοσπαστική Αριστερά στη Γερμανία

Οι εφημερίδες και τα κανάλια ανακήρυξαν, όλο χαρά, τη δεξιά τον μεγάλο νικητή των εκλογών που έγιναν στις 27 Σεπτέμβρη στη Γερμανία.

Η Ανγκελα Μέρκελ και οι νεοφιλελεύθεροι νέοι της σύμμαχοι, έλεγαν, θα μπορεί τώρα, απελευθερωμένη από τα εμπόδια που τις έβαζε η αναγκαστική της συνύπαρξη με τους Σοσιαλδημοκράτες στην κυβέρνηση του «Μεγάλου Συνασπισμού», να επιβάλλει το πρόγραμμα των «δομικών μεταρρυθμίσεων» που τόσο έχουν ανάγκη οι γερμανικές επιχειρήσεις.

Στην πραγματικότητα, όμως, τα χέρια της Μέρκελ δεν ήταν ποτέ δεμένα από τους Σοσιαλδημοκράτες υπουργούς της παλιάς της κυβέρνησης. Αυτός που έβαζε όλα τα προηγούμενα χρόνια τα όρια στην πολιτική που θα ήθελε να εφαρμόσει ήταν ο φόβος «των από τα κάτω» -ο φόβος απέναντι στα συνδικάτα και την εργατική τάξη. Και αυτός ο φόβος είναι σήμερα μετά τις εκλογές μεγαλύτερος στη Γερμανία -παρά το 50% που συγκέντρωσαν τα δεξιά κόμματα (CDU, CSU και FDP) στη Βουλή.

Ο πραγματικός «μεγάλος νικητής» των γερμανικών εκλογών δεν ήταν η δεξιά αλλά η αριστερά. Η Die Linke («Η Αριστερά») -ένα κόμμα που δημιουργήθηκε μόλις πέντε χρόνια πριν με κέντρο τους μεγάλους αγώνες ενάντια στις νεοφιλελεύθερες μεταρρυθμίσεις της σοσιαλδημοκρατικής κυβέρνησης του Gerhard Schroeder- ξεπέρασε το 10% στις εκλογές και κατάφερε να εκλέξει 73 βουλευτές στο νέο κοινοβούλιο. Πρόκειται για τα καλύτερα αποτελέσματα για την αριστερά στη Γερμανία εδώ και 7 δεκαετίες.

Ανάμεσα σε αυτούς που εκλέχτηκαν στο νέο κοινοβούλιο είναι και δυο συντρόφισες, η Christine Buchholz και η Nicole Gohlke που ανήκουν στον κύκλο του περιοδικού Marx 21 -ενός κύκλου που μοιράζεται πολλές κοινές ιδέες με το ΣΕΚ, την Εργατική Αλληλεγγύη και το περιοδικό Σοσιαλισμός από τα Κάτω. Η συνέντευξη που δημοσιεύουμε είναι με τον Stefan Bornost, τον εκδότη του περιοδικού Marx 21.

Τα αποτελέσματα των εκλογών στη Γερμανία ήταν μια νίκη για την Die Linke. Αύξησε σε σχέση με τις προηγούμενες εκλογές τις ψήφους της κατά ένα εκατομμύριο. Που οφείλεται αυτή η επιτυχία;

Ηταν πράγματι μια νίκη. Με το αποτέλεσμα των ομοσπονδιακών εκλογών, η Die Linke ενίσχυσε τη δύναμή της σαν κόμμα της κοινωνικής δικαιοσύνης και της ειρήνης σε σχέση με τους πολιτικούς και τους κοινωνικούς αγώνες που έρχονται. Σε ομοσπονδιακό επίπεδο 5.153.884 άνθρωποι ψήφισαν την Die Linke. Αυτό σημαίνει 1.035.690 ψηφοφόροι περισσότεροι από ό,τι το 2005. Στη Δύση τα αποτελέσματα ήταν αισθητά καλύτερα, στην Ανατολή 16 υποψήφιοι εκλέχτηκαν κερδίζοντας την απόλυτη πλειοψηφία στην περιοχή τους -πράγμα που σημαίνει 13 περισσότεροι από ό,τι τέσσερα χρόνια πριν.

Η Die Linke κατάφερε να πετύχει αυτό το αποτέλεσμα γιατί έκανε τα κοινωνικά ζητήματα το κέντρο της εκλογικής της καμπάνιας. Αυτό που χαρακτήρισε τον εκλογικό αγώνα ήταν η απόρριψη της ιδέας ενός κόκκινου-κόκκινου-πράσινου στρατόπεδου (μιας κυβερνητικής συμμαχίας με το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα και το Κόμμα των Πράσινων) και ο προσανατολισμός σε μια αυτόνομη, ταξική εκλογική μάχη. Ο προσανατολισμός ήταν προς τους εργαζόμενους, τους φοιτητές, τους συνταξιούχους και τους άνεργους που ψάχνουν για δουλειά. Και αυτό είχε αποτέλεσμα. Το 56% του κόσμου πιστεύει ότι η Die Linke είναι το κόμμα που υποστηρίζει περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο τους αδύναμους. Το 18% των εργατών και το 26% των ανέργων ψήφισε την Die Linke.

Η πολιτική της παρουσία ήταν απο-

Η αφίσσα του Die Linke με σύνθημα "Εξω από το Αφγανιστάν"

φασιστική για αυτή την επιτυχία. Η Die Linke πόλωσε με το κεντρικό της πολιτικό προφίλ -να ξηλώσουμε τις μεταρρυθμίσεις Χαρτς IV (οι μεταρρυθμίσεις της κυβέρνησης του Schroeder που πετσόκοψαν τα επιδόματα ανεργίας), όχι στην αύξηση της ηλικίας σύνταξης στα 67, καθιέρωση ελάχιστου μισθού με νόμο, έξω ο γερμανικός στρατός από το Αφγανιστάν, αναδιανομή του πλούτου. Κατάφερε να κάνει εμφανείς τις διαφορές της από τα άλλα κόμματα. Και σε αυτά πρέπει να προσθέσει κανείς μια αποφασιστική και ενεργητική συμμετοχή στον αγώνα της βάσης του κόμματος σε κάθε γειτονιά.

Τα δεξιά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης πανηγυρίζουν για τη νέα Μαυρο-Κίτρινη (από τα χρώματα του Χριστιανοδημοκρατικού και του Φιλελεύθερου κόμματος) κυβέρνηση. Ελπίζουν ότι θα μπορέσουν να περάσουν μια ολόκληρη σειρά από νεοφιλελεύθερα μέτρα. Πόσο ισχυρή είναι η νέα κυβέρνηση της Μέρκελ; Μπορεί το κίνημα να σταματήσει τις επιθέσεις;

Το πιο σημαντικό: η νέα κυβέρνηση δεν είναι αποτέλεσμα κάποιας δεξιάς στροφής της κοινωνίας. Αντίθετα: το Μαυρο-Κίτρινο κυβερνάει παρόλο που η πλειοψηφία απορρίπτει μια σειρά από τα κεντρικά σχέδια της νέας κυβέρνησης. Μόνο το 31% θέλει μια κοινωνία όπου αυτό που θα μετράει θα είναι «η μεγαλύτερη αποδοτικότητα». Αντίθετα το 59% δηλώνει ότι θέλει να βάλει στην εξουσία πολιτικούς που θα είναι υπέρ της «μεγαλύτερης αλληλεγγύης». Το 77% θέλει νομοθετική επιβολή ελάχιστου μισθού. Το 61% θέλει να εγκαταλείψουμε την πυρηνική ενέργεια. Το 66% είναι ενάντια στις φορολογικές αυξήσεις. Το 55% θέλει άμεση αποχώρηση από το Αφγανιστάν. Το 59% θεωρεί ότι δεν υπάρχει κοινωνική δικαιοσύνη στην Γερμανία, ενώ και πάλι ένα 59% πιστεύει ότι το πιο σημαντικό σήμερα είναι η εξασφάλιση των θέσεων εργασίας. Το 62% μάλιστα συμφωνεί με τη φράση ότι το CDU (η δεξιά Χριστιανοδημοκρατική Ενωση, το κόμμα της Μέρκελ) «αδιαφορεί για τα συμφέροντα των εργαζομένων». Το 65% πιστεύει ότι με μια κυβέρνηση του CDU «η ψαλίδα ανάμεσα στους πλούσιους και τους φτωχούς θα μεγαλώσει».

Οσο αφορά στα ίδια τα εκλογικά αποτελέσματα. Το αστικό στρατόπεδο έχασε σε σχέση με το 2005 συνολικά 311.166 ψήφους. Στο εσωτερικό αυτού του αστικού στρατοπέδου μετατοπίστηκαν οι ισορροπίες προς το σκληρά νεοφιλελεύθερο FDP. Την κύρια ευθύνη για την Μαυρο-Κίτρινη πλειοψηφία στο νέο κοινοβούλιο την έχει το SPD (Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα) που «πέτυχε» με την εμμονή του στην πολιτική των περικοπών και του πολέμου μια καταστροφική εκλογική καθίζηση. Το 1998 το SPD ψήφισαν περίπου 20 εκατομμύρια πολίτες. Στο τέλος της Κοκκινο-Πράσινης εποχής (της εποχής της κυβέρνησης Σοσιαλδημοκρατίας-Πράσινων του Schroeder) έμειναν 16 εκατομμύρια. Και τώρα μετά τα χρόνια του Μεγάλου Συνασπισμού έπεσαν στα 10.

Μια παρόμοια εικόνα δίνει και η εξέλιξη του αριθμού των μελών του SPD. Από το 1990 μέχρι το 2009 έχασε πάνω από 400 χιλιάδες μέλη. Η κατάρρευση του SPD, απόρροια της αντικοινωνικής του πολιτικής, έφερε το Μαυρο-Κίτρινο στην εξουσία.

Η νέα κυβέρνηση πατάει σε σαθρό έδαφος -και αυτό το γνωρίζει πολύ καλά. Στις διαπραγματεύσεις με τους συμμάχους της για τη νέα κυβέρνηση, η Μέρκελ μιλάει συνέχεια για «κοινωνική δικαιοσύνη», από τον φόβο των αντιδράσεων προφανώς. Οι φόβοι της είναι δικαιολογημένοι. Λίγο πριν τις εκλογές είχαμε μια μεγάλη αντι-πυρηνική διαδήλωση στην οποία συμμετείχαν 60.000 άνθρωποι «ενάντια στην επέκταση της ατομικής ενέργειας». Τα κινήματα παρακολουθούν από πολύ κοντά τις προθέσεις της κυβέρνησης και προετοιμάζονται για πόλεμο.

Τον Νοέμβρη η Γερμανία θα γιορτάσει την 20ή επέτειο της πτώσης του Τείχους του Βερολίνου. Τότε μας έλεγαν ότι ο σοσιαλισμός πέθανε, ότι ο καπιταλισμός ήταν «το τέλος της ιστορίας». Τι έχουν απογίνει σήμερα, 20 χρόνια μετά, οι ιδέες αυτές;

Μέσα στη νεολαία ιδιαίτερα, υπάρχει τα τελευταία χρόνια σταθερά ένα μεγάλο ενδιαφέρον για τις ριζοσπαστικές, αντικαπιταλιστικές ιδέες -αυτός ήταν και ο λόγος γιατί το γερμανικό Attac, για παράδειγμα, το αντι-νεοφιλελεύθερο δίκτυο, κατάφερε να μεγαλώσει μετά τη Γένοβα από 300 σε 10.000 μέλη.

Η κρίση έχει επιταχύνει και έχει εξαπλώσει αυτή την εξέλιξη -τώρα ακόμα και ο αστικός τύπος θυμάται συχνά τον Μαρξ, τουλάχιστον σαν έναν διορατικό αναλυτή του καπιταλιστικού συστήματος.

Η δημιουργία της Die Linke και ιδιαίτερα της σπουδαστικής του παράταξης LINKE.SDS έδωσε τη δυνατότητα να ανοίξει μια πλατιά συζήτηση για τις εναλλακτικές λύσεις απέναντι στο καπιταλιστικό σύστημα. Στις αρχές του Οκτώβρη, η SDS οργάνωσε ένα συνέδριο με τίτλο «make capitalism history» (να κάνουμε τον καπιταλισμό παρελθόν). Είχε τεράστια επιτυχία. Πάνω απο 1100 νέοι, κύρια, συμμετείχαν με πάθος στις πάνω από 60 εκδηλώσεις του. Αυτή η επιτυχία δεν έπεσε από τον ουρανό: όλους τους προηγούμενους μήνες η SDS έριξε το βάρος της στην οργάνωση μιας κίνησης μελέτης του «Κεφάλαιου» του Μαρξ στα πανεπιστήμια -κάτι που σήμαινε ότι εκατοντάδες φοιτητές ασχολούνταν με τον Μαρξ για μεγάλο χρονικό διάστημα. Το συμπέρασμα των συζητήσεων: οι περισσότεροι θέλουν μια κοινωνία πέρα από τον καπιταλισμό αλλά όχι μια επιστροφή στις δικτατορίες του Ανατολικού Μπλοκ.

Για εμάς που υποστηρίζουμε τον Σοσιαλισμό από τα Κάτω, μια κοινωνία που βασίζεται στη δράση των ίδιων των ανθρώπων και όχι στην «αλάνθαστη» καθοδήγηση της κομματικής ηγεσίας, οι καιροί είναι εξαιρετικοί. ■

Ευχολόγια για το τέλος της κρίσης

Η κρίση του καπιταλισμού είναι ακόμα εδώ, γράφει ο **Μωυσής Λίτσης**, δημοσιογράφος στην εφημερίδα «Ελευθεροτυπία» και ιδρυτικό μέλος των Financial Crimes.

Ένα χρόνο πριν, οι εργαζόμενοι στη Lehman Brothers απολύονται

Ένα χρόνο από την κατάρρευση της Lehman Brothers, η κρίση του καπιταλισμού είναι ακόμη εδώ: μαζική ανεργία, κατάρρευση του δολαρίου, έκρηξη των δημοσιονομικών ελλειμμάτων

Η κατάρρευση της επενδυτικής τράπεζας Lehman Brothers πέρυσι τον Σεπτέμβριο έπεσε σαν κεραυνός εν αιθρία. Ποιος να το φανταζόταν! Η τράπεζα μύθος που κυριαρχούσε στην Γουόλ Στριτ και το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα κατέρρεε. Μαζί της κατέρρεε ολόκληρο το διεθνές τραπεζικό σύστημα και μαζί του πολλές από τις βεβαιότητες με τις οποίες πιπίλιζαν τα μυαλά του κόσμου οι διαμορφωτές της κοινής γνώμης, ζητώντας του να υποταχθεί στον μονόδρομο του νεοφιλελευθερισμού και της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης.

Οι μέχρι χθες θιασώτες του τέλους της ιστορίας μιλούν οι ίδιοι ανοικτά πλέον για την μεγαλύτερη κρίση που γνωρίζει το παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα από την εποχή του '30. Αυτοί που έβριζαν από το πρωί μέχρι το βράδυ τον επάρατο «κρατισμό» και ανησυχούσαν για τα λεφτά των φορολογουμένων, κάθε φορά που γινόταν λόγος για την ανάγκη να παρέμβει το κράτος όταν έκλειναν προβληματικές επιχειρήσεις, έτρεχαν τώρα στην αγκαλιά του κράτους. Οι κυβερνήσεις των ΗΠΑ και της ΕΕ έσπευσαν να ενισχύσουν με δισεκατομμύρια δολάρια και ευρώ το τραπεζικό σύστημα που κατέρρεε, «κρατικοποιώντας» το μεγαλύτερο τμήμα των τραπεζών.

Οι «κρατικοποιήσεις» αυτές βέβαια δεν έχουν καμιά σχέση με τις εθνικοποιήσεις που είχαν κάνει στο παρελθόν σοσιαλδημοκρατικές, ακόμη και κεντροδεξιές, κυβερνήσεις. Οι τράπεζες συνέχισαν να λειτουργούν όπως και πριν, οι κυβερνήσεις δεν ελέγχουν καν το διοικητικό συμβούλιο, για να μην αναφερθούμε στους εργαζόμενους και τους φορολογούμενους, τα λεφτά των οποίων αντί να πάνε για αναγκαία έργα υποδομής (παιδεία, υγεία, περιβάλλον, κλπ), έγιναν «μαγιά» για νέα χρηματιστηριακά κερδοσκοπικά παιχνίδια. Με άλλα λόγια οι λεγόμενες κρατικοποιήσεις, δεν ήταν παρά η κοινωνικοποίηση των ζημιών, που είχαν συσσωρεύσει «άπληστοι τραπεζίτες», οι οποίοι τα προηγούμενα χρόνια ήταν τα «χρυσά αγόρια» και οι βασιλιάδες του οικονομικού λάιφ στάϊλ στα εξώφυλλα του Forbes, του Fortune και των άλλων γραφίδων του διεθνούς καπιταλισμού.

Η κατάρρευση της Lehman Brothers, κλόνισε τόσο πολύ το διεθνές τραπεζικό σύστημα, που οι κυβερνήσεις αναγκάστηκαν να εγγυηθούν τις τραπεζικές καταθέσεις των απλών πολιτών, καθώς η επανάληψη του πανικού του 1929, όπου απεγνωσμένοι καταθέτες έτρεχαν να περισώσουν τα δολάρια που είχαν στις τράπεζες, φάνταζε ορατή σε ολόκληρο τον αναπτυγμένο κόσμο. Ως οικονομικός συντάκτης έγινα δέκτης εκείνες τις μέρες απεγνωσμένων τηλεφωνημάτων γνωστών και φίλων που ανησυχούσαν για τα αμοιβαία τους ακόμη και τις τραπεζικές τους καταθέσεις, χωρίς κανείς να μπορεί με σιγουριά να διαβεβαιώσει ότι δεν θα σκάσει κανένα κανόνι, όταν άκουγε μεγάλα ονόματα αμερικανικών και ευρωπαϊκών τραπεζών να καταρρέουν και να διασώζονται μόνο χάρη στις κρατικές ενισχύσεις.

Πώς ξεκίνησε η κρίση

Η κατάρρευση της Lehman Brothers ήταν η θρυαλίδα που έδειξε το ότι ο βασιλιάς, το σύγχρονο καπιταλιστικό σύστημα, είναι γυμνός. Η κρίση είχε ξεκινήσει ήδη πολύ νωρίτερα το 2007, όταν για πρώτη φορά ο κόσμος άκουγε την «μαγική» λέξη «subprime». Πρόκειται για τα τιτλοποιημένα ενυπόθηκα στεγαστικά δάνεια υψηλού ρίσκου, με τα οποία είχαν φορτώσει τα σαΐνια της Γουόλ Στριτ τις τράπεζες μέχρι και κοινωφελή ιδρύματα όλου του κόσμου. Ήταν η νέα χρηματιστηριακή φούσκα που έτρεφε τα ταμεία των τραπεζών.

Τα δάνεια αυτά δίνονταν, στα πλαίσια μιας δήθεν κοινωνικής πολιτικής που είχε ξεκινήσει ήδη από τα τέλη του '90, στους φτωχούς κυρίως Αφροαμερικανούς και Ισπανόφωνους, που πίστεψαν ότι μπορούν να έχουν μερίδιο στο αμερικανικό όνειρο. Η αύξηση των επιτοκίων από την

Η κατάρρευση της Lehman Brothers ήταν η θρυαλίδα που έδειξε ότι ο βασιλιάς είναι γυμνός

αμερικανική κεντρική τράπεζα, την Fed, μεταξύ 2004-2006, από το 1% στο 5,35%, φρέναρε τη σπέκουλα στα ακίνητα. Όλο και περισσότεροι Αμερικανοί αδυνατούσαν να πληρώσουν τις δόσεις του δανείου τους λόγω των υψηλών επιτοκίων και της κάμψης των ρυθμών ανάπτυξης. Οι δυσκολίες πληρωμής του μέσου Αμερικανού άρχισε να γίνεται τρύπα στα ταμεία των υπεργολάβων που πουλούσαν για λογαριασμό μεγάλων τραπεζών τα δάνεια και άρχισαν οι πρώτες πτωχεύ-

σεις, όπως αυτή της New Century Financial, εταιρίας που χορηγούσε στεγαστικά δάνεια (subprime), στις αρχές του 2008. Ακολούθησαν μεγαλύτερα κανόνια, θυγατρικών εταιριών μεγάλων ονομάτων της Γουόλ Στριτ, όπως της επενδυτικής τράπεζας Bear Stearns για να φθάσουμε στην Lehman Brothers, τις Fannie Mae και Freddie Mac (τις ημικρατικές εταιρίες που εγγυούνταν τα στεγαστικά δάνεια) και την ασφαλιστική εταιρία American International Group (AIG). Η αμερικανική κυβέρνηση αναγκάστηκε να ανακοινώσει πακέτο 750 δις δολαρίων για την ενίσχυση των τραπεζών, που τα ταμεία τους είχαν αδειάσει, προκειμένου να κρατηθούν στη ζωή, ενισχύοντας παράλληλα με έκτακτη βοήθεια πολλών δισεκατομμυρίων τις Fannie Mae, Freddie Mac και AIG, η κατάρρευση των οποίων απειλούσε να παρασύρει το παγκόσμιο ασφαλιστικό σύστημα.

Οι ρίζες της κρίσης δεν έχουν να κάνουν μόνο με τα δάνεια subprime. Πάνε πολύ πιο πίσω, στην πολιτική απελευθέρωσης των κεφαλαιαγορών που ξεκίνησαν οι Ρέιγκαν- Θάτσερ το ’80 και που την δεκαετία του ’90 ήταν πλέον κυρίαρχη πολιτική μέσω της λεγόμενης παγκοσμιοποίησης. Μία πολιτική που ήταν η απάντηση του συστήματος για την αντιμετώπιση των προηγούμενων μεγάλων κρίσεων (πετρέλαιο, μαζική ανεργία) και που είχε φανεί ότι δουλεύει, ιδίως μετά την κατάρρευση του «υπαρκτού σοσιαλισμού» και την οριστική ήττα, υποτίθεται, κάθε είδους σοσιαλιστικού πειραματισμού και κοινωνικού ελέγχου.

Θυμηθείτε το κραχ του 1987, την χρηματοπιστωτική κρίση στην Ασία το 1997, την κρίση στην Ρωσία το 1998, την κατάρρευση της Αργεντινής το 2000, την κατρακύλα των διεθνών χρηματιστηρίων το 2001. Οι κρίσεις αυτές κατάφερναν και σταματούσαν στην πόρτα των καπιταλιστικών μητροπόλεων. Με τις μειώσεις επιτοκίων, τη διοχέτευση δηλαδή στο σύστημα νέας φρέσκιας ρευστότητας, οι κεντρικές τράπεζες μετρίαζαν για τους ισχυρούς του χρήματος τις επιπτώσεις. Οι κρίσεις στις αναδυόμενες οικονομίες της Ασίας, της Ρωσίας και της Λατ. Αμερικής, αποδίδονταν στην «καθυστέρηση» και τις αγκυλώσεις των χωρών αυτών, στις κρατικές παρεμβάσεις κλπ, με το ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα να παραδίδουν μαθήματα προσαρμογής.

Αυτή τη φορά τα επιτόκια δεν δούλεψαν. Η χρηματοπιστωτική κρίση εξελίχθηκε γρήγορα σε κρίση της πραγματικής

Κινητοποίηση στην OPEL ενάντια στις απολύσεις

οικονομίας, οι μεγάλες οικονομίες βυθίστηκαν σε πρωτοφανείς υφέσεις, με αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης 5% και 6%, η παραγωγή σχεδόν πάγωσε σε τομείς όπως η αυτοκινητοβιομηχανία, με τους εργαζόμενους να εξωθούνται σε απολύσεις και μειωμένα ωράρια με περικοπές μισθών. Με άλλα λόγια η κρίση έγινε συστημική και έδειξε το αδιέξοδο στο οποίο οδηγείται μία κοινωνία, που στηρίζεται στην ατέρμονη κατανάλωση και κυριαρχείται από τα συμφέροντα μιας οικονομικής ελίτ.

Τα μηδενικά επιτόκια και οι ενέσεις ρευστότητας, έχουν δημιουργήσει μια νέα χρηματιστηριακή φούσκα, με τα χρηματιστήρια να καταγράφουν άνοδο άνω του 50% από τον περασμένο Μάρτιο, την ώρα που η ανεργία σπάει ρεκόρ, τα ελλείμματα στις ΗΠΑ και την ΕΕ βρίσκονται στα ύψη και η στρόφιγγα του δανεισμού έχει κλείσει για τις επιχειρήσεις.

Η άνοδος αυτή είναι που δίνει τη ψευδαίσθηση της ανάκαμψης και της σταθεροποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος, επιτρέποντας στις τράπεζες να βγουν διπλά κερδισμένες. Να βγάζουν ξανά τεράστια κέρδη, να μοιράζουν παχυλά μπόνους στην νομενκλατούρα που τις διοικεί, να απολύουν κόσμο και να μοιράζουν την τράπουλα μεταξύ τους, έχοντας από την άλλη φορτώσει τα «σαπάκια», τις ζημιές από τα «τοξικά» τους δάνεια και τα άλλα «εξωτικά» όπως χαρακτηρίζονται χρηματιστηριακά προϊόντα στις πλάτες των φορολογουμένων από τους οποίους ζητούν ακόμη μεγαλύτερες θυσίες!

Η ελληνική ιδιαιτερότητα

Τα πράγματα δεν μπορούσαν να είναι διαφορετικά για την Ελλάδα. Στις αρχές της κρίσης, η κυβέρνηση της Ν.Δ. μας διαβεβαίωνε ότι «αντέχουμε», ότι εξακολουθούμε να έχουμε τους υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης στην Ευρώπη. Οι ελληνικές τράπεζες δεν έχουν πάρει subprime δάνεια, μας έλεγαν και επιπλέον παραμένουν ισχυροί επενδυτές στα Βαλκάνια και την Τουρκία, από όπου βγάζουν τεράστια κέρδη. Ύστερα ξαφνικά άρχισε η κατολίσθηση, τα λουκέτα, ο περιορισμός των δανείων που ειδικά για τις ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις ήταν καταστροφικός, η πτώση του τουρισμού καθώς λόγω της κρίσης Άγγλοι και Γερμανοί έμειναν στα σπίτια τους, η χρεοκοπία της ασφαλιστικής εταιρίας ΑΣΠΙΣ, το κλείσιμο του Σκαραμαγκά. Και όλα αυτά με ένα δημόσιο χρεοκοπημένο λόγω των τεραστίων ελλειμμάτων και τον Αλμούνια πάνω από το κεφάλι της κυβέρνησης.

Μπροστά στο αδιέξοδο, η κυβέρνηση Καραμανλή, οδηγήθηκε σε εκλογές πανωλεθρίας, ανήμπορη να διαχειριστεί την οικονομική κρίση. Την ίδια στιγμή οι τράπεζες έχουν συσσωρεύσει ξανά τεράστια κέρδη από την άνοδο του χρηματιστηρίου και την εκμετάλλευση των δανείων, χωρίς να ρίχνουν δεκάρα τσακιστή για την ανόρθωση της πραγματικής οικονομίας.

Η κρίση της ελληνικής οικονομίας δεν έχει να κάνει απλά με την όποια κακοδιαχείριση της προηγούμενης κυβέρνησης, αλλά με το γεγονός ότι η ελληνική οικονομία έχει πλήρως ενσωματωθεί στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα και μάλιστα υπό πολύ δυσμενέστερους όρους, αφού η καταναλωτική μανία στηρίζεται σε δανεικά, με την όποια παραγωγική βάση της χώρας να έχει προ πολλού σχεδόν αφανιστεί.

Παρά το κοινό νόμισμα, το ευρώ, η Ελλάδα καλείται να πληρώσει με πολύ υψηλότερα επιτόκια τα δάνεια που χρειάζεται για να τα βγάλει πέρα, καθώς οι πιστωτές και οι δυνάμεις της αγοράς δεν καταλαβαίνουν από συναισθηματισμούς και θέλουν τα λεφτά τους πίσω με όσο το δυνατόν μεγαλύτερο τόκο.

Εξίσου αμήχανες οι πολιτικές και οικονομικές ηγεσίες της ΕΕ, θεωρούσαν

στην αρχή ότι η κρίση ήταν κυρίως «αμερικανική», έως ότου ήλθε ο πανικός από την κατάρρευση της Lehman Brothers, με την κάθε χώρα να τρέχει να σώσει ό,τι μπορεί, ξεχνώντας τα περί παγκοσμιοποίησης, ελεύθερης αγοράς κλπ, παρεμβαίνοντας απροκάλυπτα υπέρ των «εθνικών» της συμφερόντων, για την προστασία της άρχουσας ελίτ που βούλιαζε στην τρύπα, που είχε η ίδια ανοίξει.

Το άλλοθι της κρίσης

Η διεθνής οικονομική κρίση αποτελεί το άλλοθι για τις κυβερνήσεις του αναπτυγμένου κόσμου, για να προχωρήσουν σε ακόμη μεγαλύτερη αναδιάρθρωση της αγοράς εργασίας, του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης κλπ., ποντάροντας σε ένα αδύναμο και εύκολα να υποταγεί, υποτίθεται, εργατικό κίνημα.

Το στίγμα της «στρατηγικής εξόδου» το έδωσε πρόσφατα ο επικεφαλής του ΔΝΤ Ντομινίκ Στρος-Καν. *«Το πιο σημαντικό βήμα είναι να περιοριστούν τα κόστη για την ασφάλιση και την υγεία.. Αν και οι μεταρρυθμίσεις για περιορισμό των δαπανών σε αυτόν τον τομέα είναι πολιτικά δύσκολες, είναι ζωτικής σημασίας για να εξασφαλιστεί η δημοσιονομική σταθερότητα»*, είπε σε κάποια ομιλία του ο Στρος-Καν.

Το πώς μεταφράζεται σε πρακτικό επίπεδο η «οδηγία» αυτή το είδαμε. Στην Ελλάδα η Ν.Δ. υποσχέθηκε πάγωμα μισθών στο δημόσιο για να καλύψει το έλλειμμα το οποίο από 6% του ΑΕΠ, είναι από ότι φαίνεται τελικά 12%! Ναι μεν έχασε τις εκλογές, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι και η νέα κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ που υπόσχεται αυξήσεις μερικών σεντς, δεν θα βρεθεί μπροστά στην πρέσα του Αλμούνια, ο οποίος βιάζεται να επαναφέρει το Σύμφωνο Σταθερότητας σε ισχύ. Ένα σύμφωνο που έχει γίνει κουρελόχαρτο αφού 13 στις 16 χώρες της ευρωζώνης το έχουν παραβιάσει, προκειμένου να μπορέσουν στοιχειωδώς να διατηρήσουν μια κάποια κοινωνική συνοχή. Θα έχει τα κότσια η κυβέρνηση του κ. Παπανδρέου να πάει κόντρα στις επιταγές των Βρυξελλών;

Στη Βρετανία ο πρωθυπουργός των Εργατικών Γκόρντον Μπράουν, η δημοτικότητα του οποίου καταρρέει, υπόσχεται περικοπές αλλά μόνο για τους... πλούσιους δημοσίους υπαλλήλους, σε αντίθεση με τον συντηρητικό Ντέιβιντ Κάμερον, που υπόσχεται ολοκληρωτικό πάγωμα, έτοιμος να κερδίσει τις επερχόμενες εκλογές.

Στις ΗΠΑ, η Καλιφόρνια καταρρέει και οι εικόνες με τις ουρές των ανέργων, των άστεγων και των τροφίμων συσσιτίων (πολλοί από τους οποίους ανήκουν στην λεγόμενη μεσαία τάξη, που φάνταζε αλώβητη μέχρι χθες από την κρίση), υπενθυμίζουν ότι ναι, βρισκόμαστε μπροστά σε νέο '29. Ίσως και χειρότερα, μιας και λόγω της σημερινής πολύ μεγαλύτερης αλληλεξάρτησης, η κρίση βυθίζει ταυτόχρονα τις μεγάλες οικονομίες του κόσμου. Το τεράστιο αμερικανικό έλλειμμα φθάνει στο 10% και κάνει κουρελόχαρτο το δολάριο, ενισχύοντας τις πολιτικές συγκρούσεις στο εσωτερικό των ΗΠΑ.

Τηρουμένων των αναλογιών, ό,τι ήταν η 11η Σεπτεμβρίου του 2001 για τη διεθνή πολιτική σκηνή ήταν η 15η Σεπτεμβρίου του 2008, η ημέρα που κατέρρευσε η Lehman Brothers, για την παγκόσμια οικονομία

Ο Ομπάμα έχει να αντιμετωπίσει από τη μια την αντεπίθεση των συντηρητικών, που τον επικρίνουν για την κατάντια του δολαρίου, την «ενδοτικότητά» στη διεθνή πολιτική σκηνή και την ακόμη μεγαλύτερη έκρηξη των δημοσιονομικών ελλειμμάτων που θα φέρουν οι σχεδιαζόμενες μεταρρυθμίσεις του για ένα πιο δημόσιο κοινωνικό σύστημα ασφάλισης.

Από την άλλη ο κόσμος που τον ψήφισε αρχίζει να δυσανασχετεί, βλέποντας ότι το «μαύρο» του δέρματος ενός Αμερικανού προέδρου δεν είναι αρκετό για να πολεμήσεις το αμερικανικό-στρατιωτικό κατεστημένο.

Ανάκαμψη χωρίς... εργαζόμενους

Τον τελευταίο καιρό οι διάφοροι ιθύνοντες προσπαθούν να εμψυχώσουν το ηθικό της κοινής γνώμης, λέγοντας, ότι υπομονή, έρχεται ανάκαμψη από το 2010. Βέβαια ακόμη και οι ίδιοι παραδέχονται ότι η ανάκαμψη αυτή δεν έχει καμιά σχέση με τους παλαιότερους ρυθμούς ανάπτυξης, είναι ευάλωτη σε πιθανά νέα σοκ και το κυριότερο, η ανεργία θα συνεχίσει να αυξάνεται. Η διεθνής κρίση στην απασχόληση κάθε άλλο παρά κοπάζει, με την ανεργία σε ΗΠΑ και Ευρώπη, να αναμένεται να ξεπεράσει το 10% (στις ΗΠΑ) και το 11% (στην ευρωζώνη) του χρόνου. Ο ΟΟΣΑ σε πρόσφατη έκθεσή του έκανε λόγο για 25 επιπλέον εκατ. ανέργους το 2010, στα 30 κράτη μέλη του.

Ήδη έχουν φυτευτεί οι σπόροι για τις επόμενες κρίσεις: μία κρίση του δολαρίου που δεν θα έχει να κάνει μόνο απλά με την πτώση της ισοτιμίας του και τον εμπορικό ανταγωνισμό ΗΠΑ-ΕΕ-Ιαπωνίας, αλλά και με την πρόθεση της Κίνας και των εμιράτων του Περσικού να απεξαρτηθούν από την κυριαρχία του πράσινου νομίσματος. Μία εξέλιξη που τουλάχιστον σε οικονομικό επίπεδο είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα προκαλέσει εντάσεις, με τις ΗΠΑ να πιέζουν την Κίνα να γίνει η «ατμομηχανή» της παγκόσμιας ανάπτυξης, καθώς δεν μπορούν πλέον να υπερκαταναλώνουν δανειζόμενες όπως στο παρελθόν.

Η ίδια η πολύ μεγάλη άνοδος των χρηματιστηρίων, στηριζόμενη απλά στις προσδοκίες ανάκαμψης και όχι σε εταιρικά κέρδη και τα σχετικά, είναι έτοιμη να σπάσει από στιγμή σε στιγμή, με άγνωστο τι επιπτώσεις.

Και βέβαια υπάρχουν τα τεράστια ελλείμματα σε Αμερική και Ευρώπη, με την δεύτερη, σε δυσμενέστερη θέση λόγω του Συμφώνου Σταθερότητας και την πίεση να επιστρέψει στην προηγούμενη δημοσιονομική σταθερότητα. Μία σταθερότητα την οποία πληρώνουν πρωτίστως οι εργαζόμενοι με την άγρια λιτότητα και τις περικοπές κοινωνικών δαπανών, που έχουν επιβληθεί παντού.

Τηρουμένων των αναλογιών, ό,τι ήταν η 11η Σεπτεμβρίου του 2001 για τη διεθνή πολιτική σκηνή ήταν η 15η Σεπτεμβρίου του 2008, η ημέρα που κατέρρευσε η Lehman Brothers, για την παγκόσμια οικονομία. Και όπως χρειάστηκε να δημιουργηθεί ένα μεγάλο αντιπολεμικό κίνημα («νέα υπερδύναμη» το είχαν αποκαλέσει οι Νιου Γιορκ Τάϊμς) για να αντιπαρατεθεί στον πόλεμο της τρομοκρατίας του Μπους, έτσι και σήμερα χρειάζεται η αφύπνιση του εργατικού κινήματος σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, για να μην πληρώσουμε την κρίση των «από πάνω», οι «από κάτω». Η κρίση έδειξε ότι το σημερινό μοντέλο ανάπτυξης, δεν είναι ούτε κοινωνικά ούτε και οικολογικά βιώσιμο. ■

Το Πρόγραμμα της Αριστεράς

Μπορούν οι άμεσες διεκδικήσεις των εργατών και της νεολαίας να αποκτήσουν έναν συνεκτικό ιστό, μια κοινή προοπτική και πώς; Αυτό είναι το καίριο ερώτημα στις νέες συνθήκες υποστηρίζει ο **Πάνος Γκαργκάνας** και ανοίγει τη συζήτηση για τις απαντήσεις.

Απεργιακή φρουρά στον ΟΛΠ

Μετά τις εκλογές και την κατάρρευση της ΝΔ, η στάση της Αριστεράς και ειδικότερα το Πρόγραμμα που έχει να αντιπαραθέσει στις κυβερνητικές επιλογές του ΠΑΣΟΚ έρχεται στο προσκήνιο. Μέσα σε συνθήκες οικονομικής κρίσης και σε μια συγκυρία πολιτικής κρίσης στο χώρο της δεξιάς, οι απαντήσεις της Αριστεράς αποχτούν ξεχωριστή σημασία.

Αυτή είναι μια συζήτηση που τώρα ανοίγει, αλλά τα ερωτήματα που πρέπει να απαντηθούν έχουν ήδη τεθεί. Το πρώτο αφορά τη σχέση ενός τέτοιου προγράμματος με τις τρέχουσες διεκδικήσεις που έχουν διαμορφωθεί από τους αγώνες ενάντια στην προηγούμενη κυβέρνηση. Το δεύτερο, τη σχέση με τις «αντοχές» της οικονομίας μέσα στην κρίση – πόσο τις «σέβεται» και πόσο τις υπερβαίνει και πώς. Ένα τρίτο ερώτημα έχει να κάνει με την προοπτική στην οποία εντάσσεται μια τέτοια υπέρβαση-μετάβαση. Αν τα αιτήματά μας υπερβαίνουν τις σημερινές δυνατότητες, τότε μπαίνει επιτακτικά το ερώτημα *«ποια είναι η συνολικότερη αλλαγή στα πλαίσια της οποίας μπορούν να δικαιωθούν»*; Και τέλος ένα τέταρτο ερώτημα έχει να κάνει με τη σχέση ανάμεσα σε αυτή τη συνολική προοπτική και τα άμεσα επόμενα βήματα. Μια Αριστερά που διαμορφώνει πρόγραμμα αντιπολίτευσης στην κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ χρειάζεται απαντήσεις και στα ερωτήματα για το τι θα ακολουθήσει – πίσω στη ΝΔ, κυβερνήσεις «κεντροαριστερής» συνεργασίας ή βήματα προς τη συνολική ανατροπή;

Ας προσπαθήσουμε να δούμε τα πράγματα με τη σειρά.

Η Αριστερά πάντοτε αντιμετωπίζει μια επίθεση από τα δεξιά της που την κατηγορεί ότι υιοθετεί άκριτα, αν όχι «λαϊκίστικα», όλες τις διεκδικήσεις των εργατών. Σύμφωνα με αυτές τις αντιλήψεις ένα Πρόγραμμα είναι ένα εργαλείο ιεράρχησης των αιτημάτων και πειθάρχησης της εργατικής τάξης κάτω από αυτές τις ιεραρχημένες επιλογές. Πρόκειται για ριζικά λαθεμένη προσέγγιση που αρνείται εξορισμού ότι ο φορέας της κοινωνικής αλλαγής είναι η ίδια η εργατική τάξη. Είναι αναγκαίο να απορρίψουμε τέτοιες πιέσεις και να πάρουμε σαν αφετηρία την επαναστατική παράδοση σε αυτά τα ζητήματα.

Πριν από 135 περίπου χρόνια, ο Ένγκελς έγραφε στον Μπέμπελ ότι σε γενικές γραμμές το επίσημο πρόγραμμα του κόμματος είναι λιγότερο σημαντικό από τη δράση του. Και μερικές δεκαετίες αργότερα ο Λένιν επέμενε ότι ένα πραγματικό βήμα του κινήματος αξίζει όσο μια ντουζίνα προγράμματα. Αυτό είναι το πνεύμα με το οποίο πρέπει να προσεγγίζουμε τα αιτήματα που ανέδειξε ο κόσμος με τους αγώνες του.

Πρόγραμμα Δράσης

Σήμερα, δεν είναι δυνατόν να λείπουν από το Πρόγραμμα της Αριστεράς τα αιτήματα της απεργίας των δασκάλων πριν τρία χρόνια για 1400 ευρώ βασικό μισθό, ούτε τα αιτήματα από τους αγώνες των συμβασιούχων για μόνιμη και σταθερή δουλειά για όλους με συλλογικές συμβάσεις. Το ίδιο ισχύει για τους αγώνες κατά των ιδιωτικοποιήσεων, όχι μόνο στις επιχειρήσεις που παλιότερα ονομάζονταν «Κοινής Ωφέλειας» (ΟΤΕ, ΔΕΗ, ΕΥΑΘ, Λιμάνια, Ολυμπιακή κλπ) αλλά και στην Παιδεία, στην Υγεία, στην Κοινωνική Ασφάλιση.

Να το πούμε διαφορετικά. Οι μάχες της προηγούμενης περιόδου έχουν αφήσει σαν κληρονομιά ένα άμεσο πρόγραμμα δράσης και όποιο κομμάτι της αριστεράς περνάει κάτω από αυτόν τον πήχη, δεν αξίζει καν να υπολογίζεται στις δυνάμεις της Αριστεράς.

Μια τέτοια αντιμετώπιση δεν είναι ούτε «οικονομίστικη» ούτε «λαϊκίστικη».

Αυτό γίνεται ακόμη πιο καθαρό αν δούμε ότι τα άμεσα αιτήματα δεν περιορίζονται μόνο στα ζητήματα της οικονομίας. Το άμεσο πρόγραμμα δράσης που αναδείχθηκε από τις μάχες δεν ήταν μόνο καρπός αυθόρμητων ξεσπασμάτων από τμήματα της τάξης. Διαμορφώθηκε μέσα από αλληλεπιδράσεις πολλών και διαφορετικών κινημάτων και γι' αυτό περιλαμβάνει αιτήματα όπως την υπεράσπιση των δημοκρατικών ελευθεριών από την κρατική καταστολή, αιτήματα αντιπολεμικά όπως την επιστροφή των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων από στρατεύματα κατοχής, αιτήματα οικολογικά όπως την υπεράσπιση των ελεύθερων χώρων στις πόλεις και των δασών στην ύπαιθρο από τους καταπατητές, αιτήματα αντιρατσιστικά όπως τη νομιμοποίηση των μεταναστών.

Όλα αυτά δεν σημαίνουν ότι το πρόβλημα του Προγράμματος είναι ήδη λυμένο και ότι δεν υπάρχει ανάγκη για τις δυνάμεις της Αριστεράς να προσφέρουν τη δική τους συμβολή που δίνει συνοχή και προοπτική σε όλα αυτά τα αιτήματα.

Ένα μέρος αυτής της συμβολής ήδη ενυπάρχει στο άμεσο πρόγραμμα διεκδικήσεων. Στη Βρετανία, παραδείγματος χάρη, έγινε απόπειρα να διαμορφωθεί ως αίτημα κατά των απολύσεων η θέση «Βρετανικές δουλειές για τους Βρετανούς εργάτες». Η παρέμβαση της Αριστεράς είναι αυτή που απέτρεψε αυτή την παγίδα. Αντίστοιχα στην Ελλάδα, η παρέμβαση της Αριστεράς είναι αυτή που βοήθησε να υπάρχουν δεσμοί αλληλεγγύης έτσι ώστε πολλά και διαφορετικά τμήματα του μαζικού κινήματος αλληλοϋποστηρίζονται και «αναγνωρίζουν» τον εαυτό τους μέσα στο κοινό άμεσο πρόγραμμα δράσης. Γι'αυτό όταν οι λιμενεργάτες απεργούν για να μείνει δημόσιο το Λιμάνι δεν απομονώνονται π.χ. από τη νεολαία που υπερασπίζεται το Πανεπιστημιακό άσυλο και αντίστροφα.

Αυτά τα στοιχεία συνολίκευσης και αλληλοσύνδεσης που ήδη ενυπάρχουν, όμως, δεν είναι αρκετά. Για να έχουν ειρμό και αδιάρρηκτους δεσμούς όλα αυτά τα άμεσα αιτήματα που έχει ανάγκη ο κόσμος, χρειάζονται απαντήσεις στα ζητήματα της προοπτικής και στις πιέσεις που προκύπτουν από τα όρια του σημερινού συστήματος.

Παραδοσιακά, μέσα στην Αριστερά υπάρχει ένα ρήγμα ανάμεσα στο «μίνιμουμ» και στο «μάξιμουμ» πρόγραμμα, ανάμεσα στο «εφικτό» και στο «οραματικό», ανάμεσα στους στόχους του σημερινού «στάδιου» και στα μελλοντικά καθήκοντα ενός επόμενου «στάδιου». Αυτό το ρήγμα εμφανίστηκε στα χρόνια της Δεύτερης Διεθνούς του Κάουτσκι, του Τουράτι και του Αριστίντ Μπριάν, ξεπεράστηκε στα χρόνια της Τρίτης Διεθνούς του Λένιν και του Τρότσκι και ξανάνοιξε με την κυριαρχία του σταλινισμού στα ΚΚ της Δύσης. Όλα αυτά δεν είναι ιστορίες ενός μακρινού παρελθόντος. Δεν είναι τόσο παλιά η εποχή που ο Ανδρέας Παπανδρέου βάφτιζε τους αριστεροπασόκους «αιθεροβάμονες» και η ηγεσία του ΚΚΕ κατάγγελνε σαν «αριστεροχουντικούς προβοκάτορες» όσους μιλούσαν για σοσιαλιστική επανάσταση παραβιάζοντας το «στάδιο» της δημοκρατικής αλλαγής.

Ρήγμα

Σήμερα το ρήγμα αναπαράγεται με διαφορετικούς όρους. Στους κόλπους της Σοσιαλδημοκρατίας δεν υπάρχει πια χώρος ούτε για το «μίνιμουμ» πρόγραμμα. Τα άμεσα αιτήματα για δουλειές, αυξήσεις, κοινωνικές υπηρεσίες παραπέμπονται στο μέλλον γιατί πρέπει να προηγηθεί η πάταξη των ελλειμμάτων, η συμμόρφωση με τα προγράμματα σταθεροποίησης στα πλαίσια της ΕΕ, η κατάκτηση της εμπιστοσύνης των διεθνών επενδυτών και της ανταγωνιστικότητας στις διεθνείς αγορές. Οι οπαδοί του παλιού «μίνιμουμ» προγράμματος εξωθούνται στο χώρο της πέρα από τη Σοσιαλδημοκρατία αριστεράς. Το παράδειγμα του Όσκαρ Λαφοντέν στη Γερμανία είναι χαρακτηριστικό. Όχι πως δεν υπάρχουν πια «Λαφοντέν» ή δεν αναπαράγονται αριστεροί σοσιαλδημοκράτες στους κόλπους αυτών των κομμάτων, αλλά βρίσκονται διαρκώς υπό πίεση είτε να αποδεχθούν την περιθωριοποίησή τους, είτε να μετακομίσουν στο χώρο προς τα αριστερά τους.

Σε αυτό το χώρο, η παραδοσιακή λογική των σταδίων εκφράζεται με εκσυγχρονισμένο τρόπο ως «αντινεοφιλελεύθερο μέτωπο». Σύμφωνα με αυτή τη λογική, το πρόγραμμα της σύγχρονης αριστεράς πρέπει να έχει σαν επίκεντρο τη σύγκρουση με το νεοφιλελευθερισμό γιατί αφενός το επίπεδο συνείδησης των αγώνων δεν ξεπερνάει αυτό το όριο και αφετέρου η κρίση του καπιταλισμού μπορεί να οδηγήσει σε ένα νέο μοντέλο μέσα στα πλαίσια του συστήματος, όπως έγινε μετά το Κραχ του 1929. Ο αντικαπιταλισμός ξορκίζεται σαν εξωπραγματικός και γίνεται προσπάθεια να απομονωθεί, πολλές φορές με τις ίδιες μεθόδους του σταλινικού παρελθόντος.

Εδώ έχουμε να κάνουμε με διπλό λάθος. Το πρώτο είναι ο περιορισμός της δυναμικής που εμπεριέχουν οι άμεσες διεκδικήσεις. Σύμφωνα με αυτή τη συλλογιστική, όλα όσα πάλεψε ο κόσμος το προηγούμενο διάστημα δεν ξεπερνούν τα όρια της ρήξης με το νεοφιλελευθερισμό. Οι φοιτητικές καταλήψεις αμύνονταν κατά της ιδιωτικοποίησης στην Παιδεία, το ίδιο οι αγώνες στα Λιμάνια, στη ΔΕΗ κλπ. Πουθενά δεν υπάρχει ρήξη με τον καπιταλισμό. Με αυτή τη λογική, οι εργάτες της Ρωσίας το 1917 ήταν ακόμα πιο πίσω, γιατί τα αιτήματα τους ήταν Γη, Ειρήνη, Οχτάωρο. Φαίνεται ότι τον αντικαπιταλισμό τον επέβαλαν σαν «καπέλο» οι Μπολσεβίκοι και ιδιαίτερα ο Λένιν με την επιμονή του για σοσιαλιστική επανάσταση. Φυσικά, δεν είναι έτσι. Η αντικαπιταλιστική δυναμική υπήρχε ακόμα και όταν οι τυπογράφοι της Ρωσίας ξεκινούσαν το απεργιακό κύμα που οδήγησε στη δημιουργία του πρώτου σοβιέτ στην ιστορία το 1905 με αφετηρία το αίτημα να πληρώνονται για τη στοιχειοθεσία όχι μόνο των γραμμάτων αλλά και των σημείων στίξης. Τα αιτήματα των αγώνων και το πρόγραμμα της αριστεράς δεν γίνονται «μεταβατικά» με κάποιο εγκεφαλικό

Απεργιακή φρουρά στον ΟΛΠ

Το πανό αναφέρεται στο αίτημα των εκπαιδευτικών για κατώτατο μισθό 220.000 δρχ. Από το συλλαλητήριο ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ τον Νοέμβρη του 1995

τρόπο, αλλά γιατί η δυναμική των ταξικών συγκρούσεων οδηγεί προς τα εκεί. Αυτό προυποθέτει ότι υπάρχει μια Αριστερά που εντοπίζει και αναδεικνύει αυτή τη δυναμική.

Εδώ βρίσκεται το δεύτερο λάθος της αντινεοφιλελεύθερης συλλογιστικής. Δέχεται α priori ότι η έκβαση της σημερινής κρίσης του καπιταλισμού θα οδηγήσει σε ένα νέο μοντέλο διαχείρισης του συστήματος, καλύτερο ή χειρότερο. Αποκλείει το ενδεχόμενο της ανατροπής του και περιορίζει τις προοπτικές της Αριστεράς στην πάλη για ένα καλύτερο μοντέλο διαχείρισης. Ξεχνάει ότι το Κεϋνσιανό μοντέλο αναδείχθηκε μεταπολεμικά μετά τις ήττες των επαναστάσεων της δεκαετίας του '30 και των κινημάτων της Αντίστασης της δεκαετίας του '40 και το εμφανίζει σαν το προοδευτικό σκέλος της έκβασης της κρίσης την προηγούμενη φορά και αναζητεί το αντίστοιχο προοδευτικό σκέλος σήμερα.

Αυτοί είναι οι βαθύτεροι λόγοι γιατί ο ΣΥΡΙΖΑ έχει τοποθετήσει τον εαυτό του στις δυνάμεις που εμποδίζουν την ανάδειξη του αντικαπιταλισμού σαν συνεκτικού ιστού για το πρόγραμμα και τη δράση της αριστεράς.

Το ΚΚΕ θεωρητικά τοποθετεί τον εαυτό του πιο προχωρημένα και από τον αντικαπιταλισμό, στη σοσιαλιστική αλλαγή της κοινωνίας. Βλέπει αφ' υψηλού τους αντικαπιταλιστές, σαν αριστερούς σε σύγχυση. Ταυτόχρονα, όμως, θεωρεί ότι ο σημερινός συσχετισμός δυνάμεων είναι απαγορευτικός για τέτοιες προχωρημένες αλλαγές και αναζητεί τον συνεκτικό ιστό των άμεσων διεκδικήσεων της εργατικής τάξης σε μια πιο «ρεαλιστική» αλλαγή – την ανάδειξη μιας συμμαχίας για «λαϊκή» εξουσία και «λαϊκή» οικονομία. Αν αφαιρέσουμε τους «λαϊκούς» επιθετικούς προσδιορισμούς, αυτή η αλλαγή έγκειται στην ανάδειξη μιας συμμαχικής κυβέρνησης του ΚΚΕ με άλλες δυνάμεις που υπόσχονται ότι θα διαχειριστούν το κράτος σε φιλεργατική κατεύθυνση. Τέτοιες υποσχέσεις έχουμε δει στα προγράμματα της αριστεράς και στο παρελθόν. Το «Κοινό Πρόγραμμα» του Γαλλικού ΚΚ με τον Μιτεράν και το Σοσιαλιστικό Κόμμα της Γαλλίας περιείχε τέτοια στοιχεία, ίσως πιο προχωρημένα από αυτά που λέει το ΚΚΕ σήμερα. Τότε το ΚΚΕ θεωρούσε ότι αυτά μπορούν να λέγονται σε μια αναπτυγμένη καπιταλιστική χώρα όπως η Γαλλία και όχι στην «καθυστερημένη» Ελλάδα. Με υστέρηση 30-40 χρόνων έρχεται να παραδεχτεί ότι

Από το αντιρατσιστικό συλλαλητήριο στο αστυνομικό τμήμα της Νίκαιας για την τιμωρία των ενόχων της δολοφονίας του Πακιστανού μετανάστη.

ο ελληνικός καπιταλισμός είναι «ώριμος» για παρόμοιες υποσχέσεις. Μόνο που το πρόβλημα δεν ήταν ποτέ η «ανωριμότητα» του καπιταλισμού, αλλά η ανεδαφικότητα της αντίληψης ότι το κράτος θα γίνει «λαϊκό» εργαλείο αν σχηματιστεί μια κυβέρνηση του ΚΚΕ και κάποιων προοδευτικών συμμάχων. Στην ουσία, και το ΚΚΕ αυτοεξαιρείται από τις δυνάμεις της Αριστεράς που θα έπρεπε να επιχειρούν να διαμορφώσουν την αντικαπιταλιστική διέξοδο.

Καθήκοντα

Γι' αυτό αποκτάει ξεχωριστή σημασία το εγχείρημα της ΑΝΤΑΡΣΥΑ. Σε αυτόν τον χώρο επικεντρώνονται οι ελπίδες για μια τέτοια προσπάθεια. Πρώτα απ' όλα γιατί είναι ο μόνος χώρος που ρητά επωμίζεται αυτό το καθήκον. Και βέβαια γιατί οι δυνάμεις του έχουν ήδη δώσει δείγματα γραφής ότι βρίσκονται στις πρώτες γραμμές των αγώνων που διαμόρφωσαν το άμεσο πρόγραμμα των εργατικών και νεολαιίστικων διεκδικήσεων και προσπαθούν να τις εξοπλίσουν με τη συνολική προοπτική που τους αρμόζει.

Πώς μπορούμε να προωθήσουμε αυτή την προσπάθεια;

Σε ένα πρώτο επίπεδο, στηρίζοντας πολιτικά, συνδικαλιστικά, οργανωτικά και ιδεολογικά όλες τις μάχες του κόσμου που συγκρούστηκε με τη ΝΔ και μπαίνει σε σύγκρουση με την κυβέρνηση Παπανδρέου καθώς βλέπει ότι οι διεκδικήσεις του συναντάνε ξανά τοίχο.

Αυτή η στήριξη δεν είναι θέμα μόνο αγωνιστικής πλειοδοσίας για να ξηλωθούν οι αντιασφαλιστικοί νόμοι, να καταργηθεί ο αντιδραστικός νόμος-πλαίσιο για τα ΑΕΙ, να σταματήσουν τα ρατσιστικά μέτρα σε βάρος των μεταναστών και να ανατραπούν οι ιδιωτικοποιήσεις, οι περικοπές, τα κλεισίματα και οι απολύσεις. Ασφαλώς και είναι απαραίτητο να στηρίζει η αντικαπιταλιστική Αριστερά όλες τις μορφές πάλης, ακόμα και τις πιο προχωρημένες που επιλέγουν οι εργαζόμενοι και η νεολαία για να συνεχίσουν τον αγώνα για αυτό το άμεσο πρόγραμμα δράσης. Αλλά ταυτόχρονα πρέπει να ορθώνει ασπίδα υπεράσπισης αυτών των αγώνων από τις πιέσεις που τείνουν να τους κατακερματίσουν και να τους απομονώσουν.

Τέτοιες πιέσεις απαιτούν πρωτοβουλίες απάντησης που προσφέρουν γενίκευση και σύνδεση ανάμεσα στα επιμέρους τμήματα της τάξης και του μαζικού κινήματος. Για να θυμηθούμε τον Μαρξ, όταν οι εργάτες ενός εργοστάσιου παλεύουν ενάντια στις απολύσεις, αυτός είναι ένας οικονομικός αγώνας. Όταν ένα κίνημα εργατών διεκδικεί απαγόρευση των απολύσεων με νόμο, αυτός είναι ένας πολιτικός αγώνας, ένα βήμα στη συγκρότηση της τάξης για τον εαυτό της. Με τέτοιες πρωτοβουλίες μπορεί να εκπληρώνει τα καθήκοντά της η αντικαπιταλιστική Αριστερά.

Το αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα, λοιπόν, στηρίζει τους αγώνες του σήμερα γενικεύοντας. Απαντάει, παραδείγματος χάρη, στις πιέσεις του τύπου «πού θα βρεθούν τα λεφτά» αναδεικνύοντας αιτήματα όπως κρατικοποίηση των τραπεζών και των επιχειρήσεων που απειλούν με λουκέτο, χωρίς αποζημίωση για τους μετόχους και με εργατικό έλεγχο.

Κομμάτι αυτής της προσπάθειας είναι η επεξεργασία των θέσεων του αντικαπιταλιστικού προγράμματος για τη σύγχρονη εργατική τάξη. Η σύγκρουση με τις αντιλήψεις που την κατακερματίζουν αφαιρώντας ολόκληρα τμήματά της. Όσοι έχουν μόνιμη και σταθερή δουλειά

με συνδικαλισμό σε κάποια μεγάλη επιχείρηση, δημόσια ή ιδιωτική, θεωρούνται ενσωματωμένοι, μικροαστικοποιημένοι ή «εκμαυλισμένοι». Όσοι δουλεύουν σε συνθήκες μαύρης εργασίας θεωρούνται «πρεκαριάτο», ιδιαίτερη κοινωνική κατηγορία. Τι απομένει; Ένα κοινωνικό υποκείμενο «χωρίς φωνή», αδύναμο και κατακερματισμένο, καταδικασμένο στο ρόλο της δεξαμενής από την οποία αντλούν όσοι υπόσχονται ότι θα του «δώσουν φωνή»: Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, κοινοβουλευτικοί αστέρες, θεωρητικοί της «Αυτονομίας». Η αντικαπιταλιστική Αριστερά είναι δύναμη που χτίζει την ενότητα της τάξης, βήμα-βήμα με τις πρωτοβουλίες της.

Πρωτοβουλίες

Το πρόγραμμα πρωτοβουλιών της αντικαπιταλιστικής Αριστεράς δεν περιορίζεται στη σύνδεση συνδικαλιστικών προσπαθειών αναμεταξύ τους. Οι πολιτικές πρωτοβουλίες παίζουν καθοριστικό ρόλο στην οικοδόμηση της ενότητας. Αυτό γίνεται ολοφάνερο στην περίπτωση των αντιρατσιστικών πρωτοβουλιών. Οσοι μάχονται για την εξάλειψη των φαινομένων «μαύρης εργασίας» στους χώρους δουλειάς πρέπει να έχουν στο μυαλό τους ότι αυτός ο αγώνας αποδυναμώνεται όταν υπάρχει και η παραμικρή αυταπάτη ότι η μαύρη ανασφάλιστη εργασία θα καταπολεμηθεί μειώνοντας τον αριθμό των μεταναστών με το κλείσιμο των συνόρων. Το κίνημα ενάντια στο σφράγισμα των συνόρων με την αναβάθμιση του Λιμενικού και την συνεργασία Ελλάδας-ΕΕ στα πλαίσια της FRONTEX δίνει δύναμη όχι μόνο στους κατατρεγμένους πρόσφυγες και «λαθρο»μετανάστες, αλλά και σε κάθε συνδικαλιστή που διεκδικεί την εφαρμογή των συλλογικών συμβάσεων στο χώρο του. Το αίτημα για ανοιχτά σύνορα για τους εργάτες, κόντρα στην «Ευρώπη –φρούριο», είναι αναπόσπαστο κομμάτι του αντικαπιταλιστικού προγράμματος. Οι απόψεις που θεωρούν αυτό το αίτημα «ανθρωπιστικό», «κοσμοπολίτικο» ή «μικροαστικό» αποδυναμώνουν την αντικαπιταλιστική Αριστερά.

Το ίδιο ισχύει για τις απόψεις της πατριωτικής αριστεράς που αποδέχονται ως «αντιμπεριαλιστικά» αιτήματα και συνθήματα του ελληνικού εθνικισμού όπως την επιβολή αλλαγής ονόματος στη Δημοκρατία της Μακεδονίας, την επιβολή «δίκαιης λύσης του Κυπριακού» με το ζόρι πάνω στους τουρκοκύπριους (και τους ελληνοκύπριους), την απόσπαση ανταλλαγμάτων από την Τουρκία με τη βοήθεια των εκβιασμών που ασκεί η ΕΕ για τη λεγόμενη «ενταξιακή πορεία» κλπ. Ο ελληνικός καπιταλισμός κατέχει μια σημαντική θέση στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα, είναι ένας τοπικός υπο-ιμπεριαλισμός στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Ανατολικής Μεσογείου σε συνεργασία με την ΕΕ, το ΝΑΤΟ και τις ΗΠΑ, εξάγει κεφάλαια και εξαγοράζει επιχειρήσεις στα Σκόπια, τράπεζες στην Τουρκία, τηλεπικοινωνιακούς οργανισμούς στο Βουκουρέστι, κλπ, κλπ. Το πρόγραμμα της αντικαπιταλιστικής Αριστεράς δεν μπορεί να χάνει όλα αυτά από τα μάτια του και να μένει σε αναλύσεις τύπου «ψωροκώσταινας» που είναι «κλωτσοσκούφι» των ιμπεριαλιστών. Πρέπει να παίρνει αποστάσεις από αντιλήψεις που θεωρούν, π.χ., ότι η συμμετοχή της Ελλάδας σε σχέδια ενεργειακών αγωγών

Το αίτημα για ανοιχτά σύνορα για τους εργάτες, κόντρα στην «Ευρώπη–φρούριο», είναι αναπόσπαστο κομμάτι του αντικαπιταλιστικού προγράμματος

μαζί με τη Ρωσία αποτελεί βήμα «εθνικής ανεξαρτησίας» και όχι επικίνδυνη εμπλοκή στους ανταγωνισμούς στην περιοχή. Κανένα κίνημα, κανένας αγώνας δεν μπορεί να εξασφαλίσει την ταξική ανεξαρτησία του από τους εκβιασμούς της άρχουσας τάξης χωρίς αυτά τα ξεκαθαρίσματα. Η συμβολή της αντικαπιταλιστικής Αριστεράς σε αυτόν τον τομέα είναι πολύτιμη.

Αυτά τα προγραμματικά προχωρήματα δεν θα έρθουν τελεσιγραφικά, ούτε σαν καρπός στενά εσωτερικών ζυμώσεων στους κόλπους της ΑΝΤΑΡΣΥΑ. Η αντικαπιταλιστική Αριστερά έχει να διδάξει αλλά και να διδαχθεί από τους αγώνες και τα κινήματα που προσπαθεί να στηρίξει. Η εξωστρέφεια είναι απαραίτητο συστατικό στοιχείο στη διαδικασία διαμόρφωσης του αντικαπιταλιστικού προγράμματος. Ιδιαίτερα σε μια περίοδο όπως η σημερινή, όπου η ριζοσπαστικοποίηση κερδίζει ολόκληρα τμήματα της νεολαίας και της εργατικής τάξης στην Ελλάδα και διεθνώς. Χρειάζεται διάλογος με το χώρο της αντικαπιταλιστικής Αριστεράς σε όλη την Ευρώπη και πιο πέρα. Απαιτούνται κοινές πρωτοβουλίες και συζητήσεις με δυνάμεις όπως το NPA στη Γαλλία, το Μπλόκο της Αριστεράς στην Πορτογαλία. Είναι αναγκαίο το άνοιγμα στην κοινή δράση και στο διάλογο με τον κόσμο του ΣΥΡΙΖΑ και του ΚΚΕ που προβληματίζεται για τις αδυναμίες των ηγεσιών του που τον καθηλώνουν. Μαζί, με την κοινή δράση αλλά και τη συζήτηση μπορούμε το επόμενο διάστημα να κερδίσουμε όλο τον κόσμο που ταλαντεύτηκε ανάμεσα στο ΠΑΣΟΚ και στην Αριστερά και μπορεί να συνεχίσει την πορεία του προς τα αριστερά τώρα που το ΠΑΣΟΚ είναι κυβέρνηση. Δεν είναι μοιραίο ότι η διάψευση των προσδοκιών από τους υπουργούς του «Γιωργάκη» θα μετατραπεί σε απογοήτευση και στροφή προς τα δεξιά. Μπορεί να γίνει αριστερό ρεύμα που συζητάει ανοιχτά τις αριστερές εναλλακτικές στο ΠΑΣΟΚ. Αυτό είναι από τα ζητούμενα της περιόδου και η αντικαπιταλιστική Αριστερά έχει πολλά να πάρει και να δώσει σε μια τέτοια πορεία.

Μέσα σε ένα τέτοιο πλαίσιο έχει να αντιμετωπίσει η ΑΝΤΑΡΣΥΑ και τα δικά της οργανωτικά ζητήματα. Οι οργανωτικές μορφές ενός αντικαπιταλιστικού μετώπου δεν είναι έξω από τα ζητούμενα ενός αντικαπιταλιστικού Προγράμματος της Αριστεράς σήμερα. Αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι μπορούμε να βάλουμε το κάρο μπροστά από το άλογο. Η ιδέα ότι η ΑΝΤΑΡΣΥΑ θα έπρεπε να αφιερωθεί στη συζήτηση του «καταστατικού» της το επόμενο διάστημα δεν βοηθάει. Ούτε οι αντιλήψεις ότι πριν καλά-καλά περπατήσει σαν μέτωπο θα μετεξελιχθεί σε ενιαίο κόμμα, υπερβαίνοντας τις οργανώσεις που την συγκρότησαν. Η ΑΝΤΑΡΣΥΑ μπορεί να γίνει πόλος έλξης αγωνιστών, ανένταχτων αριστερών και οργανωμένων κινήσεων, αν προσπαθήσει να αναπτύξει όλη αυτή τη δράση που απαιτούν οι μετεκλογικές συνθήκες. Ετσι μπορεί να αποκτήσει μέλη και να αρχίσει να αντιμετωπίζει την εσωτερική ζωή της πέρα από το συντονισμό των οργανώσεων που την συναποτελούν. Για την ώρα, αυτός ο συντονισμός είναι καθοριστικής σημασίας ώστε να γίνουν τα απαραίτητα βήματα. Ας συγκεντρώσουμε τις προσπάθειες μας στην ανάγκη να γίνουν αυτά τα βήματα πολιτικά σωστά. ■

Κλίμα και πράσινη ανάπτυξη

Οι προσπάθειες να ντυθεί ο καπιταλισμός στα πράσινα είναι κοροϊδία. Όπως εξηγεί ο **Σωτήρης Κοντογιάννης**, τα σχετικά προγράμματα του Ομπάμα και του Παπανδρέου προωθούν μια λύση που δεν είναι ούτε πράσινη ούτε ανάπτυξη.

«Η πράσινη ανάπτυξη είναι το μέλλον. Διότι είναι η μόνη αναπτυξιακή επιλογή που έχει η χώρα μας, εάν θέλει να είναι ανταγωνιστική από τη μια μεριά, και βιώσιμη από την άλλη, σ' ένα εξαιρετικά δύσκολο αλλά γεμάτο με προκλήσεις διεθνές περιβάλλον...».

Γιώργος Παπανδρέου

«Ως ΣΥΡΙΖΑ θεωρούμε την «πράσινη οικονομία» αναπόσπαστο κομμάτι μιας αλληλένδετης στρατηγικής βιώσιμης ανάπτυξης...» .

www.syriza.gr

«Η πράσινη οικονομία είναι η μόνη ευκαιρία για το περιβάλλον. Δημιουργεί θέσεις εργασίας και είναι κοινωνική και υπεύθυνη οικονομία».

Νίκος Χρυσόγελος, Οικολόγοι Πράσινοι

«Η πράσινη ανάπτυξη δεν είναι μονοπώλιο κανενός».

Κωστής Χατζηδάκης
πρώην υπουργός Ανάπτυξης, ΝΔ

Είναι δυνατόν να παντρέψει κανείς την προστασία του περιβάλλοντος με την οικονομική ανάπτυξη; Λίγα μόνο χρόνια πριν κάτι τέτοιο φάνταζε αδιανόητο. Η οικολογία ήταν συνώνυμη με μια στάση ζωής διαμετρικά αντίθετη με το καταναλωτικό μοντέλο που -στη θεωρία τουλάχιστον- πρεσβεύει η βιομηχανική κοινωνία. Η διάσωση του πλανήτη θα απαιτούσε θυσίες: λιγότερη ενέργεια, επιστροφή σε πιο παραδοσιακές μορφές καλλιέργειας, παραγωγή σε πιο μικρή, τοπική κλίμακα, δραστικό περιορισμό στις μεταφορές κλπ. Η οικολογία και η οικονομική ανάπτυξη ήταν έννοιες αντιδιαμετρικά αντίθετες. Καθόλου παράξενο, η αντίδραση της άρχουσας τάξης απέναντι στις ιδέες της προστασίας του περιβάλλοντος ήταν η απόλυτη εχθρότητα. Οι κίνδυνοι από τα αέρια του θερμοκηπίου, την πυρηνική ενέργεια ή τους γενετικά μεταλλαγμένους οργανισμούς ήταν, σύμφωνα με τις επιχειρήσεις, απλά αναπόδεικτες εικασίες κάποιων ρομαντικών φυσιολατρών που ονειρεύονταν να γυρίσουν την ανθρωπότητα πίσω στην εποχή του λίθου.

Τη δεκαετία του 1990, οι μεγαλύτερες πολυεθνικές του πλανήτη -με πρώτες και καλύτερες τις γιγάντιες επιχειρήσεις του πετρελαίου, του αυτοκινήτου και των χημικών- έφτιαξαν έναν οργανισμό, την Παγκόσμια Συμμαχία για το Κλίμα (Global Climate Coalition – GCC) που είχε σαν βασικό στόχο να συκοφαντεί τους επιστήμονες που μιλούσαν για τους κινδύνους που ενέχει για το κλίμα η καύση των ορυκτών καυσίμων, να αντικρούει τα επιχειρήματά τους με κατασκευασμένες «μελέτες» και να πιέζει τις κυβερνήσεις να μην πάρουν κανένα μέτρο που να περιορίζει με οποιοδήποτε τρόπο τις δραστηριότητές τους. Όπως έγραφε το 1998 ένα εσωτερικό κείμενο που διέρρευσε στον τύπο, ο στόχος της Συμμαχίας ήταν να «*επιβάλει την αναγνώριση της αβεβαιότητας (για τα επιστημονικά δεδομένα)... στην καθημερινή αντίληψη*». Από πού βγαίνει το συμπέρασμα ότι η αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη οφείλεται στα αέρια του θερμοκηπίου; Η θερμοκρασία της γης δεν ήταν ποτέ σταθερή. Απλά ζούμε το τέλος μια εποχής παγετώνων, έλεγαν οι δικές τους «επιστημονικές» θεωρίες. Το 2005, ένα στέλεχος της κυβέρνησης του Μπους, ο Φίλιπ Κούνεϊ, αναγκάστηκε να παραιτηθεί, όταν αποκαλύφθηκε ότι, τη δεκαετία του 1990 -τότε ήταν δικηγόρος της αυτοκινητοβιομηχανίας- είχε σαν βασική του ασχολία την παραποίηση επιστημονικών μελετών για την ρύπανση της ατμόσφαιρας και την κλιματική αλλαγή. Το 1997 η GCC χρηματοδότησε μια διαφημιστική εκστρατεία 13 εκατομμυρίων δολαρίων ενάντια στην επικύρωση του Πρωτοκόλλου του Κιότο από το αμερικανικό Κογκρέσο -μια εκστρατεία που έκλεισε με απόλυτη επιτυχία για τις πολυεθνικές.

Σήμερα τα πράγματα μοιάζουν πολύ διαφορετικά. Δεν είναι μόνο η αλλαγή στον Λευκό Οίκο, όπου ο Μπάρακ Ομπάμα έχει κάνει την «πράσινη οικονομία» σημαία του. Οι ίδιες οι πολυεθνικές -αν και όχι όλες με τον ίδιο ρυθμό και την ίδια ταχύτητα- έχουν κάνει στροφή 180 μοιρών. Η GCC αυτοδιαλύθηκε το 2002. Η επίσημη δικαιολογία ήταν ότι είχε πετύχει τους στόχους της και άρα η ύπαρξή της ήταν πλέον περιττή. Η πραγματική αιτία, όμως, ήταν ότι είχε χάσει σχεδόν όλα της τα μέλη, καθώς η μια μετά την άλλη η μεγάλες εταιρείες περνούσαν στο στρατόπεδο αυτών που δήλωναν ότι ανησυχούν για τις κλιματικές αλλαγές. Το 2002, το αφεντικό της BP σε μια δημόσια ομιλία παραδέχτηκε ότι η υπερθέρμανση του πλανήτη ήταν ένα πραγματικό φαινόμενο το οποίο θα έπρεπε να αντιμετωπιστεί. «*Οι επιχειρήσεις*», είπε, «*που αποτελούνται από υψηλά εκπαιδευμένο προσωπικό δεν μπορούν να ζήσουν αρνούμενες τα όλο και πιο καταιγιστικά στοιχεία που συγκεντρώνονται από εκατοντάδες από τους πιο διάσημους επιστήμονες του*

κόσμου». Για να τονίσει την στροφή η BP μετονομάστηκε από «Βρετανικό Πετρέλαιο» (British Petroleum) σε «Πέρα από το πετρέλαιο» (Beyond Petroleum). Ακόμα και η Shell, η δεύτερη μεγαλύτερη εταιρεία του κόσμου σήμερα σύμφωνα με τον κατάλογο του περιοδικού Forbes, που είχε πρωτοστατήσει στην δημιουργία της GCC, την εγκατέλειψε λίγο μετά την «επιτυχία» της καμπάνιας ενάντια στην επικύρωση της συμφωνίας του Κιότο. Τώρα οι μεγάλες πολυεθνικές έφτιαξαν ένα νέο οργανισμό, το «Παγκόσμιο Συμβούλιο Επιχειρήσεων για την Βιώσιμη Ανάπτυξη». Το Συμβούλιο έχει βάλει σαν στόχο να πιέσει τις κυβερνήσεις να συμφωνήσουν σε κάποια κοινά επιτρεπόμενα επίπεδα εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Η δική του εκτίμηση είναι ότι ο πλανήτης θα πρέπει να περιορίσει μέχρι τα μέσα του αιώνα τις εκπομπές του κατά 60-80%. Καθόλου τυχαία, τον ίδιο ακριβώς στόχο θέτει σήμερα και ο Μπάρακ Ομπάμα. «*Η κλιματική αλλαγή*», είπε μιλώντας σε ένα συνέδριο για την εθνική ασφάλεια τον περασμένο Ιούλη, «*μακροπρόθεσμα οδηγεί σε τρομαχτικές καιρικές συνθήκες, φοβερές καταιγίδες, ξηρασία και πείνα... Θα βάλουμε στόχο την μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα κατά 80% μέχρι το 2050*».

Πού οφείλεται αυτή η στροφή;

Ο πρώτος λόγος είναι η ίδια η ραγδαία αύξηση της τιμής του πετρελαίου μέσα στη δεκαετία που διανύουμε. Τον Ιούλη του 2008, η τιμή του αργού πετρελαίου στο χρηματιστήριο εμπορευμάτων της Νέας Υόρκης ξεπέρασε τα 145 δολάρια το βαρέλι. Η κρίση που ξέσπασε λίγο αργότερα με την κατάρρευση της Lehman Brothers έριξε την τιμή μέσα στους επόμενους μήνες -τον Γενάρη του 2009 είχε πέσει κάτω από τα 40 δολάρια- αλλά για λίγο μόνο. Σήμερα το αργό πετρέλαιο έχει πλησιάσει και πάλι στα 80 δολάρια το βαρέλι. Τα οικονομικά επιτελεία υπολογίζουν ότι, με τα πρώτα σημάδια ανάκαμψης, η τιμή του θα τιναχτεί ξανά στα ύψη.

Σήμερα ο πλανήτης καταναλώνει περίπου 85 εκατομμύρια βαρέλια πετρελαίου την ημέρα. Οι ΗΠΑ και η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι υπεύθυνες για το 50% περίπου αυτής της κατανάλωσης. Ο τρίτος μεγαλύτερος καταναλωτής πετρελαίου είναι σήμερα η Κίνα -και η κατανάλωσή της αυξάνει κάθε χρόνο με ραγδαίους ρυθμούς. Φυσικά δεν είναι απλά και μόνο η μεγάλη ζήτηση που έχει ανεβάσει τις τιμές τα τελευταία χρόνια. Η κερδοσκοπία έχει παίξει -και παίζει- και αυτή τον δικό της ρόλο. Η Κίνα, για παράδειγμα, που έχει γεμίσει τα θησαυροφυλάκιά της με δολάρια, χτίζει αυτόν τον καιρό τεράστιες δεξαμενές με στόχο την αποθήκευση εκατομμυρίων τόνων πετρελαίου. Ο λόγος είναι απλός: σε αντίθεση με το δολάριο, η τιμή του πετρελαίου έχει ανοδική τάση.

Ο καπιταλισμός είναι ασυμβίβαστος με την διάσωση του περιβάλλοντος. Η «πράσινη ανάπτυξη» του ΠΑΣΟΚ δεν είναι, στην πραγματικότητα, ούτε «πράσινη» ούτε «ανάπτυξη»

Όποιες και να είναι όμως οι αιτίες, για τις πολυεθνικές του πετρελαίου οι αυξήσεις στις τιμές δεν φέρνουν μόνο τεράστια κέρδη αλλά και νέες επενδυτικές ευκαιρίες. Ενεργειακές πηγές που θεωρούνταν μέχρι τώρα, λόγω του υψηλού τους κόστους, μη αξιοποιήσιμες, γίνονται ξαφνικά ελκυστικές. Και με μια κατάλληλη κρατική «πράσινη» χρηματοδότηση, «για την προστασία του πλανήτη» θα μπορούν να γίνουν ακόμα πιο ελκυστικές. Η συγκυρία ήταν κατάλληλη αφού οι κυβερνήσεις, αντιμέτωπες με το κίνημα του Σιάτλ ήταν πιεσμένες να προχωρήσουν σε κάποια μέτρα -έστω βιτρίνας φυσικά.

Η BP δημιούργησε ένα ειδικό τμήμα που ασχολείται αποκλειστικά με τα βιοκαύσιμα και τις άλλες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Μια από τις πρώτες της κινήσεις ήταν να εξαγοράσει την Solarex, τη μεγαλύτερη εταιρεία παραγωγής φωτοβολταϊκών συλλεκτών στον κόσμο. Η Shell επενδύει τα τελευταία χρόνια κάθε χρόνο περίπου 200 εκατομμύρια δολάρια στις ανανεώσιμες ενέργειες. Και δεν είναι μόνο οι πολυεθνικές. Στις ΗΠΑ έχουν δημιουργηθεί χιλιάδες μικρές και μεγάλες επιχειρήσεις που ασχολούνται με την «καθαρή τεχνολογία». «*Μια επίσκεψη στη Σίλικον Βάλεϊ*», γράφει το αμερικανικό περιοδικό The Atlantic, «*είναι αρκετή για να πάρει κανείς μια εικόνα από τον πράσινο κόσμο που έρχεται... Σε αντίθεση με την υπόλοιπη χώρα που στενάζει κάτω από τα μαύρα σύννεφα της ύφεσης, η Σιλικον Βάλεϊ βουίζει... Η Σίλικον Βάλεϊ είναι το αντι-Ντιτρόιτ*».

Όλα αυτά μοιάζουν, με μια πρώτη ματιά, τόσο εντυπωσιακά που θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν την στροφή του ΠΑΣΟΚ -και όχι μόνο του ΠΑΣΟΚ- προς την «πράσινη οικονομία». Και το περιβάλλον προστατεύουμε, και την οικονομία αναπτύσσουμε και νέες θέσεις εργασίας δημιουργούμε και την ύφεση αντιμετωπίζουμε. Μια μαγική συνταγή, πραγματικά...

Η πραγματικότητα, όμως, είναι πολύ διαφορετική από αυτή την ειδυλλιακή εικόνα. Και για να δει κανείς αυτή την πραγματικότητα δεν χρειάζεται να ανατρέξει σε θεωρίες -αρκεί μια ματιά στις ειδήσεις: τις ημέρες αυτές στη Βρετανία οι εργάτες της Vestas έχουν καταλάβει το εργοστάσιό τους για να εμποδίσουν την μητρική εταιρεία να το κλείσει. Η Vestas είναι μια από τις μεγαλύτερες εταιρίες «εναλλακτικής ενέργειας» στον κόσμο. «*Με το 20% της παγκόσμιας αγοράς και πάνω από 39.000 αιολικές τουρμπίνες εγκατεστημένες*», γράφει με υπερηφάνεια η ιστοσελίδα της, «*η Vestas είναι ο μεγαλύτερος προμηθευτής εγκαταστάσεων αιολικής ενέργειας στον κόσμο*». Αλλά τώρα η Vestas κλείνει το εργοστάσιο παραγωγής αιολικών γεννητριών στην Βρετανία με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που και η Ford ή η General Motors κλείνουν τα δικά τους εργοστάσια στη Γερμανία ή τη Βραζιλία. Η «πράσινη ενέργεια» δεν είναι αρκετή

Το πανό της κατάληψης των εργατών της Vestas για να μην κλείσει το εργοστάσιο.

για να σώσει τους εργάτες της από το κλείσιμο, την απόλυση και την ανεργία.

Τα 200 εκατομμύρια που επενδύει στις πράσινες τεχνολογίες η Shell μπορεί να μοιάζουν με εντυπωσιακό νούμερο -είναι όμως ψίχουλα αν συγκριθούν με τα 38 περίπου δισεκατομμύρια που ξοδεύει για επενδύσεις στον παραδοσιακό της τομέα, στα ορυκτά καύσιμα. Όσο για την BP, τα 45 εκατομμύρια δολάρια που ξόδεψε για να αγοράσει την Solarex ήταν μόλις το ένα τέταρτο από αυτά που ξόδεψε σε διαφημίσεις για να λανσάρει το νέο της «καθαρό σήμα» -το πράσινο λουλούδι που βλέπουμε σήμερα στα πρατήριά της.

Ακόμα χειρότερα, ακόμα και αυτή η δήθεν άνθηση του τομέα της «καθαρής τεχνολογίας» στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό απλά στις κρατικές επιχορηγήσεις -στις επιτυχίες των διάφορων λόμπυ σαν το «Παγκόσμιο Συμβούλιο Επιχειρήσεων για την Βιώσιμη Ανάπτυξη» για να θυμηθούμε ξανά τις μεγάλες πολυεθνικές.

Πρόκειται για την ίδια ακριβώς πηγή που έχει χρηματοδοτήσει όλες τις φούσκες της πρόσφατης οικονομικής ιστορίας των ΗΠΑ. Η κρατική επιχορήγηση φέρνει την «άνθηση», η άνθηση τα κερδοσκοπικά κεφάλαια, τα κερδοσκοπικά κεφάλαια την εκτίναξη της αξίας της επιχείρησης (στα χαρτιά φυσικά) στα ύψη -και ύστερα την κατάρρευση.

Σήμερα ο Ομπάμα υπόσχεται επιχορηγήσεις εκατομμυρίων δολαρίων στην «πράσινη οικονομία». Στην πραγματικότητα, όμως, πρόκειται πολύ περισσότερο για πακέτα διάσωσης -σαν αυτά που μοίρασε στις τράπεζες και τις μεγάλες αυτοκινητοβιομηχανίες- παρά για κεφάλαια για νέες επενδύσεις στις «καθαρές τεχνολογίες». Γιατί παρά τις φιλολογίες, ο τομέας της «πράσινης οικονομίας» είναι άμεσα δεμένος με την παλιά, βρώμικη και ενεργοβόρα βιομηχανία.

Οι περισσότερες επιχειρήσεις «καθαρής τεχνολογίας» αναπτύχθηκαν μέσα στα προηγούμενα χρόνια με έναν και μοναδικό στόχο: την φοροαπαλλαγή. Με βάση έναν παλιό νόμο της δεκαετίας του 1970 (την εποχή εκείνη, που το πετρέλαιο είχε τινάχτει και πάλι στα ύψη, ο πρόεδρος Κάρτερ είχε προσπαθήσει και αυτός να επιβάλλει ένα αντίστοιχο μοντέλο «πράσινης ανάπτυξης»), οι αμερικανικές εταιρείες μπορούν να απαλλαγούν από την φορολόγηση των κερδών τους αν τις κατευθύνουν σε επενδύσεις στην «καθαρή τεχνολογία». Η Wall Street έγινε μέσα στα προηγούμενα χρόνια - παρά την εχθρότητα της κυβέρνησης του Μπους - με αυτόν τον τρόπο ο κυριότερος χρηματοδότης της «πράσινης οικονομίας». Η Σίλικον Βάλεϊ δεν ήταν ποτέ το αντίθετο του Ντιτρόιτ: ήταν το παιδί του. Τώρα η Wall Street έχει στερέψει από κέρδη και η «καθαρή τεχνολογία» βρίσκεται και αυτή στο χείλος του γκρεμού. Αντί να σώσει την οικονομία από την κρίση, όπως ισχυρίζεται ο Παπανδρέου, χρειάζεται και αυτή το δικό της κρατικό σωσίβιο για να επιβιώσει.

Ο καπιταλισμός είναι ασυμβίβαστος με την διάσωση του περιβάλλοντος. Η «πράσινη ανάπτυξη» του ΠΑΣΟΚ δεν είναι, στην πραγματικότητα, ούτε «πράσινη», ούτε «ανάπτυξη». Ο καπιταλισμός είναι «εθισμένος» στο πετρέλαιο όπως οι τοξικομανείς στα ναρκωτικά: συνεχίζει και συνεχίζει να αυξάνει τις «δόσεις» του γιατί δεν μπορεί να κάνει αλλιώς -παρόλο που ξέρει ότι στο τέλος της διαδρομής τον περιμένει η καταστροφή και ο θάνατος.

Η βιομηχανική ανάπτυξη έχει αυξήσει την συγκέντρωση του διοξειδίου του άνθρακα, του πιο σημαντικού αερίου του θερμοκηπίου, στην ατμόσφαιρα κατά περίπου 38% μέσα στους δυο προηγούμενους αιώνες. Αν συνεχιστεί ο σημερινός ρυθμός ανάπτυξης, προειδοποιούν οι επιστήμονες, θα φτάσουμε πολύ γρήγορα σε ένα σημείο από όπου δεν θα υπάρχει δυνατότητα αντιστροφής: η υπερθέρμανση του πλανήτη θα αρχίσει να «αυτοτροφοδοτείται» με ανυπολόγιστες συνέπειες. Κάποιοι επιστήμονες εκτιμούν ότι με τους σημερινούς ρυθμούς θα φτάσουμε στο όριο αυτό στα μέσα του αιώνα. Κάποιοι άλλοι φοβούνται ότι θα το φτάσουμε πολύ νωρίτερα. Αυτό που χρειάζεται είναι μια άμεση και ριζική δράση εδώ και τώρα. Αλλά για τη «διεθνή κοινότητα», για τις κυβερνήσεις και τις άρχουσες τάξεις δηλαδή -ακόμα και όταν αντιλαμβάνονται την σοβαρότητα της κατάστασης- η αντιμετώπισή της έρχεται πάντα σε δεύτερη προτεραιότητα: η πρώτη προτεραιότητα είναι πάντα η διασφάλιση της εθνικής οικονομίας -η διασφάλιση της κερδοφορίας των επιχειρήσεών τους δηλαδή. Για αυτό δεν βγήκε τίποτα από το Κιότο. Για αυτό δεν θα βγει και πάλι τίποτα από την σύνοδο για την Κλιματική Αλλαγή που οργανώνει ο ΟΗΕ στις αρχές Δεκέμβρη στην Κοπεγχάγη.

Ούτε έχει καμιά δυνατότητα να βγάλει η στροφή προς τις «πράσινες τεχνολογίες» τον καπιταλισμό από το σημερινό του αδιέξοδο. Ο Γιώργος Παπανδρέου -αλλά και ο Συνασπισμός και οι Οικολόγοι Πράσινοι- παρουσιάζουν την «πράσινη οικονομία» σαν ένα νέο «Νιού Ντιλ». Οπως έβγαλε το Νιου Ντιλ του Ρούζβελτ τον πλανήτη από την Μεγάλη Ύφεση του 1930, λένε, έτσι και η «πράσινη οικονομία» μπορεί να τον διασώσει από τη σημερινή Μεγάλη Ύφεση. Πρόκειται για παραμύθι.

Πρώτα απ' όλα το Νιου Ντιλ δεν έβγαλε ποτέ τον καπιταλισμό από τη Μεγάλη Ύφεση του 1930. Ο κόσμος βγήκε από την κρίση με τον πόλεμο -με την προσφυγή στην απόλυτη βαρβαρότητα του φασισμού, του Άουσβιτς και της πυρηνικής βόμβας. Δεν θέλουμε να ξαναζήσουμε τέτοιες λύσεις. Ακόμα χειρότερα η «πράσινη οικονομία» που προτείνει το ΠΑΣΟΚ δεν έχει καμιά σχέση με το εκτεταμένο σύστημα κρατικής παρέμβασης που σήμαινε το Νιου Ντιλ. Η «πράσινη ανάπτυξη» σύμφωνα με τον ίδιο τον Παπανδρέου θα «αποκαταστήσει το κύρος της χώρας» και με αυτόν τον τρόπο θα την κάνει και πάλι ελκυστική στους διεθνείς επενδυτές: η λύση θα έρθει από την αγορά, με άλλα λόγια. Το τι θα χρειαστεί να κάνουμε για να δελεάσουμε τους «διεθνείς επενδυτές» το περιγράφει πολύ καλά το πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ για την πράσινη ανάπτυξη: ανάμεσα στα άλλα προβλέπει, μέσα στους σημερινούς καιρούς όπου η διακύμανση του πετρελαίου έχει πέσει και τα πλοία των εφοπλιστών μας κάθονται, να μετατραπεί η Ελλάδα σε διεθνές κέντρο -«πράσινης» πάντα- επεξεργασίας λυμάτων. Στην χαβούζα της Ευρώπης με άλλα λόγια. Μια πολύ πράσινη λύση, δίχως αμφιβολία. ■

Τι χρειάζεται να αλλάξει στην Αριστερά;

Μετά τις εκλογές η Αριστερά βρίσκεται αντιμέτωπη με νέες προκλήσεις αλλά και νέες ευκαιρίες. Το ζητούμενο είναι να βγάλει τα αναγκαία συμπεράσματα, όπως εξηγεί ο **Λέανδρος Μπόλαρης**.

Τα αποτελέσματα των εκλογών της 4ης Οκτώβρη, πρέπει να δώσουν ώθηση για μια σοβαρή αλλαγή προσανατολισμού στην Αριστερά, ιδιαίτερα στα δυο κοινοβουλευτικά της κόμματα, το ΚΚΕ και τον ΣΥΝ/ΣΥΡΙΖΑ.

Από άποψη εκλογικής επιρροής, τα δυο αυτά κόμματα έχασαν από περίπου 67.000 και 47.000 ψήφους αντίστοιχα, σε σχέση με τις βουλευτικές εκλογές του Σεπτέμβρη 2007. Ωστόσο, οι Κασσάνδρες που προέβλεπαν, και επιθυμούσαν, την εκλογική ισοπέδωση της αριστεράς διαψεύστηκαν. Τα ποσοστά κι οι ψήφοι οπισθοχώρησαν αλλά δεν κατέρρευσαν.

Το 2004, το άθροισμα των ποσοστών του ΚΚΕ και του ΣΥΡΙΖΑ (στην πρώτη εκδοχή του) ήταν από τα χαμηλότερα της αριστεράς μετά τη μεταπολίτευση, περίπου 9.1%. Στις έκτακτες εκλογές του Σεπτέμβρη 2007, το άθροισμα ήταν τέσσερις μονάδες πάνω, στο 13.1%. Οι αγώνες ενάντια στη ΝΔ κι η ριζοσπαστικοποίηση που γεννούσαν, ευνόησαν τα δυο κόμματα της αριστεράς εκλογικά.

Στις εκλογές της 4ης Οκτώβρη, το άθροισμα των δυο κομμάτων είναι στο 12.14%. Μια μονάδα κάτω σε σχέση με το 2007, αλλά ακόμα τρεις μονάδες περισσότερες από το 2004. Ο κόσμος που κοιτάει αριστερά ψήφισε ΠΑΣΟΚ για να ξεφορτωθεί τη ΝΔ. Τα δυο κόμματα της αριστεράς λόγω των πολιτικών τους μειονεκτημάτων, δεν κέρδισαν από τη κατάρρευση της ΝΔ. Ωστόσο, η αντοχή των ποσοστών τους, είναι ακόμα μια ένδειξη της αριστερόστροφης διάθεσης στην εργατική τάξη και τη νεολαία. Αυτό είναι μια καλή αφετηρία για τη νέα περίοδο που ανοίγεται μπροστά μας, αρκεί να βγουν τα κατάλληλα συμπεράσματα.

Σ' αυτό το σημείο αρχίζουν οι δυσκολίες. Οι εκτιμήσεις που ακούγονται από αυτά τα δυο κόμματα, αναπαράγουν τα ηττοπαθή και λανθασμένα συμπεράσματα που έβγαλαν μετά τη ψυχρολουσία των ευρωεκλογών.

Ο Αλ. Τσίπρας δήλωνε το βράδυ των εκλογών: *«Η ξεχασμένη κοινωνία έστειλε το δικό της μήνυμα, αποδοκίμασε μια πολιτική που την οδηγεί συστηματικά στο περιθώριο. Η ΝΔ υπέστη βαριά ήττα... Το εκλογικό αποτέλεσμα του ΣΥΡΙΖΑ είναι για εμάς μια μικρή, αλλά, δεδομένων των συνθηκών, σημαντική νίκη... Ζητήσαμε από τους πολίτες το όνειρο εισόδου στη νέα βουλή και τη δική τους ψήφο. Το αποτέλεσμα δείχνει ότι τελικά ήταν πολλοί περισσότεροι από όσους αρχικά είχαμε υπολογίσει...»*.

Οι εκτιμήσεις που ακούγονται από τα κόμματα της κοινοβουλευτικής Αριστεράς, αναπαράγουν τα ηττοπαθή και λανθασμένα συμπεράσματα

Η ίδια αντιμετώπιση συνεχίστηκε και τις επόμενες μέρες από τις «συνιστώσες» του ΣΥΡΙΖΑ. *«Το αποτέλεσμα ήταν το μέγιστο, υπό τις δεδομένες αντικειμενικές και υποκειμενικές δυνατότητες»*, όπως ανέφερε σε ένα ρεπορτάζ της η «Αυγή».[1]

Αντίστοιχες ερμηνείες, περί «αντικειμενικών» συνθηκών ακούστηκαν από τη πλευρά του ΚΚΕ. Η ίδια η Παπαρήγα με τις δηλώσεις της αναγνώρισε ότι το αποτέλεσμα είναι μεν «αναντίστοιχο» με την πραγματική επιρροή της αριστεράς, όμως, έσπευσε να ρίξει το φταίξιμο λίγο ως πολύ στην ανωριμότητα της συνείδησης των «λαϊκών μαζών». Ο Δημήτρης Γόντικας, μέλος του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΕ, επανέλαβε στον «Ριζοσπάστη» την ίδια εκτίμηση, χωρίς περικοκλάδες:

«Η οικονομική κρίση, με δεδομένο το επίπεδο ανάπτυξης του εργατικού και λαϊκού κινήματος, επέδρασε στην εκλογική συμπεριφορά πλατιών εργατικών και λαϊκών μαζών. Επέδρασε στη φάση αυτή αρνητικά.

Ο φόβος, η αβεβαιότητα, η ανασφάλεια, οι πολύπλευρες πιέσεις που ασκούνται στη ζωή τους, σε συνδυασμό με την ιδεολογική σύγχυση σε ό,τι αφορά τις αιτίες της οικονομικής κρίσης και τις πολιτικές ευθύνες, διαμορφώνουν συνειδήσεις υποχώρησης, συμβιβασμού, ευάλωτες στις πιέσεις, τάση επιλογής του μικρότερου κακού, αυταπάτες ότι πρόκειται για μπόρα που θα περάσει ή ότι μπορούν να αντιμετωπιστούν ή μετριαστούν οι συνέπειες με μια καλύτερη πολιτική διαχείρισης.

Αξίζει εδώ να σημειώσουμε τις ευθύνες των ρεφορμιστικών και οπορτουνιστικών δυνάμεων, για τη συμβολή τους στην ιδεολογική σύγχυση, σχετικά με το χαρακτήρα και τις αιτίες της οικονομικής κρίσης».[2]

Με άλλα λόγια, δια στόματος Γόντικα, η ηγεσία του ΚΚΕ δηλώνει ότι η πολιτική της είναι σωστή, και για την «ελαφρά εκλογική υποχώρηση» φταίνε όλοι οι άλλοι –οι οπορτουνιστές, η οικονομική κρίση, και εν τέλει η ίδια η τάξη που επιλέγει την «υποχώρηση», τον «συμβιβασμό» και το «λιγότερο κακό».

Η άποψη ότι η οικονομική κρίση επιτρέπει αυτόματα στις «τάσεις συμβιβασμού» και ατομικής φυγής να πάρουν το πάνω χέρι στις συνειδήσεις, είναι από μόνη της προβληματική. Όπως ανέφερε στο άρθρο του ο Πάνος Γκαργκάνας στο προηγούμενο τεύχος αυτού του περιοδικού:

«Στις ιδέες και τα συναισθήματα της εργατικής τάξης υπάρχει πάντα ένα αντι-

Από τη διαδήλωση συμπαράστασης στους λιμενεργάτες του ΟΛΠ στις 22/10.

φατικό μίγμα από την ίδια τη θέση της μέσα στην κοινωνία. Ο φόβος για τη δύναμη των αφεντικών συνυπάρχει πάντα με την οργή για την αδικία και την εκμετάλλευση. Ακόμα και όταν ξεκινάει ένας αγώνας, η ανησυχία για την έκβαση υποβόσκει πίσω από την αποφασιστικότητα για τη σύγκρουση. Το ποια πλευρά θα πάρει το πάνω χέρι εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, από τα οικονομικά χτυπήματα, από τους πολιτικούς συσχετισμούς, από τις εμπειρίες και την οργάνωση των εργατών. Και βέβαια από τις πρωτοβουλίες και την εμπιστοσύνη που εμπνέει η Αριστερά».

Η σφοδρότητα της κρίσης δεν μπορεί να εξηγήσει από μόνη της την κατάρρευση της ΝΔ. Η κρίση είναι εξίσου σφοδρή στην Ιταλία για παράδειγμα, αλλά ο Μπερλουσκόνι παραμένει στη θέση του. Το κίνημα, οι μάχες που έδωσαν οι εργαζόμενοι κι η νεολαία, απονομιμοποίησαν όλα τα ψέματα της ΝΔ και οδήγησαν τον Καραμανλή να τρέμει πριν πάρει το όποιο «αναγκαίο μέτρο» μήπως και βρεθεί μπροστά σε νέους Δεκέμβρηδες και νέες πανεργατικές.

Όμως, η Αριστερά βρέθηκε πίσω από τις ανάγκες. Ο μεν ΣΥΡΙΖΑ σε κάθε κρίσιμη καμπή του κινήματος, αντί να επιλέξει το προχώρημά του, επέλεγε την αποκλιμάκωση και τον συμβιβασμό. Αυτό έκανε στις απεργίες για το ασφαλιστικό, αυτό έκανε και στο Δεκέμβρη του 2008.

Δεν ήταν τυχαίες επιλογές. Τα όριά τους, τα έθεταν και τα θέτουν η συνολικότερη πολιτική. Το βασικό στοιχείο της, είναι η άρνηση να βάλει τον αντικαπιταλισμό στο κέντρο της πολιτικής και της δράσης του. Η καπιταλιστική κρίση είναι για αυτό το κόμμα, κρίση της νεοφιλελεύθερης διαχείρισης της οικονομίας. Η πολιτική και ιδεολογική κρίση που αγκαλιάζει όλο το «εποικοδόμημα» του ελληνικού καπιταλισμού, από τους θεσμούς όπως η δικαιοσύνη κι η αστυνομία μέχρι τα κόμματα, αντιμετωπίζεται ως «δυσκολίες του δικομματισμού». Μ' αυτόν τον τρόπο υποτιμάει και τη κρίση των από πάνω και περιορίζει τον ορίζοντα του κινήματος.

Το ΚΚΕ συνδύαζε το πιο καραμπινάτο σεχταρισμό με τη μεγαλύτερη ηττοπάθεια. Κάθε φορά που η σύγκρουση με τη ΝΔ κλιμακωνόταν, το ΚΚΕ αντιμετώπιζε τη σύγκρουση καχύποπτα, σαν «νερό στο μύλο» του ΠΑΣΟΚ. Τα παραδείγματα αφθονούν: από την απεργία των δασκάλων το 2006 μέχρι τις καταλήψεις για το άρθρο 16 και τον νόμο πλαίσιο το 2007, στις απεργίες για το ασφαλιστικό και στο Δεκέμβρη, ο «ρεαλισμός» του ΚΚΕ συνδυαζόταν με κατηγορίες ενάντια στους «κρυφοπασόκους» ή ενγένει οπορτουνιστές που προωθούσαν «ανεύθυνα» αυτές τις μάχες.

Από διαφορετική διαδρομή δηλαδή, συναντιόταν με τον ΣΥΡΙΖΑ στην υποτίμηση της δυναμικής και των οριζόντων του κινήματος. Γι' αυτό η ηγεσία του αντιμετώπισε με εχθρότητα την αριστερή στροφή του κόσμου που για μια περίοδο έμοιαζε να κατευθύνεται εκλογικά στον ΣΥΡΙΖΑ. Αντίθετα ποντάριζε συστηματικά στην ήττα των «τυχοδιωκτικών» αγώνων νομίζοντας ότι η «ρεαλιστική κι υπεύθυνη» στάση του – όπως για παράδειγμα τον Δεκέμβρη του 2008 – θα φέρει και εκλογικά οφέλη.

Ενώ ο ριζοσπαστισμός του κινήματος αποσάθρωνε τη συναίνεση που προσπαθούσαν να στήσουν η κυβέρνηση με την πρόθυμη βοήθεια του Γ. Παπανδρέου, οι ηγεσίες της Αριστεράς αρνούνταν να δώσουν προοπτική, να γίνουν η δύναμη που συγκρούεται με τη δεξιά μέχρι το τέλος, μέχρι τη νίκη των αγώνων. Ένα ολόκληρο ρεύμα της «χτυπούσε την πόρτα» – για μια ακόμα φορά τη τελευταία 20ετία – και εκείνη δεν ανταποκρίθηκε. Γι' αυτό, η μόνη «ρεαλιστική» επιλογή για το διώξιμο της ΝΔ έγινε το ψηφοδέλτιο του ΠΑΣΟΚ.

Τόσο το ΚΚΕ όσο κι ο Συνασπισμός παρά τις διαφορές τους, εξακολουθούν να είναι κόμματα του κοινοβουλευτικού δρόμου, αντιμετωπίζουν τη πολιτική και το κίνημα μέσα από το πρίσμα των κοινοβουλευτικών συσχετισμών. Όταν ο Περικλής Κοροβέσης άνοιξε μέσα στο καλοκαίρι το ζήτημα των ευθυνών της αριστεράς για τη συμμετοχή της στις κυβερνήσεις ταξικής συνεργασίας το 1989-1990, οι καταγγελίες έπεσαν βροχή, όχι μόνο από τους «ανανεωτές» του Συνασπισμού, αλλά και από το «αριστερό ρεύμα» και από το ΚΚΕ. Μια αριστερά που δεν ξεκαθαρίζει τους λογαριασμούς της με αυτό το παρελθόν, δύσκολα μπορεί να πείσει ότι έχει να προτείνει ένα δρόμο διαφορετικό από αυτόν της διαχείρισης ενός βρόμικου συστήματος.

Η επόμενη περίοδος

Αυτή η συζήτηση είναι πολύ αναγκαία, γιατί στη νέα περίοδο που ανοίγεται με το ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση, οι ευκαιρίες αλλά και οι ευθύνες για την αριστερά μεγαλώνουν. Όπως επισημαίνει ο καθηγητής Σεραφείμ Σεφεριάδης, σε άρθρο του στην Εργατική Αλληλεγγύη:

«Η λεγόμενη «περίοδος χάριτος» είναι στην πραγματικότητα περίοδος μουδιάσματος και διεκδικητικής ανάπαυλας. Όμως με την πάροδο του χρόνου και την αποκάλυψη του αντιλαϊκού χαρακτήρα της νέας κυβέρνησης (πίσω από τα περίτεχνα φτιασιδώματα που τώρα προβάλλει) το ξέσπασμα μεγάλων αγώνων είναι αναπόφευκτο... Γι' αυτό υποστήριξα ότι η συγκυρία δημιουργεί στην Αριστερά τεράστιες ευθύνες. Δεν υπάρχει εδώ καμία απολύτως νομοτέλεια. Αν η Αριστερά δεν καταφέρει να εκφράσει τη λαϊκή δυσαρέσκεια καθώς αυτή θα μεγαλώνει με προγραμματική τόλμη και κινηματική ετοιμότητα τότε θα τείνει και αυτή να συρρικνωθεί, πράγμα φυσικά εξαιρετικά επικίνδυνο. Πάντως όχι: παρά τα εξαιρετικά υψηλά του ποσοστά, το ΠΑΣΟΚ όχι μόνο παντοδύναμο δεν είναι, αλλά θα μπορούσε κανείς να εικάσει ότι συμβαίνει το ακριβώς αντίθετο: ότι εξακολουθεί να είναι χαρακτηριστικά αδύναμο. Πρόκειται, λοιπόν, για ένα εξαιρετικά ρευστό τοπίο».[3]

Η «προγραμματική τόλμη κι η κινηματική ετοιμότητα», είναι πράγματι αυτό που χρειάζεται. Μέχρις στιγμής, οι ηγεσίες των δυο κοινοβουλευτικών κομμάτων της αριστεράς, δεν έχουν δείξει δείγ-

ματα προχωρήματος ούτε στο ένα, ούτε στο άλλο σκέλος. Μοιράζονται ουσιαστικά την εκτίμηση ότι η σοσιαλδημοκρατία στην κυβέρνηση σημαίνει λιγότερες κι όχι περισσότερες ευκαιρίες για την Αριστερά, μικρότερα κι όχι μεγαλύτερα περιθώρια για το κίνημα να βάλει τη σφραγίδα του στις εξελίξεις.

Μια τέτοια εκτίμηση οδηγεί σε δυο κατευθύνσεις που επιφανειακά μοιάζουν αντίθετες, αλλά επί τους ουσίας αλληλοσυμπληρώνονται. Η μια είναι η περιχαράκωση, «μέχρι να περάσει η μπόρα». Η Αλ. Παπαρήγα για παράδειγμα, μιλώντας στην εκδήλωση που οργάνωσε το ΚΚΕ στον Πειραιά, επανάλαβε ότι «μόλις το 10% τω εργαζόμενων είναι οργανωμένο» και άρα ότι χρειάζονται «αγωνιστικοί πόλοι» –όπως το ΠΑΜΕ.

Πού καταλήγει μια τέτοια στάση; Η απεργία στο λιμάνι του Πειραιά ήταν η πρώτη «γεύση» για το τι μπορεί να αντιμετωπίσει η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ. Όμως, η ηγεσία του ΚΚΕ αρκέστηκε στο να κάνει κριτική αφ' υψηλού στα αιτήματα. «*Είδατε τώρα, γίνεται η απεργία στο λιμάνι. Εμείς είχαμε καταψηφίσει φυσικά, όχι την COSCO, όποιος και να ήταν. Δεν το δεχόμαστε. Θεωρούμε ότι ο πλουτοπαραγωγικός πλούτος πρέπει να ανήκει στο λαό της κάθε χώρας. Επομένως, τι είπε το ΠΑΣΟΚ;* ***Τροφοδότησε αυτές τις κινητοποιήσεις,*** *ότι θα επαναδιαπραγματευτεί. Τώρα λέει τέρμα, ούτε επαναδιαπραγμάτευση. Επομένως, καμία στάση αναμονής*».[4] Με άλλα λόγια, «εμείς σας τα λέγαμε...».

Η δεύτερη κατεύθυνση είναι η προσαρμογή, ο δρόμος που οδηγεί στην αναζήτηση μιας καλής «κεντροαριστερής» συνεργασίας. Ο Κύρκος το είπε ανοιχτά με δήλωσή του την ημέρα των εκλογών. Ο Κουβέλης το υπονοεί όταν μιλάει για «προγραμματική αντιπολίτευση» στη νέα κυβέρνηση. Η «Αυγή» σχολίαζε συνέντευξη του Γ. Παπακωνσταντίνου, του νέου υπουργού Οικονομίας στην «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία» της 11/10, ξεκινώντας με τη φράση «*οι δηλώσεις του υπουργού κινούνται στη σωστή κατεύθυνση*»... Το πρόβλημα δεν λύνεται με συνθέσεις του στυλ «αριστερή προγραμματική αντιπολίτευση» που επιχειρεί η ηγεσία του Αλ. Τσίπρα.

Η αντικαπιταλιστική αριστερά μπορεί να παίξει καθοριστικό ρόλο το επόμενο διάστημα για να ξεπεραστούν αυτές οι αδυναμίες. Η ΑΝΤΑΡΣΥΑ έχει δώσει δείγματα γραφής το προηγούμενο διάστημα. Ο αριθμός των ψήφων της μπορεί

Φοιτητικό συλλαλητήριο στις 22 Οκτώβρη 2009.

Η ΑΝΤΑΡΣΥΑ μπορεί να γίνει ο «μαγνήτης» για αγωνιστές και αγωνίστριες που αναζητούν μια αριστερά της «προγραμματικής τόλμης και της κινηματικής ετοιμότητας»

να μην σημαίνει πολλά πράγματα από άποψη κοινοβουλευτικών συσχετισμών και εκλογικής καταγραφής. Ωστόσο, το γεγονός ότι αύξησε τις ψήφους της κατά τέσσερις χιλιάδες σε σχέση με το πρώτο κατέβασμά της στις ευρωεκλογές, είναι μια ένδειξη ότι η ΑΝΤΑΡΣΥΑ μπορεί να γίνει ο «μαγνήτης» για αγωνιστές και αγωνίστριες που αναζητούν μια αριστερά της «προγραμματικής τόλμης και της κινηματικής ετοιμότητας».

Αυτός ο κόσμος υπάρχει και βρίσκεται πολύ ευρύτερα από την παραδοσιακή επιρροή της άκρας αριστεράς. Απλώνεται από αγωνιστές και αγωνίστριες που έδωσαν με περισσότερο ή λιγότερο κρύα καρδιά τη ψήφο τους στο ΠΑΣΟΚ και παίζουν ρόλο στους αγώνες σε όλα τα μέτωπα, περνάει από τους αγωνιστές των δυο κομμάτων της αριστεράς που συμμετέχουν στα κινήματα και τις αντιστάσεις, φτάνει στη νεολαία που εξεγέρθηκε τον Δεκέμβρη. Τέτοιος κόσμος στράφηκε στην ΑΝΤΑΡΣΥΑ ανάμεσα στις ευρωεκλογές και στις εκλογές της 4 Οκτώβρη.

Γι' αυτό είναι λάθος να αντιμετωπίζεται η εκλογική επιτυχία της ΑΝΤΑΡΣΥΑ ως μια απλή αναδιάταξη των συσχετισμών στον «μικρόκοσμο της επαναστατικής αριστεράς». Μ' αυτόν τον τρόπο παρουσιάσανε τα αποτελέσματα της ΑΝΤΑΡΣΥΑ ο Βένιος Αγγελόπουλος στην «Αυγή» της 11 Οκτώβρη, ο Θανάσης Τσακίρης στην «Εποχή» της ίδιας μέρας. Δυστυχώς, το ίδιο έκανε κι ο Γιώργος Δελάστικ στο «Πριν» της 11/10 –η φράση «ο μικρόκοσμος της επαναστατικής αριστεράς» προέρχεται από το δικό του άρθρο.

Μια τέτοια αντίληψη, οδηγεί στην αναδίπλωση και στην εσωστρέφεια. Σε ένα διχασμό του δυναμικού της ανάμεσα στις μεμονωμένες παρεμβάσεις ανά χώρο και σε μια κεντρική πολιτική παρέμβαση περιχαρακωμένη στον εαυτό της.

Δεν υπάρχει κανένα αντικειμενικό εμπόδιο για να μην μπορέσει η αντικαπιταλιστική αριστερά να έχει τις επιτυχίες που έχουν οι σύντροφοί μας στην Πορτογαλία ή στην Γερμανία στις πρόσφατες εκλογές.

Για να φτάσει σ' αυτό το σημείο η ΑΝΤΑΡΣΥΑ πρέπει να ανοίξει τις πρωτοβουλίες της σε όλη τη βεντάλια των μετώπων το επόμενο διάστημα. Από τις απεργίες μέχρι την πάλη ενάντια στο ρατσισμό και για τη νομιμοποίηση όλων των μεταναστών, από τη μάχη για την υπεράσπιση της δημόσιας παιδείας και για να μείνει ο νόμος πλαίσιο στα χαρτιά, το κίνημα έχει συγκροτήσει βήμα-βήμα το δικό του «πρόγραμμα» το προηγούμενο διάστημα. Σ' αυτά τα μέτωπα πρέπει να ριχτεί η ΑΝΤΑΡΣΥΑ, ενωτικά και μαχητικά. ■

1 «Αυγή», Κυριακή 11 Οκτώβρη 2009, στο άρθρο: «Δυναμική επιστροφή του ΣΥΡΙΖΑ στην πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα».

2 «Κυριακάτικος Ριζοσπάστης», 11 Οκτώβρη 2009.

3 «Εργατική Αλληλεγγύη», Νο 888.

4 «Ριζοσπάστης», 13 Οκτώβρη 2009.

Δέκα χρόνια από το Σιάτλ

Οι διαδηλωτές που ακύρωσαν τη Σύνοδο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου στο Σιάτλ στα τέλη του 1999 έγιναν η θρυαλίδα ενός νέου αντικαπιταλιστικού κινήματος. Ο Νίκος Λούντος παρουσιάζει τις καμπές αυτής της πορείας.

Το Νοέμβρη κλείνουν 10 χρόνια από τη διαδήλωση του Σιάτλ ή τη «Μάχη του Σιάτλ» όπως έχει μείνει στο λεξιλόγιο του αμερικάνικου κινήματος. Το Σιάτλ παραμένει σύμβολο μιας μεγάλης στροφής. Στα έκτακτα δελτία του CNN που μετέδιδαν εκείνες τις μέρες των συγκρούσεων έξω από τη σύνοδο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ), εκατομμύρια άνθρωποι σε όλο τον κόσμο άκουσαν όχι μία αλλά πολλές ειδήσεις που δεν τις περίμεναν.

Ηταν μια μαζική και μαχητική διαδήλωση μέσα στις ΗΠΑ. Η κινητοποίηση κατάφερε να ακυρώσει τη Σύνοδο. Οι διαδηλωτές ήταν ένα μείγμα ακτιβιστών από διάφορα κινήματα μαζί με οργανωμένα μπλοκ συνδικαλισμένων εργατών. Τα αιτήματα και τα συνθήματα είχαν καταφέρει να ενωθούν σε μια κεντρική αιχμή ενάντια στον παγκοσμιοποιημένο καπιταλισμό. Ολα αυτά τα χαρακτηριστικά έδειχναν ότι κάτι έχει αλλάξει, αν μη τι άλλο μέσα στην Αμερική όπου από το 1981, όταν ο Ρήγκαν τσάκισε τη μεγάλη απεργία των ελεγκτών εναέριας κυκλοφορίας, το εργατικό κίνημα πήγαινε από υποχώρηση σε υποχώρηση παρασύροντας μαζί του όλα τα κινήματα. Το κίνημα επέστρεφε και ήταν πιο αντικαπιταλιστικό από ποτέ.

Το Σιάτλ δεν ήταν η αρχή. Υπήρχαν και άλλα προμηνύματα ότι ο κύκλος της υποχώρησης σε παγκόσμιο επίπεδο έκλεινε, με πιο κομβική τη γενική απεργία του 1995 στη Γαλλία. Λειτούργησε όμως σαν επιταχυντής, βάζοντας και σε σκέψη και σε κίνηση χιλιάδες ακτιβιστές σε όλο τον κόσμο. Η ακολουθία των διεθνών κινητοποιήσεων που ξεκίνησε μετά το '99 είναι ο πιο προφανής λόγος γιατί το Σιάτλ θεωρείται ακόμη σημαντική αφετηρία: Ουάσινγκτον, Πράγα, Νίκαια, Γένοβα, Φλωρεντία είναι μόνο μερικοί από τους σταθμούς. Σε ένα παράλληλο ξεδίπλωμα είχαμε τις διάφορες μορφές συντονισμού του κινήματος με το Παγκόσμιο, το Ευρωπαϊκό και άλλα Κοινωνικά Φόρουμ σε όλο τον κόσμο. Ομως οι επιπτώσεις ήταν πολύ ευρύτερες και βαθύτερες.

Ακόμη και κορυφαίου μεγέθους εξελίξεις όπως η εκλογή του Ομπάμα στην προεδρία των ΗΠΑ είναι αδύνατον να αποσυνδεθούν από το Σιάτλ. Στο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Φόρουμ της Φλωρεντίας, το Νοέμβρη του 2002, πάρθηκε η απόφαση για την παγκόσμια διαδήλωση ενάντια στον, επαπειλούμενο τότε, πόλεμο κατά του Ιράκ. Η 15η Φλεβάρη του 2003 με τα εκατομμύρια αντιπολεμικούς διαδηλωτές στους δρόμους καθόρισε τη μοίρα πολλών κυβερνήσεων που ανέβηκαν στο άρμα του Μπους, τελικά και του ίδιου του πρώην πλανητάρχη. Το δυνάμωμα της Αριστεράς στη Γερμανία που καταγράφηκε πανηγυρικά στις πρόσφατες εκλογές έχει τις ρίζες του στις μέρες δράσης κατά της νεοφιλελεύθερης επίθεσης του Σρέντερ, που οργανώθηκαν με προτροπή του 2ου Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Φόρουμ στο Παρίσι, το Νοέμβρη του 2003. Η εμπειρία της κεντροαριστερής κυβέρνησης στην Ιταλία δεν θα είχε έρθει χωρίς τη Γένοβα. Στην πραγματικότητα, είναι παράλογος οποιοσδήποτε χειρουργικός διαχωρισμός των επιπτώσεων του κύκλου που άνοιξε το Σιάτλ από τα γενικότερα βήματα του κινήματος.

Γένοβα

Το Σιάτλ έδειξε ότι βρισκόταν υπό διαμόρφωση μια αντι-ηγεμονία απέναντι στις αδιαμφισβήτητες ως τότε αλήθειες του νεοφιλελευθερισμού. Οταν το 2001 τα ΝΕΑ δημοσίευσαν μια δημοσκόπηση που έλεγε ότι το 53% στην Ελλάδα υποστηρίζει τους διαδηλωτές της Γένοβας δεν ήταν μόνο αέρας στα πανιά όσων από εμάς προετοιμάζαμε την αποστολή στην Ιταλία.

Ηταν και μήνυμα προς τους υπουργούς του Σημίτη ότι οι απεργοί της μάχης του Ασφαλιστικού ήταν στην αιχμή ενός ευρύτερου κοινωνικού ρεύματος που αντιστέκεται στον καπιταλισμό και τις νεοφιλελεύθερες επιθέσεις. Όσοι πάλευαν ενάντια στις αντι-μεταρρυθμίσεις στη δεκαετία του '90 κατηγορούνταν ότι έδιναν μάχη οπισθοφυλακής για τα «κεκτημένα». Το Σιάτλ και η Γένοβα ξεκαθάρισαν ότι οι μάχες αυτές έρχονταν από το μέλλον και όχι από το παρελθόν.

Απλά συνθήματα όπως «Οι άνθρωποι πάνω από τα κέρδη» και «Είστε 8. Είμαστε 6 δισεκατομμύρια» που έγινε σημαία κατά των G8 έφερναν στο προσκήνιο εξίσου απλές αλήθειες ενάντια στο σύστημα που είχαν μπει στο περιθώριο. Μετά το 1989 ακόμη και η Αριστερά κινδύνευε να ξεχάσει ότι ο καπιταλισμός είναι ένα μη δημοκρατικό σύστημα που παράγει δυστυχία για τους πολλούς και κέρδη για τους λίγους.

Το καθήκον που μπήκε από την αρχή στην Αριστερά ήταν να φέρει τη δύναμη από το διεθνές κίνημα μέσα σε όλα τα επιμέρους κινήματα και πάνω από όλα μέσα στους εργατικούς χώρους. Αυτή η αντι-ηγεμονία που καταγραφόταν και στις δημοσκοπήσεις αλλά και στις μεγάλες διαδηλώσεις έδειχνε ότι υπάρχει δυνατότητα να αποκτήσει η Αριστερά την ηγεμονία μέσα σε κάθε εργατικό χώρο για να οργανώσει την αντίσταση απέναντι στα αφεντικά και στο σύστημα.

Ηδη από το ξέσπασμα του κινήματος διαφάνηκαν τρεις γραμμές της Αριστεράς απέναντι στο κίνημα. Η μία, που εκφράστηκε κυρίως από το ΚΚΕ, ήταν η άρνηση της ύπαρξης και της συμμετοχής στο κίνημα και η υποτίμηση της σημασίας του. Η δεύτερη γραμμή που διεθνώς εκφράστηκε από την αριστερή πτέρυγα της Σοσιαλδημοκρατίας αλλά και την επίσημη Αριστερά ήθελε το κίνημα να παραμείνει ως δύναμη πίεσης πάνω στα κόμματα και στις κυβερνήσεις. Στην Ελλάδα, ο Συνασπισμός βρέθηκε επικεφαλής αυτής της προσπάθειας.

Παρά τη γενική επίκληση στη σημασία του κινήματος, αρνούνταν κάθε κίνηση για να μετατραπούν οι ακτιβιστές του αντικαπιταλιστικού κινήματος σε μαγιά συγκεκριμένης δράσης μέσα στις σχολές, στις γειτονιές και τους εργατικούς χώρους. Αν οι φοιτητές που έπαιρναν μέρος στις διεθνείς διαδηλώσεις δεν βρίσκονταν στην πρωτοπορία για να οργανωθούν καταλήψεις στις σχολές τους, αν οι εργαζόμενοι δεν συντονίζονταν για να γενικεύσουν ενάντια στο σύστημα και να κλιμακώσουν τους αγώνες μέσα στα συνδικάτα, όλη η αλλαγή που έφερνε το διεθνές κίνημα θα είχε ως μοναδική ελπίδα έκφρασης την ενίσχυση κάποιου αριστερού ψηφοδελτίου στις εκλογές.

Το ΣΕΚ και άλλες οργανώσεις της Αντικαπιταλιστικής Αριστεράς στην Ελλάδα και την Ευρώπη μπήκαν από την αρχή στην καρδιά του νέου κινήματος, παίρνοντας στους ώμους τους αυτή τη σύνδεση του γενικού με το συγκεκριμένο. Η Πρωτοβουλία Γένοβα 2001, τόσο κεντρικά, όσο κυρίως μέσα από τις συσπειρώσεις της μέσα στις σχολές και τους εργατικούς χώρους, αποτέλεσε τον βασικό τρόπο με τον οποίο έγινε αυτή η προσπάθεια. Αντικαπιταλιστής στο χώρο σου σημαίνει ότι βρίσκεσαι στην πρώτη γραμμή κάθε μάχης που ανοίγει, μεταφέρεις την έμπνευση από το κίνημα διεθνώς, αλλά ταυτόχρονα συνδέεις, γενικεύεις, δείχνεις ότι το σύστημα βρίσκεται στην πηγή του προβλήματος.

Η πρώτη μάχη που δόθηκε στην Ελλάδα ήταν για την ίδια την ύπαρξη του κινήματος και για την ενεργητική συμμετοχή της Αριστεράς

Η πρώτη μάχη που δόθηκε στην Ελλάδα ήταν για την ίδια την ύπαρξη του κινήματος και για την ενεργητική συμμετοχή της Αριστεράς. Μπορούσε κανείς να θαυμάζει τους διαδηλωτές του Σιάτλ που σταμάτησαν τον ΠΟΕ, αλλά λίγους μήνες αργότερα, όταν ο ΠΟΕ θα συνεδρίαζε στην Ευρώπη μαζί με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, οι διαδηλώσεις δεν θα έρχονταν κι αυτές αυτόματα. Η «Πρωτοβουλία Πράγα 2000» από την Ελλάδα συντονίστηκε με αντίστοιχες κινήσεις σε όλη την Ευρώπη για να γίνει «η Πράγα το νέο Σιάτλ». Σε κόντρα με συντηρητικές απόψεις που χαρακτήριζαν το κίνημα «περιφερόμενο θίασο» και «ετερόκλητη συμμαχία», το καθήκον έμπαινε επιτακτικά. Είτε η Αριστερά θα άρπαζε την ευκαιρία ή το Σιάτλ θα ήταν μια στιγμιαία αναλαμπή. Αν σήμερα το κίνημα στην Τσεχία και στην υπόλοιπη πρώην Ανατολική Ευρώπη καταφέρνει να μπει εμπόδιο στα σχέδια για την αντιπυραυλική ασπίδα που σχεδίασε ο Μπους, η διαδήλωση της Πράγας ήταν ένα σημαντικό λιθαράκι. Το «Οχι στον καπιταλισμό» ξαναπέκτησε κύρος αφού πλέον δεν προερχόταν από τους νοσταλγούς του σταλινισμού αλλά από ένα διεθνές κίνημα.

Ακόμη και στο εσωτερικό της επαναστατικής Αριστεράς χρειαζόταν αντιπαράθεση με τη μοιρολατρία που έβλεπε τη σφραγίδα του ρεφορμισμού να καθορίζει αναπόφευκτα το νέο κίνημα. Υπήρχαν δύο πιθανές συνέπειες από μια τέτοια παθητικότητα. Είτε να αγνοήσει κανείς εντελώς το κίνημα είτε να αποδεχθεί αδιαμαρτύρητα το ρόλο του «κινηματικού συμπληρώματος» της ρεφορμιστικής Αριστεράς. Από το ΣΕΚ λίγο μετά την Πράγα αποχώρησαν όσοι έβλεπαν ευνοϊκότερα την αγκαλιά του Συνασπισμού από την αντικαπιταλιστική πολιτική. Μπορεί να ήταν ακόμη νωρίς, παρόλα αυτά στην προετοιμασία για την Πράγα φάνηκαν σε μικρογραφία αντιλήψεις και πρακτικές που θα αντιμετώπιζε το κίνημα μέχρι σήμερα. Το ΚΚΕ κατήγγειλε και απείχε, ο Συνασπισμός αποχώρησε από την κοινή πρωτοβουλία. Ο ΣΥΝ έβαζε από τότε όρια στο μέχρι πού μπορεί να πάει αυτό το κίνημα, υποστηρίζοντας ότι τα συνθήματα για ματαίωση της Συνόδου είναι υπερβολικά. Αν το κάλεσμα για ματαίωση μιας συνόδου ξεπερνούσε τα όρια, πόσο μάλλον η μάχη για ανατροπή του συστήματος. Ακόμη και η ονομασία έκφραζε αυτές τις δύο προοπτικές: ήταν κίνημα αντικαπιταλιστικό ή κίνημα «ενάντια στην παγκοσμιοποίηση»;

Ενας από τους σημαντικότερους διανοούμενους της γαλλικής επαναστατικής αριστεράς, ο Ντανιέλ Μπενσαϊντ αποκάλεσε την περίοδο του κινήματος μέχρι τη Γένοβα «ουτοπική στιγμή». Ηταν η φάση στην οποία η εκρηκτικότητα των διαδηλώσεων έκανε τους περισσότερους που έπαιρναν μέρος να νιώθουν ότι η νίκη είναι πολύ κοντά και απαιτείται λίγη μόνο προσπάθεια ακόμη. Ορισμένοι, από την «ουτοπική στιγμή» κινήθηκαν με ταχύτητα προς το φόβο μετά τη Γένοβα, όταν το κίνημα αντιμετώπισε για πρώτη φορά τόσο ωμή βία. Η δολοφονία του Κάρλο Τζουλιάνι από τους μπάτσους του Μπερλουσκόνι οδήγησε κάποια τμήματα του νέου κινήματος να αμφισβητούν τη σκοπιμότητα των μεγάλων διαδηλώσεων. Η ίδια η Γένοβα μάς έδωσε την απάντηση ότι στη βία απαντάμε με μεγαλύτερη μαζικότητα και καλύτερη οργάνωση. Η δολοφονία, αντί να οδηγήσει σε ματαίωση την κεντρική διαδήλωση, έγινε κίνητρο για

Η διαδήλωση που σταμάτησε την σύνοδο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου στο Σιάτλ.

εκατοντάδες χιλιάδες ιταλούς εργάτες και φοιτητές να φτάσουν στη Γένοβα με κάθε μέσο. Ενα μήνα πριν από τη Γένοβα, η αστυνομία της Σουηδίας με μια υποτιθέμενη παράδοση στη μη-βία άνοιξε πυρ κατά των διαδηλωτών που πολιορκούσαν τη σύνοδο της Ευρωπαϊκής Ενωσης. Αν σε εκείνη τη φάση δεν απαντούσαμε «Αυτό το κίνημα δεν σταματάει ούτε με σφαίρες» όπως είχε γράψει η Εργατική Αλληλεγγύη, θα ήμασταν απροετοίμαστοι για να αντιμετωπίσουμε και τη βία των ΜΑΤ στις φοιτητικές καταλήψεις και την ωμή δολοφονία που προκάλεσε εξέγερση τον περασμένο Δεκέμβρη.

Το ζήτημα της βίας θα το ξαναέβρισκε μπροστά του το κίνημα με διαφορετικό τρόπο. Ούτε τρεις μήνες μετά τη Γένοβα ήρθαν τα γεγονότα της 11ης Σεπτέμβρη και λίγο αργότερα ο πόλεμος στο Αφγανιστάν. Οι πιέσεις ήταν δύο ειδών. Από τη μια μεριά υπήρχε η χυδαία χρήση της τρομοκρατίας από την άρχουσα τάξη. Ζητούσαν να σταματήσει το κίνημα «από σεβασμό στους νεκρούς των Δίδυμων Πύργων» την ίδια ώρα που ετοιμάζονταν για ματοκύλισμα. Οι «ίσες αποστάσεις» ήταν αντανάκλαση αυτού του εκβιασμού μέσα στο κίνημα. Αντί για αντιπολεμική κινητοποίηση, ο Συνασπισμός επέλεγε συναυλία ενάντια «στον πόλεμο και την τρομοκρατία». Στην πρώτη μαζική αντιπολεμική διαδήλωση και το ΚΚΕ σταμάτησε την πορεία του μπροστά στη Βουλή. Η αντικαπιταλιστική Αριστερά, κύρια οι δυνάμεις που σήμερα συγκροτούν την ΑΝΤΑΡΣΥΑ, ολόκληρωσαν την διαδήλωση μέχρι την αμερικάνικη πρεσβεία συσπειρώνοντας χιλιάδες κόσμο που δεν υποχώρησε στον εκβιασμό.

Αντιπολεμικό κίνημα

Στο εσωτερικό του αντικαπιταλιστικού κινήματος εμφανίστηκε και μία ακόμη αντίδραση απέναντι στον αντιπολεμικό προσανατολισμό. Ορισμένοι, όπως η ηγεσία της οργάνωσης ATTAC που είχαν πρωτοστατήσει στα αρχικά βήματα του κινήματος, ισχυρίζονταν πως το αντιπολεμικό κίνημα ήταν κάποιου είδους παρέκκλιση από τους αντινεοφιλελεύθερους στόχους. Σήμερα που ξέρουμε τι σήμανε ο σεισμός του αντιπολεμικού κινήματος αυτές οι απόψεις μοιάζουν παράλογες. Ομως η διαμάχη ήταν κρίσιμη. Στη Γαλλία, όπου αυτές οι απόψεις κυριάρχησαν, το αντιπολεμικό κίνημα κινδύνευσε να μείνει πίσω. Στις περισσότερες χώρες οι αντικαπιταλιστές μπήκαν

Οικολόγοι και λιμενεργάτες κατευθύνονται στη Σύνοδο.

στην πρώτη γραμμή για να οργανώσουν τις αντιπολεμικές κινητοποιήσεις. Τα αντικαπιταλιστικά δίκτυα πήραν πρωτοβουλίες για αντιπολεμικούς συντονισμούς. Το κίνημα αποδείχθηκε πραγματικά αντικαπιταλιστικό όταν έγινε και αντιμπεριαλιστικό.

Τα σύνορα της δήθεν «συγκρουσης των πολιτισμών» έσπασαν και για πρώτη φορά υπήρξε πραγματικός διάλογος μεταξύ κινημάτων του Δυτικού Κόσμου και της Μέσης Ανατολής. Τα συνέδρια του Καϊρου και της Βηρυτού είναι μία από τις σημαντικότερες κληρονομιές που μας έχει αφήσει το κίνημα που γεννήθηκε στο Σιάτλ. Οι εργατικοί αγώνες μέσα στη δικτατορία του Μουμπάρακ στην Αίγυπτο έχουν αναγεννηθεί χάρη στη δυναμική που άνοιξαν οι αντιπολεμικές κινητοποιήσεις και οι διαδηλώσεις αλληλεγγύης στην παλαιστινιακή Ιντιφάντα με την έμπρακτη υποστήριξη του διεθνούς κινήματος. Οι διαδηλώσεις αλληλεγγύης στην Αντίσταση του Λιβάνου το 2006 και της Γάζας το 2009 θα ήταν πολύ πιο αδύναμες χωρίς όλα αυτά τα βήματα που είχαν προηγηθεί. Οι επαφές με οργανώσεις που αντιστέκονται στον ιμπεριαλισμό όπως η Χαμάς και η Χεζμπολάχ αναδιαμόρφωσαν τον τρόπο με τον οποίο οι αγωνιστές της Ανατολής βλέπουν τα κινήματα της Δύσης.

Εβαζαν όμως και το αντίστροφο καθήκον, να αλλάξει ο τρόπος με τον οποίο η Αριστερά της Δύσης συνδέεται με τα κινήματα της Ανατολής. Δεν ανταποκρίθηκαν όλοι με τον ίδιο τρόπο. Υπήρχαν ισχυρές φωνές που ήθελαν να διακοπεί κάθε συνεργασία ανάμεσα σε «κοσμικές» και μουσουλμανικές οργανώσεις. Δεν είχαν κάνει το ίδιο απέναντι σε χριστιανικές οργανώσεις που συμμετείχαν εξαρχής στα κινήματα κατά της φτώχειας και κατά του χρέους του Γ΄ Κόσμου. Στο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Φόρουμ τα τμήματα του κινήματος που είχαν αντισταθεί στην αντιπολεμική έμφαση αντέδρασαν στη συμμετοχή μουσουλμανικών οργανώσεων μεταναστών και διανοουμένων που συνδέονται με το ριζοσπαστικό ισλάμ. Η σύνδεση του αντικαπιταλιστικού κινήματος με οργανώσεις μουσουλμάνων είχε ήδη αποδειχθεί κρίσιμη για το αντιπολεμικό κίνημα και θα αποδεικνυόταν ακόμη κρισιμότερη στην εξέγερση των προαστίων στη Γαλλία και στο αντιρατσιστικό κίνημα σε μια σειρά χώρες, όπως και στην Ελλάδα.

Ολες αυτές οι αντιπαραθέσεις για τον προσανατολισμό του κινήματος από ένα σημείο και μετά εκφράστηκαν και μέσα από τη συζήτηση για την οργανωτική συγκρότησή του. Το Γενάρη του 2001 οργανώθηκε στο Πόρτο Αλέγκρε το 1ο Παγκόσμιο Κοινωνικό Φόρουμ (ΠΚΦ) με τη μορφή αντισυνόδου απέναντι στη σύνοδο του ΔΝΤ στο Νταβός. Το ΠΚΦ πρόσφερε μια μορφή οργάνωσης για να μπορεί το αντικαπιταλιστικό κίνημα να συντονίζεται, να συζητάει και να αποφασίζει τα επόμενα βήματα. Απέναντι στις αντιδημοκρατικές συνάξεις των ισχυρών, τα Κοινωνικά Φόρουμ που οργανώθηκαν δεν ήταν μόνο πανηγύρια δημοκρατίας και συμμετοχής αλλά έφερναν και αποτελέσματα με επιτυχημένες μέρες δράσης και μαζικές διαδηλώσεις στις πόλεις που οργανώθηκαν.

Στα κεντρικά πάνελ των διάφορων θεματικών μπορούσαν να ακουστούν οι διαφορετικές κατευθύνσεις που προτείνονταν σε στρατηγικό επίπεδο, σε σχέση με τον πόλεμο, τον καπιταλισμό, τις μεθόδους πάλης, τις προτεραιότητες, τις συμμαχίες. Στα τρία πρώτα Ευρωπαϊκά Κοινωνικά Φόρουμ αυτός ο προσανατολισμός κυριάρχησε. Τρεις κατευθύνσεις αναδεικνύονταν όλο και περισσότερο από τον «κοινό νου» που εκφραζόταν στις συνελεύσεις και στις ολομέλειες: **α)** ότι υπάρχουν συγκεκριμένα καθήκοντα σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, **β)** ότι χρειάζεται σύνδεση με την οργανωμένη εργατική τάξη και **γ)** ότι χρειάζεται τρόπος παρέμβασης στην πολιτική. Και τα τρία προκάλεσαν πρόβλημα στην ηγεσία της ρεφορμιστικής πτέρυγας του κινήματος. Δεν ήταν στις επιλογές τους ούτε η ανάληψη συγκεκριμένων πρωτοβουλιών μέσα στις χώρες τους, ούτε ο προσανατολισμός στις απεργίες και τις καταλήψεις, ενώ όσον αφορά στην πολιτική προτιμούσαν το κίνημα να λειτουργεί ως ομάδα πίεσης στους ήδη

υπάρχοντες πολιτικούς σχηματισμούς και όχι να τροφοδοτήσει πολιτικές ανατροπές.

«Αυτονομία»

Ο τρόπος με τον οποίο προσπάθησαν να αποφύγουν την ενίσχυση της ριζοσπαστικής πτέρυγας του κινήματος ήταν χρησιμοποιώντας επιχειρήματα προερχόμενα από την Αυτονομία. Υποστηρίχθηκε ότι οι μεγάλες ολομέλειες και τα πάνελ αντιπαραθέσεων δεν ήταν χρήσιμα για το κίνημα. Προωθήθηκε αντίθετα μια αποκέντρωση σε θεματικά δίκτυα. Ομως αν οι αντιπολεμικές οργανώσεις συζητούσαν μεταξύ τους, οι οικολογικές μεταξύ τους, οι αντιρατσιστικές και οι γυναικείες χωριστά, χανόταν το μεγαλύτερο κεκτημένο του κινήματος, η ενότητα απέναντι στον καπιταλισμό και δεν δινόταν ευκαιρία για συζήτηση πάνω στις προτεραιότητες, τις αιχμές και τις επιλογές στα διλήμματα που άνοιγε η ίδια η πραγματικότητα. Η άποψη της Αυτονομίας έβλεπε τα Φόρουμ ως «κοινωνικό χώρο» που πρέπει να δουλεύει με άμεση δημοκρατία χωρίς πολιτική. Οι συντονισμοί των θεματικών οργανώσεων θεωρούνταν «το κίνημα». Από τη δική μας σκοπιά επιμέναμε ότι στις Σύνοδους των Φόρουμ δεν συμμετέχει το κίνημα αλλά μια μαχητική μειοψηφία που καθήκον έχει να παίρνει αποφάσεις δράσης με στόχο να κινητοποιήσει την πλειοψηφία των εργατών και της νεολαίας που δεν έχει φυσική παρουσία στις διαδικασίες.

Η μεγάλη αντίφαση ήταν ότι η στροφή προς την αποπολιτικοποίηση που επιδίωκαν οι δυνάμεις της ρεφορμιστικής αριστεράς ερχόταν ακριβώς τη στιγμή που το αντικαπιταλιστικό κίνημα προκαλούσε πραγματικές πολιτικές αλλαγές και σε πολλές χώρες είχε βρει τρόπο να εκφραστεί στην πολιτική σκηνή. Τα Οχι που εισέπραξε η Ευρωσυνθήκη σε Γαλλία και Ολλανδία, η πτώση της κυβέρνησης Μπερλουσκόνι, η ήττα του Αθνάρ στην Ισπανία, η ανατροπή του νόμου για την πρώτη απασχόληση στη Γαλλία ήταν χειροπιαστά αποτελέσματα της μαζικής απήχησης του αντικαπιταλισμού και του αντιμπεριαλισμού.

Οι επιλογές ήταν πλέον αναγκαστικές. Ενα μέρος της ρεφορμιστικής Αριστεράς προτίμησε τη φυγή από το να πάρει θέση. Γι' αυτό και μετά την Αθήνα, η οργάνωση των επόμενων Ευρωπαϊκών Κοινωνικών Φόρουμ συναντούσε όλο και μεγαλύτερες δυσκολίες. Το 2008, με αρκετή καθυστέρηση, οργανώθηκε στο Μάλμε της Σουηδίας και καρκινοβατεί ένα επόμενο Ε.Κ.Φ. στην Τουρκία.

Η Αριστερά της Ιταλίας είχε ήδη διαλέξει το δρόμο της συγκυβέρνησης αντί για τα κινήματα. Το αντιπολεμικό κίνημα οργάνωσε δυνατές κινητοποιήσεις ενάντια στη ΝΑΤΟϊκή βάση της Βιτσέντζα. Ομως η Κομμουνιστική Επανίδρυση βρισκόταν από την άλλη πλευρά. Στη Γαλλία, οι δυνάμεις της ρεφορμιστικής Αριστεράς που είχαν συμπλεύσει με το κίνημα προσπαθούσαν πλέον να διαχωριστούν από τη ριζοσπαστικοποίηση τόσο του «Οχι στο Ευρωσύνταγμα» όσο και της εξέγερσης των προαστίων.

Το «Ελληνικό Κοινωνικό Φόρουμ» που είχε στηθεί γύρω από το Συνασπισμό ήταν εξαρχής μια συμμαχία ανάμεσα ρεφορμιστικές και «αυτόνομες» απόψεις. Στο 4ο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Φόρουμ της Αθήνας το 2006 υποστήριξαν την πολυδιάσπαση ώστε να μην επιτραπεί διάλογος για τη στρατηγική. Ηταν μια απόπειρα που δεν πέτυχε. Η μεγάλη συμμετοχή, ειδικά στις κεντρικές συζητήσεις που οργάνωσαν η Πρωτοβουλία Γένοβα και η Συμμαχία Σταματήστε τον Πόλεμο εξασφάλισαν και την αντιπαράθεση των απόψεων αλλά έδειξαν και πόσο μεγάλη ανάγκη και διάθεση έχουν οι ακτιβιστές του κινήματος να συζητήσουν πολιτικά πάνω στις κεντρικές κατευθύνσεις και στα βασικά ερωτήματα που μπαίνουν για την ανάπτυξη των αγώνων.

Το αντικαπιταλιστικό κίνημα είχε ήδη ανοίξει δρόμο για μια νέα Αριστερά που είναι αναγκαία για να προχωρήσει όλες τις μάχες μπροστά. Στη Γαλλία το 2002 τα ψηφοδέλτια της επαναστατικής Αριστεράς συγκέντρωσαν ένα εκατομμύριο ψήφους και πάνω σ' αυτή τη βάση ήταν που χτίστηκαν οι επιτροπές για το Οχι στο Ευρωσύνταγμα τραβώντας το Κομμουνιστικό Κόμμα, τους Πράσινους και προκαλώντας διάσπαση στο Σοσιαλιστικό Κόμμα. Στη Γερμανία οι απεργίες κόντρα στην Ατζέντα του Σρέντερ οδήγησαν στην μαζική αποχώρηση συνδικαλιστών του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος που δημιούργησαν το WASG πάνω στο οποίο στηρίχθηκε η σημερινή Die Linke, ως ανερχόμενη δύναμη της Αριστεράς.

Αυτές οι διαδικασίες κάθε άλλο παρά αυτόματες ήταν. Υπήρχε ανάγκη ξανά για ενεργητικές πρωτοβουλίες που αλλού πέτυχαν, αλλού απέτυχαν και αλλού δεν πάρθηκαν. Στην Ιταλία οι αντικαπιταλιστές στήριξαν τις ελπίδες τους στην Κομμουνιστική Επανίδρυση, το κόμμα της Αριστεράς που είχε συνδεθεί με την επιτυχία της Γένοβας. Οταν η ηγεσία της Επανίδρυσης διάλεξε το φιάσκο της συγκυβέρνησης Πρόντι, το κίνημα έμεινε ακέφαλο. Στην Ελλάδα η Αριστερά που ηγήθηκε στις φοιτητικές καταλήψεις και πρωταγωνίστησε σε όλες τις μάχες ενάντια στην κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας, ήταν η πολιτική συνέχεια του αντικαπιταλιστικού και του αντιπολεμικού κινήματος. Η Πρωτοβουλία Γένοβα συναντήθηκε με τα ΕΑΑΚ μέσα στις φοιτητικές συνελεύσεις κάνοντας τα πρώτα βήματα για μια πιο συγκροτημένη παρουσία της αντικαπιταλιστικής Αριστεράς στο πολιτικό σκηνικό.

Το ΣΕΚ όταν διάλεγε το δρόμο του Σιάτλ στα τέλη του 1999 δεν μπορούσε φυσικά να προβλέψει τα πάνω και τα κάτω αυτής της πορείας. Στα κείμενα της Συνδιάσκεψης του 2001 όμως, θέταμε το στρατηγικό ρόλο της αντικαπιταλιστικής μειοψηφίας: *«Η διαμόρφωση, η εμφάνιση, η δράση και η πίεση μιας αντικαπιταλιστικής μειοψηφίας μέσα σε συνθήκες χάσματος των ταξικών ανισοτήτων και αστάθειας του συστήματος έχει πολιτικές και ιδεολογικές επιπτώσεις».* Ενώ σε μια παμφλέτα του Κρις Χάρμαν που εκδώσαμε το 2000 ως συμβολή στη συζήτηση για το νέο κίνημα, παρότι βρισκόμασταν ακόμη στην «εποχή της αθωότητας» τονιζόταν: *«Αν πραγματικά θέλουμε να σταματήσουμε το ΔΝΤ, την Παγκόσμια Τράπεζα, τον ΠΟΕ και τις πολυεθνικές που βρίσκονται πίσω τους, πρέπει να προχωρήσουμε από τις διαδηλώσεις στο κτίσιμο ενός κινήματος που θα συνδέει και θα ενώνει όλους τους διαφορετικούς αγώνες. Οταν γίνει αυτό, η μάχη δεν θα δίνεται μόνο στους δρόμους. Θα δίνεται και στις γειτονιές και μέσα στους ίδιους τους εργατικούς χώρους, εκεί ακριβώς όπου δουλεύουμε και δημιουργούμε τον πλούτο που κρατά όρθιο το σύστημα».*

Η Αντικαπιταλιστική Αριστερά είναι η δύναμη που αναλαμβάνει να υλοποιήσει αυτή την κρίσιμη μετάβαση. Να μετατρέψει την συνολική δυναμική και την οργή ενάντια στον καπιταλισμό σε πραγματικές νικηφόρες μάχες μέσα σε κάθε χώρο ανοίγοντας το δρόμο για τη συνολική ανατροπή του συστήματος. Στα δέκα χρόνια μετά το Σιάτλ έχουμε καταφέρει να κάνουμε τον αντικαπιταλισμό πιο ορατό, πιο υπαρκτό και πιο ριζωμένο. Το μόνο σίγουρο είναι ότι οι μάχες που έχουμε μπροστά μας θα είναι ακόμη πιο μεγάλες και γι'αυτό θα χρειαστούμε ακόμη πιο δυνατή και οργανωμένη την Αντικαπιταλιστική Αριστερά. ■

Φέτος συμπληρώθηκαν 90 χρόνια από την Ουγγρική Επανάσταση του 1919. Ο **Θανάσης Καμπαγιάννης** ήταν ομιλητής γι' αυτό το θέμα στη διάρκεια του Μαρξισμού 2009. Εδώ παρουσιάζουμε το τμήμα της εισήγησης που ήταν αφιερωμένο στη σκέψη του Ούγγρου επαναστάτη Γκέοργκ Λούκατς.

ο Γκέοργκ Λούκατς και η Ουγγρική Επανάσταση

Γιατί άλλη μια συζήτηση για μια επανάσταση που χάθηκε, όπως είναι η Ουγγαρία του 1919; Δεν κινδυνεύει να είναι ίδια όπως με τόσες άλλες επαναστάσεις που παίχτηκαν και χάθηκαν στο Μεσοπόλεμο, και μάλιστα με λίγο πολύ το ίδιο σενάριο; Με καθοριστικό ρόλο δηλαδή στην ήττα της επανάστασης την απουσία του υποκειμενικού παράγοντα, του επαναστατικού κόμματος;

Κι όμως η συζήτηση για την Ουγγαρία του 1919 έχει σημασία. Ένα από τα βασικά ιδεολογήματα το 1989, στη διάρκεια της κατάρρευσης των σταλινικών καθεστώτων, ήταν το «τέλος της ιστορίας». Στην πιο εξεζητημένη του μορφή, το συγκεκριμένο επιχείρημα υποστήριζε ότι η τελευταία μεγάλη ιστορική πρωτοβουλία για την αλλαγή των ανθρώπινων κοινωνιών ήταν αυτή της ανερχόμενης αστικής τάξης, που συγκρούστηκε με τη φεουδαρχία για να ανατείλει η εποχή του καπιταλισμού. Η πρωτοβουλία αυτή – που πραγματικά μεταμόρφωσε τις ανθρώπινες κοινωνίες από το 16ο μέχρι τον 19ο αιώνα – υποτίθεται ότι ήταν η τελευταία στο είδος της. Το «τέλος της ιστορίας» σήμαινε για τους θεωρητικούς του ότι δεν μπορεί μια τάξη άλλη από την αστική – η εργατική τάξη πιο συγκεκριμένα – να αναλάβει την πρωτοβουλία για το πέρασμα από τον καπιταλισμό σε ένα διαφορετικό κοινωνικό σύστημα.

Κι όμως η υπενθύμιση του κύματος των επαναστάσεων που συγκλόνισαν τον κόσμο στη διάρκεια του Μεσοπολέμου, είναι η μεγαλύτερη απόδειξη ότι μια τέτοια ιστορική πρωτοβουλία δεν είναι απλώς εφικτή, αλλά έχει ήδη ως απόπειρα πραγματοποιηθεί. Αυτή η πρωτοβουλία ξετυλίχτηκε στο Μεσοπόλεμο από την εργατική τάξη και δεν αφορούσε μονάχα κάποιες περιορισμένες και «ειδικές» περιπτώσεις, αλλά πολλές χώρες, ανάμεσά τους και την Ουγγαρία του 1919.

Ένας ακόμα λόγος γιατί αξίζει η συζήτηση για την ουγγρική επανάσταση του 1919 είναι γιατί μας υπενθυμίζει ότι ο καπιταλισμός παράγει αστάθεια, ότι ο καπιταλισμός αποσταθεροποιεί ακόμα και τα πιο φαινομενικά πανίσχυρα καθεστώτα, όπως ήταν τότε τα καθεστώτα των Αψβούργων της Αυστροουγγαρίας ή του Τσάρου στη Ρωσία ή του Κάιζερ στη Γερμανία. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις έχουμε καθεστώτα που αποσταθεροποιήθηκαν μέσα από το τι σήμαινε η ανάπτυξη του καπιταλισμού και οι συνέπειες του ιμπεριαλισμού. Είναι ένα χαρακτηριστικό που ο Μαρξ το τόνισε από αρκετά νωρίς, ήδη από το Κομμουνιστικό Μανιφέστο, όπου περιέγραφε ότι στο νέο κοινωνικό σύστημα «ο,τιδήποτε είναι σταθερό λυώνει σαν τον πάγο».

Η Ουγγαρία ήταν κομμάτι της μεγάλης Αυστροουγγρικής Αυτοκρατορίας, που άρχισε να βιώνει τις συνέπειες της καπιταλιστικής ανάπτυξης με τη δημιουργία νέων αστικών τάξεων, που η καθεμιά μέσα από τον δικό της εθνικισμό διεκδικούσε τη δημιουργία μιας ανεξάρτητης «εθνικής εστίας», ενός δικού της σύγχρονου αστικού κράτους. Όμως η εμφάνιση των καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής σήμαινε και τη δημιουργία μιας νέας εργατικής τάξης στην Ουγγαρία, που έφτιαξε συνδικάτα, δημιούργησε τα δικά της κόμματα – εν προκειμένω το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα Ουγγαρίας – και ξεκίνησε να παίζει αυτόνομο ρόλο στην κοινωνική και πολιτική σκηνή των αρχών του 20ού αιώνα.

Η Ουγγρική Επανάσταση

Το ιστορικό της Ουγγρικής Επανάστασης δεν θα μας απασχολήσει αναλυτικά

εδώ.[1] Αυτό που πρέπει να έχουμε υπόψιν είναι η διάλυση της Αυστροουγγρικής Αυτοκρατορίας μέσα από την πολεμική ήττα και τις κοινωνικές επαναστάσεις, και η δημιουργία του εθνικού κράτους της Ουγγαρίας τον Οκτώβρη του 1918. Η απογοήτευση των μαζών από τον πόλεμο, η εκρηκτική επανεμφάνιση του εργατικού κινήματος, αλλά και η έμπνευση που έδινε η Ρώσικη Επανάσταση σήμαναν κοινωνική αποσταθεροποίηση στο νεαρό κράτος, μαζί και τη δημιουργία ενός μικρού αλλά ραγδαία αναπτυσσόμενου Κομμουνιστικού Κόμματος με ηγέτη τον Μπέλα Κουν.

Το ΚΚ ανέπτυξε την επιρροή του πλαγιοκοπώντας την κυβέρνηση Καρόλυι, που στηριζόταν από το σοσιαλδημοκρατικό SDP και που δεν είχε καταφέρει να δώσει καμία λύση στα οξυμμένα κοινωνικά προβλήματα που είχε γεννήσει ο πόλεμος. Όταν τον Μάρτη του 1919 τα στρατεύματα της Αντάντ έφτασαν στις πύλες της Βουδαπέστης και απαίτησαν την κατοχή της χώρας, η κυβέρνηση Καρόλυι κατέρρευσε. Στο σημείο αυτό, οι σοσιαλδημοκράτες πρότειναν στο ΚΚ (τους ηγέτες του οποίου είχαν κλεισμένους στη φυλακή!) το σχηματισμό κοινής – μάλιστα σοβιετικής! – κυβέρνησης. Ήταν η μεγαλύτερη παραδοχή ότι μόνο τα εργατικά συμβούλια που ήταν ακόμα υπό σοσιαλδημοκρατική επιρροή, αλλά με έντονη την παρουσία των κομμουνιστών, μπορούσαν να ασκήσουν την εξουσία.

Το ΚΚ δέχτηκε την πρόταση. Προχώρησε μάλιστα στη διάλυση των οργανώσεών του, στη συγχώνευση με το SDP και τη δημιουργία κοινής κυβέρνησης με Υπουργό Εξωτερικών Υποθέσεων τον Μπέλα Κουν. Το ΚΚ αντικατέστησε έτσι την επώδυνη διαδικασία αλλαγής των ιδεών των εργατικών μαζών μέσα στο καμίνι των πραγματικών μαχών, με την τεχνητή συγκόλληση δύο πολιτικών γραφείων και την δημιουργία μιας κυβέρνησης μόνον κατ' όνομα σοβιετικής.

Όμως, η νέα κυβέρνηση δεν έκανε εκείνες τις κρίσιμες επιλογές που θα της έδιναν το απαιτούμενο κοινωνικό βάθος για να φέρει σε πέρας τις μάχες, όπως έγινε στη Ρωσία. Έτσι, για παράδειγμα, η κυβέρνηση εθνικοποίησε τα αγροκτήματα, αλλά δεν τα μοίρασε στους αγρότες, που παρακολούθησαν έτσι απαθείς τη σύγκρουση των Κόκκινων με τους Λευκούς. Το ίδιο συνέβη και με τα δικαιώματα των καταπιεσμένων εθνοτήτων, τα οποία ποτέ δεν αναγνωρίστηκαν μέχρι το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση. Οι συνέπειες αυτών των επιλογών ήταν αιματηρές.

Ο Μπέλα Κουν, ηγέτης του Κομμουνιστικού Κόμματος της Ουγγαρίας.

Η συμμαχία σοσιαλδημοκρατών και κομμουνιστών κατέρρευσε και μέσα σε 130 μέρες τα στρατεύματα της Αντάντ εισέβαλαν στη Βουδαπέστη. Αυτό που ακολούθησε ήταν μια αιματοβαμμένη αντεπανάσταση υπό την ηγεσία του Ούγγρου Ναυάρχου Χόρτυ και ένα πογκρόμ κατά των Εβραίων και των κομμουνιστών της Ουγγαρίας. Οι κομμουνιστές θα σκορπίσουν στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα. Θα παίξουν σημαίνοντα ρόλο στο κομμουνιστικό κίνημα και την Τρίτη Διεθνή, αλλά με το εθνικό τους κίνημα τσακισμένο από την αντεπανάσταση.

Ο μαρξισμός του Γκέοργκ Λούκατς

Τον Μάρτη του 1919, όταν γίνεται η συγκόλληση του ΚΚ με τους σοσιαλδημοκράτες και εγκαθιδρύεται η κοινή κυβέρνηση, η εφημερίδα του ΚΚ πανηγυρίζει. Το κύριο άρθρο της εφημερίδας με τίτλο «Κόμμα και κοινωνική τάξη» γράφει χαρακτηριστικά:

«Το κόμμα των σοσιαλδημοκρατών στήριξε σήμερα απόλυτα τη δραστηριότητά του στο κομμουνιστικό, μπολσεβίκικο πρόγραμμα. Μόνο το γεγονός ότι τα κόμματα του προλεταριάτου συνενώθηκαν, ότι η ταξική ενότητα του προλεταριάτου εκφράστηκε και στην ενότητα του κόμματος, έδωσε την εξουσία στο προλεταριάτο δίχως μάχη, δίχως να χυθεί αίμα... Οι δύο απόψεις (σοσιαλδημοκρατικές και κομμουνιστικές) που έμοιαζαν να αλληλοαποκλείονται, ενώνονται σε μια ενότητα ανώτερη. Και αυτή η ανώτερη ενότητα είναι το προλεταριάτο ενωμένο σαν κυρίαρχη τάξη μέσα στην κοινωνία».[2]

Αυτά τα λόγια ανήκουν στον διευθυντή της εφημερίδας του ΚΚ, που ήταν ο Γκέοργκ Λούκατς. Ο Λούκατς ήταν ένας νεαρός διανοούμενος, εβραϊκής καταγωγής, με κύρια ασχολία στα χρόνια της νιότης του ζητήματα τέχνης, πολιτισμού και φιλοσοφίας. Ο Λούκατς (που συμμετείχε στην επανάσταση ως Κομισάριος Κουλτούρας) θα φύγει από τη Βουδαπέστη το καλοκαίρι του 1919, όταν θα ολοκληρωθεί η αντεπανάσταση, και θα ταξιδέψει σε πολλά μέρη της Ευρώπης, τη Βιέννη, τη Μόσχα και αλλού. Τα επόμενα χρόνια, αναστοχαζόμενος την εμπειρία της ουγγρικής επανάστασης, θα αλλάξει ριζικά τις απόψεις του πάνω στην επαναστατική διαδικασία, τη συνείδηση και το επαναστατικό κόμμα.

Αυτή η αλλαγή, η διαδικασία της μετάβασης από ιδέες όπως το παραπάνω απόσπασμα σε μια νέα αντίληψη (επηρεασμένη καταλυτικά από τους μπολσεβίκους του Λένιν και του Τρότσκι), σώζεται στα διαδοχικά κείμενά του, με σημαντικότερο το έργο *«Ιστορία και Ταξική Συνείδηση»*. Το βιβλίο αυτό περιέχει ανάγλυφα την αλλαγή των ιδεών του Λούκατς, καθώς πρόκειται για σειρά άρθρων και δοκιμίων, με εμφανή τη διαφοροποίηση χρόνο με το χρόνο. Σαν συμπλήρωμα και επιστέγασμα αυτής της μετάβασης, ο Λούκατς δημοσιεύει το 1924, την χρονιά του θανάτου του Λένιν, ένα κείμενο με τίτλο *«Η Σκέψη του Λένιν»*, που σηματοδοτεί την ολοκλήρωση της στροφής των κομμουνιστών ηγετών της επανάστασης του 1919 προς τη μεριά των μπολσεβίκων.

Το *«Ιστορία και Ταξική Συνείδηση»* είναι ένα δύσκολο κείμενο, επηρεασμένο από τις φιλοσοφικές συζητήσεις, ιδίως

από το περιβάλλον των διανοούμενων της κεντρικής Ευρώπης του οποίου ο Λούκατς ήταν κομμάτι. Για την ακρίβεια είναι η προσπάθεια του Λούκατς να ξεκαθαρίσει τους λογαριασμούς του με τις φιλοσοφικές του επιρροές, τραβώντας στον κομμουνισμό το πιο αριστερό τους κομμάτι. Το μεγαλύτερο δοκίμιο του βιβλίου έχει τίτλο *«Η πραγμοποίηση και η συνείδηση του προλεταριάτου»* και είναι ενδεικτικό της φιλοσοφικής του μετάβασης.

Ταξική συνείδηση

Ο Λούκατς ξεκινά θέτοντας το ερώτημα γιατί οι ιδέες της κυρίαρχης τάξης είναι κυρίαρχες, πέρα από το υπαρκτό ζήτημα των ιδεολογικών της μηχανισμών (τα μέσα ενημέρωσης, το εκπαιδευτικό σύστημα, τους θεσμούς, κλπ). Ο Λούκατς συνδέει το επίπεδο της εργατικής συνείδησης με την ίδια τη λειτουργία του καπιταλιστικού συστήματος. Με το γεγονός δηλαδή ότι το καπιταλιστικό σύστημα μετατρέπει όλες τις σχέσεις σε εμπορεύματα, τις κοινωνικές σχέσεις μεταξύ ανθρώπων σε σχέσεις μεταξύ πραγμάτων.

Είναι μια άποψη βαθιά ριζωμένη στο σώμα του μαρξισμού, ιδιαίτερα στο πρώιμο έργο του Μαρξ. Όλες οι αξίες χρήσης υπάρχουν μέσα στον καπιταλισμό μόνον ως αξίες ανταλλαγής, εμφανίζονται μόνο μέσα από το πρίσμα του κόσμου των εμπορευμάτων. Και εμπορεύματα δεν είναι μόνον τα αντικείμενα, αλλά και η ίδια η εργατική δύναμη του κόσμου της δουλειάς, που γίνεται γρανάζι μέσα στην καπιταλιστική μηχανή, έξω από τον έλεγχο των άμεσων παραγωγών. Μέσα από αυτή τη διαδικασία, έλεγε ο Λούκατς, η συνείδηση των εργατών «πραγμοποιείται», παγώνει, γίνεται «ψευδής συνείδηση», με συνέπεια οι άνθρωποι να μην αντιλαμβάνονται ότι οι κοινωνικές σχέσεις είναι δημιούργημα της δικής τους δράσης, μονάχα που έχουν ξεφύγει από τον έλεγχό τους. Η εικόνα των οικονομικών ειδήσεων λίγο πριν από την πρόγνωση του καιρού στα σημερινά τηλεοπτικά δελτία είναι αρκετά ενδεικτική αυτού που περιέγραφε ο Λούκατς.

Το δεύτερο σημείο είναι ότι η αστική τάξη, παρότι σε αυτήν ανήκε ιστορικά η πρωτοβουλία για τη δημιουργία του σημερινού συστήματος, δεν μπορεί να το αντιληφθεί στην ολότητά του. Κι αυτό γιατί η συνολική κατανόηση της λειτουργίας του σημερινού συστήματος συνεπάγεται την παραδοχή του πεπερασμένου του χαρακτήρα και της αναγκαιότητας της ανατροπής του. Αυτή η αξεδιάλυτη αντίφαση έχει επίδραση στην αστική φιλοσοφία. Τα όρια της αστικής φιλοσοφίας είναι είτε ο ιδεαλισμός (η ερμηνεία δηλαδή της πραγματικότητας με βάση αφηρημένες ιδέες) είτε ένας ορθολογισμός που θρυμματίζει την ολότητα σε απέραντες εξειδικεύσεις. Το αστικό πανεπιστήμιο, με τις ολοένα εξαπλούμενες επιστημονικές ειδικότητες, αλλά με την ολοένα μεγαλύτερη αδυναμία μιας συνολικής ερμηνείας της πραγματικότητας, είναι ενδεικτικό αυτής της αντίφασης. Οι αντινομίες της αστικής σκέψης ήταν για τον Λούκατς αξεπέραστες.

Το επαναστατικό κόμμα είναι η ορατή μορφή που παίρνει η συνείδηση του προλεταριάτου

Το τρίτο και τελευταίο σημείο που βάζει ο Λούκατς είναι ότι το προλεταριάτο μπορεί να ξεπεράσει αυτή την αντίφαση. Το προλεταριάτο είναι ταυτόχρονα αντικείμενο και υποκείμενο, είναι η τάξη που μπορεί μέσα από την ίδια της τη θέση στην παραγωγή να κατανοήσει στην ολότητά της τη λειτουργία του καπιταλιστικού συστήματος και να αναλάβει την πρωτοβουλία για την ανατροπή του. Κι αυτό γιατί το εμπόρευμα «εργατική δύναμη» δεν μπορεί να διαχωριστεί από τον ίδιο τον εργάτη (ο Φορντ πάντοτε διαμαρτυρόταν ότι όποτε ήθελε ένα ζευγάρι χέρια, έπρεπε να προσλάβει έναν άνθρωπο στο εργοστάσιό του!). Ο άνθρωπος-εργάτης μπορεί μέσα από την ίδια του την εμπειρία να σπάσει τον παραμορφωτικό φακό του κόσμου των εμπορευμάτων και από αντικείμενο της καπιταλιστικής παραγωγής να γίνει υποκείμενο της ανατροπής της.

Η μετατροπή της εργατικής τάξης από μια οικονομική κατηγορία (μια «τάξη καθ' εαυτήν») σε μια τάξη υποκείμενο της ιστορίας, με συνείδηση του ιστορικού της προορισμού (μια «τάξη δι' εαυτήν», για τον εαυτό της), θα γίνει ξεπερνώντας την «ψευδή συνείδηση» που οι καπιταλιστικές σχέσεις αναπαράγουν, και φτάνοντας στην «ορθή συνείδηση» που αντιστοιχεί στα πραγματικά ταξικά της συμφέροντα. Το πέρασμα από την ψευδή στην ορθή συνείδηση είναι το βασικό καθήκον του επαναστατικού κόμματος, που συμπυκνώνει – όπως το έβαζε και το Κομμουνιστικό Μανιφέστο – τα ιστορικά συμφέροντα της εργατικής τάξης στο σύνολό της.

«Η Σκέψη του Λένιν»

Μέσα από αυτό το φιλοσοφικό ξεκαθάρισμα, ο Λούκατς φτάνει το 1924 να γράψει τη «Σκέψη του Λένιν», ένα από τα κλασικότερα κείμενα του επαναστατικού μαρξισμού. Στη «Σκέψη του Λένιν», ο Λούκατς στοχάζεται πάνω στις αλλαγές που συνεπάγεται για τον μαρξισμό η Οκτωβριανή Επανάσταση. Ένας καινούργιος μαρξισμός ανέτειλε μέσα από τον Οκτώβρη, διαφορετικός από τον «ορθόδοξο» μαρξισμό του Κάουτσκυ και της Β' Διεθνούς, όπου η τύχη της επανάστασης αφηνόταν στην ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων που ντετερμινιστικά θα έφερνε τον σοσιαλισμό. Ο Οκτώβρης δημιούργησε μια νέα, «ακτιβίστικη» εκδοχή μαρξισμού, που ο Λένιν την έκανε θεωρία και πράξη και ο Λούκατς προσπαθεί να τη συνοψίσει στα εξής σημεία.

Καταρχήν, η ουσία της σκέψης του Λένιν είναι η επικαιρότητα της επανάστασης. Αυτό σημαίνει πως, μετά τον Οκτώβρη, υπάρχουν οι προϋποθέσεις να συζητήσουμε για το πέρασμα από τον καπιταλισμό στο σοσιαλισμό, πως η επανάσταση είναι στην ημερήσια διάταξη. Αυτό δεν σημαίνει ότι η επανάσταση είναι επίκαιρη κάθε μέρα, αλλά ότι οι επαναστάτες χειρίζονται κάθε «καθημερινό πρόβλημα» του εργατικού κινήματος σαν ένα κομμάτι μιας αλυσίδας που οδηγεί στην επαναστατική ανατροπή. Το δεύτερο σημείο είναι ότι το προλεταριάτο έχει οριστικά διαφοροποιηθεί από τον «λαό» των αστικών επαναστάσεων. Το προλεταριάτο αναδείχτηκε ιστορικά σε ηγετική τάξη της επανάστασης και κάθε λαϊκού κινήματος.

Το τρίτο σημείο είναι το ζήτημα του κόμματος. Γιατί, αναρωτιέται ο Λούκατς, εφόσον έχουμε διακηρύξει την επικαιρότητα της επανάστασης, υπάρχει η αναγκαιότητα ενός χωριστού επαναστατικού κόμματος; Ο λόγος είναι ότι το επαναστατικό κόμμα είναι η ορατή μορφή που παίρνει η συνείδηση του προλεταριάτου, είναι το κομμάτι εκείνο της τάξης που έχει ξεπεράσει την πραγμοποιημένη συνείδηση και γνωρίζει τον ιστορικό του προορισμό. Μέσα όμως στην εργατική τάξη, υπάρχουν και άλλα κομμάτια, με διαφορετικά επίπεδα συνείδησης, που σπρώχνουν προς την αντίθετη κατεύθυν-

Ο Λούκατς μιλάει σε εργατική συγκέντρωση.

ση. Εκτός από το κομμουνιστικό κόμμα και τους πρωτοπόρους εργάτες που το απαρτίζουν, υπάρχουν κομμάτια με καθυστερημένη συνείδηση, υπάρχουν τμήματα που απαρτίζουν την εργατική γραφειοκρατία και που προσδοκούν στη διατήρηση και βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου με μεταρρυθμιστικά μέσα και συντεχνιακές διεκδικήσεις. Στο εσωτερικό της τάξης, διεξάγεται μια ολόκληρη πάλη, ιδεολογική, πολιτική και οργανωτική ανάμεσα σε αυτά τα διαφορετικά κομμάτια. Το σχήμα δεν είναι «ένα κόμμα = μία τάξη», αλλά μία τάξη που τη συνέχουν και τη διαμορφώνουν πολλά κόμματα και κομμάτια με διαφορετικά επίπεδα συνείδησης. Άρα, στη σκέψη του Λένιν, το ίδιο το κόμμα δεν είναι απλώς ένα εργαλείο. Συμμετέχει ενεργά σε αυτή την πάλη, μεταμορφώνεται μέσα από αυτή. «Δεν είναι, αλλά γίνεται».

Το τέταρτο σημείο είναι αυτό του κράτους και της δημοκρατίας. Η αστική δημοκρατία δεν είναι πραγματική δημοκρατία για τους εργάτες. Είναι ο τρόπος με τον οποίον οι αστοί αποδιοργανώνουν την εργατική τάξη, την ενότητά της, τη συνοχή της, τη συγκρότησή της. Ο μόνος τρόπος για την πραγματική συγκρότηση της εργατικής τάξης δεν είναι μέσα από την δημοκρατία του αστικού κοινοβουλίου, αλλά μέσα από τη δημοκρατία των σοβιέτ. Τα σοβιέτ υπερβαίνουν τον καταμερισμό σε συνδικαλιστικές και πολιτικές διεκδικήσεις, αποκαθιστούν την ενότητα της τάξης και την κάνουν να εμφανίζεται σαν αυτό που πραγματικά είναι, δηλαδή το υποκείμενο της ιστορίας και της επαναστατικής ανατροπής.

Το τελευταίο σημείο είναι το ζήτημα του επαναστατικού ρεαλισμού. Η ουσία του λενινισμού είναι μια πολιτική που σπρώχνει τα πράγματα προς την επανάσταση, κάνοντας όμως κάθε φορά «συγκεκριμένη ανάλυση της συγκεκριμένης κατάστασης». Ο λενινισμός δεν είναι δόγμα ή συρραφή από τσιτάτα, αλλά μέθοδος, που αντιλαμβάνεται ολόκληρη την αλυσίδα των γεγονότων, εντοπίζει τον κρίσιμο (τον «αδύνατο») κρίκο της αλυσίδας και ρίχνει όλο το βάρος στο σπάσιμο αυτού του κρίκου, την ίδια στιγμή που δεν χάνει από τα μάτια του την συνολική εικόνα.

Υποχώρηση

Η υποχώρηση της επαναστατικής πλημμυρίδας στα μέσα της δεκαετίας του ’20 σήμανε και την υποχώρηση του επαναστατικού μαρξισμού και την αναίρεση όλων αυτών των επιλογών που περιγράφει ο Λούκατς στη «Σκέψη του Λένιν». Στην Τρίτη Διεθνή του Στάλιν, η επικαιρότητα της επανάστασης αντικαταστάθηκε από τη θεωρία των σταδίων. Η εργατική τάξη υποτάχτηκε πάλι σε θέση κομπάρσου στα «λαϊκά μέτωπα» με σκοπό την προσέλκυση του δημοκρατικού (ή αντιμονοπωλιακού) κομματιού της αστικής τάξης. Η αστική δημοκρατία έγινε ξανά το όριο της δράσης των εργατικών κομμάτων.

Στο ζήτημα του κόμματος, η σταλινική πολιτική κυριολεκτικά ανέτρεψε όλες τις παραδόσεις του μπολσεβικισμού. Το κόμμα πλέον αυτοανακηρύσσεται επαναστατικό, ως ο μοναδικός πολιτικός φορέας της εργατικής τάξης. Πλήρης αντίθεση δηλαδή με την σκέψη του Λένιν (και του Λούκατς), όπου το επαναστατικό κόμμα είναι μεν η μνήμη της τάξης, αλλά ταυτόχρονα είναι δημιούργημα μιας διεργασίας στην οποία αλληλεπιδρά και εγκολπώνεται τις νέες πρωτοπορίες που γεννά το κίνημα με τη δράση του. Γι’ αυτό το λόγο το κόμμα του Λένιν στηρίζει τα αυθόρμητα κινήματα, ενώ το κόμμα του Στάλιν, αφού έχει αυτοβαφτιστεί «ταξικά πρωτοπόρο», καταγγέλλει τις εξεγέρσεις ως «τυχοδιωκτικές προβοκάτσιες».

Το τελευταίο ζήτημα είναι αυτό του ρεαλισμού, του οποίου έπεσε θύμα και ο ίδιος ο Λούκατς. Η νίκη του Στάλιν στη Σοβιετική Ένωση και η υποχώρηση του κινήματος σήμανε πως ο Λούκατς συμβιβάστηκε με την νέα κατάσταση, όπως το κάνανε πολλοί επαναστάτες στα τέλη της δεκαετίας του ’20, έστω κι αν γνώριζαν το μέγεθος της ανατροπής που συντελούταν. Ο Λούκατς αναγκάστηκε το 1929 να αποκηρύξει τις ιδέες που είχε υπερασπιστεί τα προηγούμενα χρόνια και να παραμείνει σιωπηλός απέναντι στη γραφειοκρατία, βαφτίζοντας τις πρώιμες ιδέες του «επαναστατικό μεσσιανισμό» από τον οποίον «έπασχε», για να θεραπευτεί στη συνέχεια. Κι όμως, ο επαναστατικός ρεαλισμός του Λένιν δεν είχε καμία σχέση με τον «ρεαλισμό» του Στάλιν. Ηταν επαναστατικός, σε αντίθεση με τα τυχοδιωκτικά ζιγκ-ζαγκ της σταλινικής γραφειοκρατίας που έβαζε πάνω απ’ όλα την αυτοσυντήρησή της.

Ο Michael Lowy στο κείμενό του με τίτλο *«Ο Λούκατς και ο σταλινισμός»* (εκδόσεις Έρασμος) περιγράφει την πορεία αυτού του συμβιβασμού, αλλά και την επιστροφή του Λούκατς στις πρώιμες ιδέες του κατά το τέλος της ζωής του, από το 1956 και μετά και ιδίως το 1968, όταν μια καινούργια γενιά αγωνιστών ξανάπιασε το νήμα της θεωρίας και της πράξης του επαναστατικού μετασχηματισμού. Όμως δεν είναι γι’ αυτό που αξίζει να γυρίσουμε στον Λούκατς. Είναι γιατί τα κείμενά του, το «Ιστορία και Ταξική συνείδηση» (που πρόσφατα επανακυκλοφόρησε στα ελληνικά) και η «Σκέψη του Λένιν», είναι το απόσταγμα της δράσης των εξεγερμένων εργατών της Βουδαπέστης. Η επανάστασή τους μπορεί να χάθηκε. Αλλά τα διδάγματα από τη δράση τους μέστωσαν στη σκέψη επαναστατών όπως ήταν ο Λούκατς. Η επιστροφή στον Λούκατς είναι μια παρακαταθήκη ότι αυτοί οι αγώνες μπορούν να δικαιωθούν, γονιμοποιώντας το σημερινό κίνημα ενάντια στον καπιταλισμό. ■

1 Για μια πιο εκτεταμένη εξιστόρηση, βλ. στην *Εργατική Αλληλεγγύη*, νο. 860, στο άρθρο «Η επανάσταση στην Ουγγαρία», σελ. 13.

2 Γκέοργκ Λούκατς, *Τακτική και Ηθική*, εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 1982, σελ. 86, 90.

Βιβλιοκριτική

Μια βιογραφία που έλειπε

Τόνι Κλιφ

Τρότσκι, 1879-1917. Προς τον Οκτώβρη

Τιμή 15€, 385 σελίδες

Εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο

Ένα βιβλίο για τον Τρότσκι είναι έτσι κι αλλιώς μια ευχάριστη είδηση. Όμως ο πρώτος τόμος της βιογραφίας του Λέοντα Τρότσκι από τον Τόνι Κλιφ που μόλις κυκλοφόρησε είναι ένα βιβλίο ξεχωριστό. Δεν αρκείται στην παράθεση γεγονότων και στοιχείων από τη συναρπαστική ζωή του μεγάλου επαναστάτη.

Μέσα από τις σελίδες του παρελαύνει η εργατική τάξη και το επαναστατικό κίνημα των αρχών του 20ού αιώνα, ιδωμένο όχι από τη σκοπιά των ισχυρών αλλά μέσα από τα μάτια αυτών που προσπάθησαν να αλλάξουν τον κόσμο.

Ο Τρότσκι γεννήθηκε και μεγάλωσε στη ρωσική επαρχία. Από πολύ νέος σχετίστηκε με το επαναστατικό κίνημα, παράνομο φυσικά στην τσαρική Ρωσία. Εξορίστηκε στη Σιβηρία και από 'κει δραπέτευσε στη Δυτική Ευρώπη. Συνάντησε τους ηγέτες του Σοσιαλδημοκρατικού Εργατικού Κόμματος Ρωσίας (ΣΔΕΚΡ), πρώτο και καλύτερο τον Λένιν, και εντάχθηκε στις γραμμές του. Φαινόταν καθαρά ότι ήταν ένας πολλά υποσχόμενος νεαρός αετός με εξαιρετικές ικανότητες στη συγγραφή, γι'αυτό τον φώναζαν «η πένα».

Όμως το 1903 όλα ανατράπηκαν. Από το 2ο συνέδριο του ΣΔΕΚΡ αντί για ένα ισχυρό επαναστατικό κόμμα προέκυψαν δυο πτέρυγες: οι μπολσεβίκοι με ηγέτη τον Λένιν και οι μενσεβίκοι με ηγέτη τον Μάρτοφ. Ο λόγος της διάσπασης αφορούσε τη διατύπωση του πώς ακριβώς ορίζεται το να είναι κάποιος μέλος του κόμματος και εκ πρώτης φαινόταν παρανοϊκός. Κι όμως τελικά αποδείχτηκε ότι ιστορικά έκφραζε τη θεμελιώδη αντίθεση μέσα στην αριστερά: ρεφορμιστές και επαναστάτες. Ο Τρότσκι υποστήριξε τους μενσεβίκους κι αυτό του το σφάλμα του στοίχισε στο μέλλον, αν και ο ίδιος στη συνέχεια αποστασιοποιήθηκε και λειτούργησε για πολλά χρόνια σαν κεντριστής, προσπαθώντας μάταια να ξαναενώσει τις δυο φράξιες του κόμματος. Στην εξέλιξη της αντιπαράθεσης, κατηγόρησε έντονα τον Λένιν και τους μπολσεβίκους για αυταρχισμό, δικτατορική αντίληψη και υποκατάσταση, κι αυτό το κομμάτι της κριτικής του αν και ο ίδιος το αποκήρυξε αργότερα, χρησιμοποιήθηκε εκ των υστέρων πολύ υστερόβουλα από τον Σταλινισμό.

Δυο χρόνια αργότερα ξέσπασε η επανάσταση του 1905. Η εργατική τάξη της Ρωσίας ξεσηκώθηκε και μέσα σε λίγους μήνες στα μεγάλα αστικά κέντρα έφτιαξε τα δικά της όργανα εξουσίας, τα σοβιέτ. Ο Τρότσκι επέστρεψε άρον-άρον και σύντομα εκλέχτηκε πρόεδρος του σοβιέτ της Πετρούπολης. Η πορεία της εξέγερσης αυτής είναι ένα σπουδαίο κεφάλαιο του βιβλίου, φανερώνει την απρόβλεπτη κίνηση της εργατικής τάξης και τα φοβερά διδάγματα για τους επαναστάτες. Το σοβιέτ συντρίφτηκε μετά από 50 μόλις μέρες ζωής, οι αντιπρόσωποί του συνελήφθησαν, σύρθηκαν σε δίκη και φυσικά καταδικάστηκαν. Τα χρόνια που ακολούθησαν, το τσαρικό καθεστώς πέρασε στην αντεπίθεση, στα πογκρόμ και την ανοικτή καταστολή. Ήταν χρόνια μαύρα για τους εργάτες και την αριστερά. Ο Τρότσκι όμως έβγαλε πολύτιμα συμπεράσματα για τον καπιταλισμό και την κίνηση της εργατικής τάξης. Το πιο σημαντικό προϊόν αυτής της διεργασίας ήταν η θεωρία της Διαρκούς Επανάστασης.

Στην εποχή εκείνη εθεωρείτο αδιανόητο για μια χώρα υπανάπτυκτη όπως η Ρωσία να μπορέσει η εργατική τάξη να διεκδικήσει την κατάληψη της εξουσίας και να χτίσει το σοσιαλισμό. Η μαρξιστική «ορθοδοξία» καθόριζε ότι έπρεπε να περάσει πρώτα στον καπιταλισμό μέσα από μια αστικοδημοκρατική επανάσταση, ώστε να εξασφαλιστούν οι όροι για την κατάληψη της εξουσίας από τους εργάτες και τη σοσιαλιστική κοινωνία. Ο Τρότσκι μπόρεσε να διακρίνει ότι η παραπάνω δεν ήταν μια σιδερένια, αναπόφευκτη προϋπόθεση, αντίθετα διέγνωσε ότι η Ρωσία εξελισσόταν μέσα από μια συνδυασμένη και ανισόμετρη ανάπτυξη: από τη μια οι πιο καθυστερημένες οικονομικές και κοινωνικές σχέσεις, με μια λαοθάλασσα αγρότες, από την άλλη η πιο συγκεντρωμένη και συλλογική εργατική τάξη στα αναπτυσσόμενα βιομηχανικά αστικά κέντρα. Σύντομα κατέληξε ότι η εργατική

τάξη δεν έπρεπε να βάλει τον εαυτό της σε ρόλο νεροκουβαλητή των αστών, αλλά να διεκδικήσει και να πάρει την εξουσία, εκπληρώνοντας δυναμικά και αστικοδημοκρατικά και σοσιαλιστικά αιτήματα. Ο Τρότσκι είχε μια φοβερή σχέση και αντίληψη με τους πρωτοπόρους εργάτες και την κίνησή τους, την «από τα κάτω» αντίληψη της ιστορίας και διέβλεπε τις φοβερές δυνατότητες που ανοίγονταν για όλη την κοινωνία κάτω από την ηγεμονία της εργατικής τάξης. Γι'αυτό και το επόμενο συμπέρασμά του ήταν η παγκοσμιότητα της επανάστασης: η δυνατότητα της εργατικής τάξης να αλλάξει τον εαυτό της και τον κόσμο ολόκληρο περνούσε μέσα από την παγκόσμια προοπτική και όχι από κάθε μεμονωμένο εθνικό κράτος.

Η θεωρία της Διαρκούς Επανάστασης αποδείχτηκε πυξίδα για την επικράτηση της εργατικής τάξης στη Ρωσία. Έπρεπε όμως ο Τρότσκι να περιμένει πάνω από 10 χρόνια για να τη δει να δικαιώνεται στη μεγάλη Οκτωβριανή Επανάσταση. Μέχρι τότε, σπατάλησε χρόνο και δυνάμεις, «έξι χαμένα χρόνια» όπως σωστά αναφέρει ο Κλιφ, χωρίς συλλογικότητα για να δοκιμάσει τις ιδέες του στην πράξη. Στο ίδιο διάστημα ο Λένιν κατάφερε να χτίσει το επαναστατικό κόμμα, τους μπολσεβίκους. Με στροφές στην τακτική τους, με λάθη και πισωγυρίσματα, οι μπολσεβίκοι έγιναν ένας συνεκτικός πυρήνας επαναστατών, ο καταλύτης που την κρίσιμη στιγμή μέτρησε όσο μια ντουζίνα προγράμματα. Ο Λένιν υιοθέτησε στην πράξη την άποψη της Διαρκούς Επανάστασης τον Απρίλη του '17 και έτσι άλλαξε η πορεία της Οκτωβριανής επανάστασης. Μέχρι τότε δεν την είχε καν διαβάσει... Ο Τρότσκι μπήκε στο μπολσεβίκικο κόμμα την άνοιξη του '17 και έπαιξε καθοριστικό ρόλο σε όλες τις μάχες εκείνης της φοβερής χρονιάς. Ο πρώτος τόμος του Κλιφ τελειώνει στις 25 Οκτώβρη του '17, μέρα της Οκτωβριανής επανάστασης.

Δήμητρα Κυρίλλου

Λίγη θεωρία, λάθος συμπεράσματα

Υλικά της ημερίδας της ΚΕ του ΚΚΕ (14-05-09)

Η διεθνής οικονομική κρίση και η θέση της Ελλάδας

Τιμή 8€, 126 σελίδες

Εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή

Στη μικρή αυτή παμφλέτα, συγκεντρώνονται οι εισηγήσεις που έγιναν στην ημερίδα που οργάνωσε το ΚΚΕ τον περασμένο Μάη σχετικά με την οικονομική κρίση. Το ενδιαφέρον δεν έχει να κάνει τόσο με την ερμηνεία της κρίσης όσο με ότι μέσα σε λίγες σελίδες μπορεί να διακρίνει κανείς τόσες αντιφάσεις στις οποίες έχει μπλέξει το ΚΚΕ στις πρόσφατες προσπάθειές του για σταλινική κάλυψη στη ρεφορμιστική πολιτική του.

Καταρχάς από την παμφλέτα ξεχωρίζει το άρθρο "**Η κρίση, τα αίτιά της και η ελληνική οικονομία**" του καθηγητή του ΠΑ.ΜΑΚ. **Σταύρου Μαυρουδέα**. Ο Μαυρουδέας σκιαγραφεί μια μαρξιστική ερμηνεία της κρίσης που είναι οικεία στους αναγνώστες του "Σοσιαλισμός Από τα Κάτω". Εχει στο κέντρο της ανάλυσής του την πτωτική τάση του ποσοστού κέρδους, υποστηρίζει ότι η σημερινή κρίση είναι κρίση υπερσυσσώρευσης κεφαλαίου που αποτελεί συνέχεια της κρίσης της δεκαετίας του '70. Συνδέει επίσης την οικονομική κρίση με την κρίση της αστικής οικονομικής επιστήμης που αποδείχθηκε τυφλή ακόμη και για τις ανάγκες πρόβλεψης των ίδιων των καπιταλιστών. Και μόνο οι αναφορές του στην κλασική μαρξιστική θεωρία περί κρίσης, στη συνεισφορά της Ρόζας Λούξεμπουργκ και στο έργο του Χένρικ Γκρόσμαν ανοίγουν τη συζήτηση στο εύρος που της αξίζει. (Μια πρόχειρη έρευνα στην ιστοσελίδα του Ριζοσπάστη δεν έδωσε κάποια προηγούμενη εμφάνιση του ονόματος του Γκρόσμαν).

Ολα τα υπόλοιπα άρθρα όμως δεν στέκονται σε αυτό το ύψος. Τα περισσότερα είναι εμπειρικά, χωρίς αναφορές στη μαρξιστική θεωρία ούτε στις

τρέχουσες μαρξιστικές ερμηνείες για την κρίση, ενώ τα διαπνέει ένα καταφανές άγχος να δείξουν ότι επιβεβαιώνονται παλαιότερες εκτιμήσεις συνεδρίων του ΚΚΕ. Αυτή η φοβισμένη τακτική υποβαθμίζει ακόμη και τις αλλαγές προς την θετική κατεύθυνση που έχουν γίνει. Για παράδειγμα στην καταγραμμένη πλέον άποψη ότι η Ευρωπαϊκή Ενωση είναι ιμπεριαλιστικός σχηματισμός από τον οποίο η ελληνική άρχουσα τάξη βγαίνει κερδισμένη και όχι "μηχανισμός εξάρτησης" όπως αναφερόταν παλιότερα.

Η κεντρική εισήγηση της **Ελένης Μπέλλου** και το άρθρο του **Κύριλλου Παπασταύρου** σχετικά με την όξυνση της ταξικής πάλης προσπαθούν να απαντήσουν στα πολιτικά συμπεράσματα που πρέπει να βγάλει η Αριστερά από την κρίση. Περισσότερο μπερδεύουν όμως παρά διαφωτίζουν. Και οι δύο λένε πως η κρίση κάνει επίκαιρη τη δεκαετία του '30.

Τι έχουμε όμως να διδαχθούμε από την τακτική του εργατικού κινήματος και της Αριστεράς σε εκείνη τη δεκαετία; Η σταλινική παράδοση κουβαλάει όλων των ειδών τα λάθη. Από "αντιφασιστικά" λαϊκά μέτωπα, συγκυβερνήσεις με αστούς και υποστήριξη στο Δημοκρατικό Κόμμα των ΗΠΑ μέχρι καταγγελία της σοσιαλδημοκρατίας ως δίδυμης αδελφής του φασισμού και σύμφωνο Στάλιν-Χίτλερ. Ο Παπασταύρου δεν απαντάει σε κάτι από αυτά αλλά καλεί γενικώς σε βαθύτερη μελέτη της δεκαετίας.

Η Μπέλλου όταν φτάνει να προτεί-

νει λύση μάς λέει ότι "*στη δεκαετία του 1930 υπήρχαν δύο κόσμοι: ο σπαρασσόμενος από τους ανταγωνισμούς και την κρίση καπιταλιστικός και ο σοσιαλιστικός, όχι μόνο ή κυρίως με τους θεαματικούς ρυθμούς ανάπτυξης της βιομηχανικής παραγωγής, αλλά με τους θεαματικούς ρυθμούς ανάπτυξης της κοινωνικής ευημερίας*". Κάθε φράση είναι ψέμα.

Οι θεαματικοί ρυθμοί ανάπτυξης σύμφωνα με τα λόγια του ίδιου του Στάλιν είχαν ως αιτία τους ίδιους ανταγωνισμούς, δεν ήταν έξω από αυτούς. Η Ρωσία αναπτυσσόταν για να ανταγωνιστεί τη Δύση και βέβαια έγινε κομμάτι της παγκόσμιας κρίσης όπως αυτή εκφράστηκε με τη μορφή του Β' Παγκόσμιου Πολέμου. Όσο για την κοινωνική ευημερία, η δουλειά με το κομμάτι, η καταναγκαστική εργασία και κάθε είδους καταπίεση των εργατών που είχε καταργηθεί με τη ρώσικη επανάσταση επανήλθαν στο σταλινισμό, ακριβώς λόγω της όξυνσης των ανταγωνισμών. Η θεωρία ότι η Ρωσία ήταν "εκτός κρίσης" το '30 δεν πατάει στον μαρξισμό αλλά στον κεϊνσιανισμό που υποστηρίζει ότι η παρέμβαση του κράτους μπορεί να ξεπερνάει την κρίση. Αν το λιβάνισμα στο Στάλιν είναι η μελέτη της δεκαετίας του '30 που ζητάει ο Παπασταύρου, μάλλον το ΚΚΕ έχει πολύ δρόμο ακόμα για να ανοίξει σοβαρή συζήτηση.

Και τα δύο στελέχη του ΚΚΕ έχουν μια φανερή προτίμηση στη σταλινική πολιτική της λεγόμενης "Τρίτης Περιόδου". Ετσι ο Παπασταύρου καταγγέλλει με σκληρό ύφος τη "δαιμονοποίηση της επαναστατικής βίας". Κι όμως η εισήγηση έγινε τέσσερις μήνες μετά τον περσινό Δεκέμβρη όταν η Παπαρήγα έλεγε ότι "*στην πραγματική εξέγερση δεν θα σπάσει ούτε ένα τζάμι*". Ποιος δαιμονοποιούσε τότε τη βία;

Συνολικά η επίπτωση της κρίσης στην πολιτική και την ταξική πάλη παρουσιάζεται τελείως μονόπλευρα στην παμφλέτα. Δυσκολεύει τη ζωή των εργατών, ισχυροποιεί την καταστολή, αυξάνει την επιθετικότητα των αφεντικών, σπρώχνει δεξιά την σοσιαλδημοκρατία. Τι απομένει; Μόνο μια γενική επίκληση στην ενδυνάμωση του ΚΚΕ για να ανασυνταχτεί το εργατικό κίνημα σε σωστές βάσεις (ποιές;).

Η δεκαετία του '30 είναι όντως χρήσιμη και επίκαιρη. Οι πιο χρυσές στιγμές της όμως ήταν όταν οι εργάτες και οι εργάτριες πήραν πρωτοβουλίες και προχώρησαν σε δράσεις που δεν τις περίμενε κανείς. Η κρίση προκάλεσε ριζοσπαστικοποίηση σε εκατομμύρια ανθρώπους που ανήκαν στη σοσιαλδημοκρατία και από "ρεφορμιστές" έγιναν μέσα σε λίγα χρόνια απεργοί και καταληψίες. Το κρίσιμο για την Αριστερά ήταν αν βρισκόταν μέσα σε αυτήν την κίνηση και έμπαινε στην ηγεσία της αντίστασης, παλεύοντας με ενιαίο μέτωπο μέσα στα συνδικάτα και στις γειτονιές.

Η γραμμή του ΚΚΕ βλέπει την κρίση σαν μια ακόμη φάση την οποία το κόμμα πρέπει να αντιμετωπίσει προσπαθώντας να βγει λίγο πιο κερδισμένο. Πρόκειται για συνταγή που θα κάνει την Αριστερά όχι απλώς να δει την κρίση να περνά, αλλά να δει και τις επόμενες εξεγέρσεις να περνάνε από μπροστά της, κατηγορώντας τους εξεγερμένους ότι δεν ξεκαθάρισαν αρκετά τις απόψεις τους.

Νίκος Λούντος

Πίσω απ' τις ανάγκες

Αλί Ροδρίγες Αράκε,
Αλμπέρτο Μούγερ Ρόχας

Ο σοσιαλισμός της Βενεζουέλας και το κόμμα που θα τον προωθήσει

Τιμή 10,45€, 140 σελίδες
Εκδόσεις ΚΨΜ

Οι πολιτικές εξελίξεις στη Βενεζουέλα δικαιολογημένα συγκεντρώνουν εδώ και χρόνια το ενδιαφέρον όσων αναζητούν δρόμους για το «σοσιαλισμό στον 21ο αιώνα». Η διαδικασία κοινωνικών και πολιτικών αλλαγών που έχει πάρει το όνομα «Μπολιβαριανή Επανάσταση» ξεκίνησε πριν δέκα χρόνια με την εκλογή του Ούγκο Τσάβες στην Προεδρία της χώρας. Η δεξιά και η άρχουσα τάξη προσπάθησαν επανειλημμένα να ανατρέψουν τον Τσάβες, είτε με πραξικόπημα και κατόπιν με λοκ-άουτ το 2002, είτε με την πρόκληση δημοψηφίσματος το 2004. Σ΄όλες τις περιπτώσεις απέτυχαν εξαιτίας της σθεναρής και μαζικής αντίστασης των απλών ανθρώπων. Οι εργάτες και ο κόσμος των φτωχογειτονιών (barrios) κινητοποιήθηκαν για να υπερασπιστούν τις κατακτήσεις τους, και κυρίως τις missiones, δηλαδή τα κοινωνικά προγράμματα παροχής νερού, στέγης, διατροφής, υγείας και εκπαίδευσης που χρηματοδοτεί η κυβέρνηση με μέρος των πετρελαϊκών εσόδων. Όπως σωστά επισημαίνουν οι συγγραφείς, *«εκείνο το οποίο δημιούργησε στα μη προνομιούχα στρώματα του πληθυσμού ένα βαθύτερο αίσθημα του ανήκειν και μια διαφορετική ταυτότητα ήταν το άτυπο σύστημα των missiones»* (σελ. 101). Ταυτόχρονα, ο Τσάβες διατηρεί σταθερά μέτωπο ενάντια στον αμερικανικό ιμπεριαλισμό και τη νεοφιλελεύθερη ενοποίηση της αγοράς με τις ζώνες ελεύθερου εμπορίου (ALCA), που προωθούν οι ΗΠΑ.

Ωστόσο η «Μπολιβαριανή Επανάσταση» δεν έχει φτάσει ποτέ στο σημείο να αγγίξει τις δομές του κράτους. Άλλωστε, τα επανειλημμένα πραξικοπήματα και οι απειλές κατά του Τσάβες προέρχονται από τις κορυφές της στρατιωτικής ιεραρχίας. Οι δηλώσεις του Τσάβες το 2006 ότι το παλιό, αστικό κράτος πρέπει να συντριβεί και να αντικατασταθεί από ένα άλλο δεν έχουν υλοποιηθεί στην πράξη. Αντίθετα, αυτό που διαφαίνεται είναι ότι ένα καινούριο στρώμα προνομιούχων αναδύεται και ελέγχει την οικονομία και το κράτος. Τα κοινοτικά συμβούλια που άρχισαν να δημιουργούνται το 2006, αντί να λειτουρ-

γήσουν ως έμβρυα μιας νέας εξουσίας όπως είχε εξαγγελθεί, λειτουργούν περισσότερο ως ιμάντας μεταβίβασης αιτημάτων και πληροφοριών στις τοπικές αρχές. Στους χώρους δουλειάς η εργατική τάξη εξακολουθεί να διατηρεί τη μαχητικότητά της και να πετυχαίνει νίκες, όπως η κρατικοποίηση του εργοστασίου παραγωγής ατσαλιού της Sidor, καθώς και των εταιριών παραγωγής ενέργειας και τηλεπικοινωνιών. Οι κρατικοποιήσεις αυτές, ωστόσο, συνοδεύτηκαν από αποζημιώσεις στις εταιρίες, ενώ τα πρωτοπόρα πειράματα εργατικού ελέγχου, όπως στο εργοστάσιο της Alcasa, παραμένουν απομονωμένα. Ταυτόχρονα, η εξωτερική πολιτική του Τσάβες προσανατολίζεται σε «αντιμπεριαλιστικές» συμμαχίες με τη Ρωσία και την Κίνα με μεγάλες αγορές εξοπλισμού και κοινές στρατιωτικές ασκήσεις.

Το βιβλίο των Αλί Ροδρίγες Αράκε και Αλμπέρτο Μούγερ Ρόχας, ηγετικών στελεχών του PSUV (Ενιαίο Σοσιαλιστικό Κόμμα Βενεζουέλας) αποτελεί μια συμβολή σ΄ ένα κρίσιμο σημείο της συζήτησης για το «σοσιαλισμό στον 21ο αιώνα». Ο πρώτος είναι υπουργός Οικονομίας της κυβέρνησης Τσάβες και ο δεύτερος αντιπρόεδρος του PSUV, του κόμματος που ιδρύθηκε με πρωτοβουλία του Τσάβες.

Στην ανάλυση για το κοινωνικό πλαίσιο της σύγχρονης Βενεζουέλας οι συγγραφείς θέτουν ως βασικό άξονα τη διάκριση μεταξύ πλούσιου Βορρά και φτωχού Νότου. Η Βενεζουέλα θεωρείται χώρα του Νότου μ΄ ένα «ραντιέρικο» καπιταλισμό στον οποίο κυριαρχεί μια *«παρασιτική και αναποτελεσματική επιχειρηματική τάξη»* (σελ. 26) που παραχωρούσε κάποια ψίχουλα στους εργάτες ως τη δεκαετία του ‘80, όταν ο νεοφιλελευθερισμός σήμανε τεράστια πτώση των μισθών, χτύπημα στα μεσαία στρώματα και πίεση για ιδιωτικοποιήσεις.

Οι συγγραφείς τοποθετούν το τσαβικό μπλοκ στον αντίποδα αυτών των μέτρων και προτείνουν τη «σοσιαλιστική αντίληψη της οικονομίας», την οποία περιορίζουν όμως σε *«μια διαδικασία που δεν περιορίζει τις οικονομικές ελευθερίες καθώς θεωρεί ότι ο ανταγωνισμός είναι δημοκρατικός υπό τον όρο να είναι σαφής και να μην οδηγεί στη δημιουργία ολιγοπωλίων ή μονοπωλίων»* (σελ. 75). Συνολικότερα, στα δέκα σημεία που προτείνουν ως σοσιαλιστικό πρόγραμμα της Βενεζουέλας υπάρχουν μια σειρά από προοδευτικές μεταρρυθμίσεις πχ στον αγροτικό τομέα, στην υγεία και στην εκπαίδευση, η επίτευξή τους όμως εξαρτάται από τη βούληση της κυβέρνησης και την *«ενίσχυση της λαϊκής εξουσίας και των κοινοτικών συμβουλίων»*, τα οποία προς το παρόν λειτουργούν περισσότερο συμπληρωματικά στην τοπική αυτοδιοίκηση. Η εργατική τάξη δεν θεωρείται υποκείμενο της αλλαγής της κοινωνίας, αλλά παράγοντας ενίσχυσης της ανάπτυξης του παραγωγικού μηχανισμού.

Στο δεύτερο μέρος του βιβλίου, οι συγγραφείς αναφέρονται στο νέο κόμμα που ίδρυσε ο Τσάβες το 2007, το PSUV (Ενιαίο Σοσιαλιστικό Κόμμα Βενεζουέλας). Σ΄ αυτό ενώθηκε η μεγάλη πλειοψηφία των κατακερματισμένων αριστερών οργανώσεων και έφτασε πολύ σύντομα να έχει περίπου 5.700.000 μέλη, σχεδόν το μισό πληθυσμό της χώρας! Η εργατική τάξη, οι φτωχοί αγρότες, οι ιθαγενείς και ο κόσμος των barrios δήλωσε τη συμμετοχή του στο νέο εγχείρημα με ενθουσιασμό. Άλλωστε, όπως επισημαίνουν οι συγγραφείς, οι δυνάμεις της παλιάς αριστεράς δεν μπορούσαν να αποτελέσουν το πολιτικό εργαλείο που ζητούσε και χρειαζόταν αυτός ο κόσμος για τους αγώνες του. Το PSUV όμως, ήδη από την ίδρυσή του, έδειξε ότι περιλαμβάνει στους κόλπους του όχι μόνο τις ριζοσπαστικοποιημένες μάζες, αλλά και τις δυνάμεις που προσπαθούν να περιορίσουν τη «Μπολιβαριανή Επανάσταση» σε μια φιλολαϊκή διαχείριση του συστήματος. Γι΄ αυτό και το νέο κόμμα συγκροτήθηκε περισσότερο με βάση την προσωπικότητα του Τσάβες και λιγότερο με βάση ιδεολογικές αναφορές ή τη δυνατότητα της βάσης να παίρνει αποφάσεις. Οι αντιφάσεις της «Μπολιβαριανής Επανάστασης» δεν εμφανίζονται στο βιβλίο, αντανακλώνται όμως άμεσα στο PSUV, από τις δομές και τη λειτουργία του ως τις ιδεολογικοπολιτικές αναφορές του.

Συνολικά, το βιβλίο των Αράκε και Ρόχας βρίσκεται πίσω από τους προβληματισμούς και, κυρίως, τις ανάγκες του κινήματος στη Βενεζουέλα, καθώς τόσο το θεωρητικό οπλοστάσιο όσο και το πολιτικό εργαλείο που προτείνει δεν είναι ικανά «να προωθήσουν το σοσιαλισμό στον 21ο αιώνα».

Μπάμπης Κουρουνδής

Οι μύθοι της «συνέχειας»

Δημήτρης Σταματόπουλος

Το Βυζάντιο μετά το έθνος. Το πρόβλημα της συνέχειας στις βαλκανικές ιστοριογραφίες

Τιμή 31€, 430 σελίδες
Εκδόσεις Αλεξάνδρεια

Όλα τα σύγχρονα εθνικά κράτη φροντίζουν να δημιουργήσουν και να καλλιεργήσουν μύθους για το δικό τους ένδοξο «εθνικό» παρελθόν για διάφορους λόγους. Άλλες φορές για να νομιμοποιήσουν την διεκδίκηση εδαφών ή πληθυσμών που «τους ανήκουν», άλλοτε για λόγους εσωτερικής συνοχής, πολύ συχνά – ιδιαίτερα τα μικρότερα και πιο αδύναμα κράτη – για να κερδίσουν την υποστήριξη των ισχυρότερων δυνάμεων στις φιλοδοξίες τους. Ενώ το κράτος-έθνος είναι ένας ιστορικά σύγχρονος κοινωνικός θεσμός, δεμένος με την ανάπτυξη του καπιταλισμού, επιχειρούν να προεκτείνουν προς τα πίσω την «ιστορία τους» και να κατασκευάσουν μιαν αυθαίρετη δική τους ιστορική γενεαλογία που να δικαιολογεί την ύπαρξη και τις ανάλογες φιλοδοξίες των δικών τους αρχουσών τάξεων.

Έτσι αναδύονται στους κόλπους της εθνικής διανόησης ιστορικοί οι οποίοι αναλαμβάνουν να δημιουργήσουν τις αντίστοιχες εθνικές ιστοριογραφίες που στο εξής επιβάλλονται σαν οι ιδεολογικά κυρίαρχες και απολύτως αποδεκτές. Ειδικά στην Ελλάδα και στα υπόλοιπα Βαλκάνια, με δεδομένη την μεγάλη ανάμιξη διαφορετικών πληθυσμών στη μακρόχρονη διάρκεια Βυζαντινής και Οθωμανικής κυριαρχίας, οι εθνικοί ιστοριογραφικοί κανόνες σε κάθε κράτος που προέκυψε από την κατάρρευση της Οθωμα-

νικής Αυτοκρατορίας στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα, έπρεπε να απαντήσουν στο πρόβλημα «της συνέχειας» ανάμεσα στην «δική τους» αρχαιότητα και την σύγχρονη πραγματικότητα. Να ανακαλύψουν δηλαδή τον «δικό τους» Μεσαίωνα. Σε αυτό το εγχείρημα, το πρόβλημα του Βυζάντιου είχε κομβική σημασία.

Το βιβλίο του Δημήτρη Σταματόπουλου «Το Βυζάντιο μετά το έθνος», προσφέρει στον αναγνώστη μια λεπτομερή ανάλυση των κυρίαρχων βαλκανικών ιστοριογραφιών (αλλά και των αποκλίσεών τους) και το πώς αντιμετώπισαν το ζήτημα της «συνέχειας». Ο Σταματόπουλος τονίζει από την αρχή του βιβλίου πως *«οι προτεραιότητες πάντα τίθενται ανάλογα με την πολιτική ατζέντα των αντίπαλων εθνικισμών»*. Για το νεοσύστατο ελληνικό κράτος η απόπειρα για μια εθνική ιστοριογραφία αποσκοπούσε *«στην προσέγγιση της βυζαντινής μεσαιωνικής περιόδου ως του κρίκου που συνέδεε τον αρχαιοελληνικό με τον νεοελληνικό πολιτισμό»* και ήταν δεμένη με την επιδίωξη της πραγμάτωσης της Μεγάλης Ιδέας. Αυτό το έργο ανακατασκευής του βυζαντινού παρελθόντος έτσι ώστε να αποκτήσει πιστοποιητικά ισοτιμίας με τον αντίστοιχο δυτικό κανόνα και έτσι να προσαρμοστεί στις επιδιώξεις του σύγχρονου ελληνικού κράτους, αναλαμβάνουν στα μέσα του 19ου αιώνα ο Σπυρίδων Ζαμπέλιος και κύρια ο Κωνσταντίνος Παπαρηγόπουλος.

Και οι δυο τους προσπαθούν με διάφορες φιλοσοφικές και ιστορικές ακροβασίες να καταρρίψουν τη δυτική εκδοχή για το Βυζάντιο, το οποίο μέσα από τα γραπτά του Γίββωνα, του Βολταίρου ή του Χέγκελ είχε οριστεί ως η μακρά παρακμή του αρχαίου πολιτισμού που απομάκρυνε τα Βαλκάνια από την ευρωπαϊκή εξέλιξη. Έτσι, ο Ζαμπέλιος ανακαλύπτει τη συνέχεια του ελληνισμού στην Εκκλησία που υποτίθεται ότι στο Βυζάντιο ενσάρκωνε την αρχαία αθηναϊκή παράδοση της... εκκλησίας του δήμου.

Αντίθετα, ο Παπαρηγόπουλος είναι πιο πραγματιστής. Σύμφωνα με τον Σταματόπουλο, *«το ιστορικό εγχείρημα του Παπαρηγόπουλου... είναι προφανές ότι εμπεριέχει πολιτικές στοχεύσεις»*. Η αλλαγή εξωτερικής

πολιτικής της Γαλλίας στη διάρκεια της Δεύτερης Αυτοκρατορίας του Λουδοβίκου Βοναπάρτη το 1851, η οποία επιχειρεί μια άμεση παρέμβαση στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, *«πρέπει να συσχετιστεί κατά τη γνώμη μας άμεσα με το ζήτημα του μετασχηματισμού της Μεγάλης Ιδέας από την πολιτισμική στην αλυτρωτική εκδοχή της... Η ιερή αποστολή του Ελληνισμού την οποία προτείνει ο Παπαρηγόπουλος δεν είναι εμπνευσμένη τόσο από τη θεία πρόνοια, αλλά από ένα εγχείρημα υποκατάστασης της Δύσης [από το ελληνικό κράτος] στην εκπολιτιστική και συνεπώς ιμπεριαλιστική της εκδοχή»*, αφού *«ο ελληνικός εθνικισμός αρχίζει να κατανοεί με όρους αποκλειστικότητας αυτό το παιχνίδι εκπολιτισμού της Ανατολής»*.

Ο Παπαρηγόπουλος αναζητεί την επιβίωση του ελληνισμού στο Βυζάντιο, όχι στην επίσημη Εκκλησία, αλλά στις αιρέσεις. Για παράδειγμα, ο αρειανισμός *«παρήχθη ως αποτέλεσμα της νεοπλατωνικής επίδρασης πάνω στον αναδυόμενο Χριστιανισμό»*. Προχωρώντας παραπέρα, ο Παπαρηγόπουλος θέλοντας να εγγράψει την ελληνική στην ευρωπαϊκή ιστορία δεν διστάζει να προσδιορίσει ολόκληρη την περίοδο της Εικονομαχίας στο Βυζάντιο ως πρώιμη «Μεταρρύθμιση», που προηγήθηκε μερικούς αιώνες από την θρησκευτική Μεταρρύθμιση του Λούθηρου στην Ευρώπη!

Αν ο Παπαρηγόπουλος επιχειρεί να δικαιολογήσει τις επεκτατικές φιλοδοξίες του ελληνικού κράτους μέσω της ελληνοποίησης του αυτοκρατορικού «δυτικοποιημένου» Βυζάντιου, η ιστοριογραφική απόκλιση του Μ. Γεδεών προσπαθεί να κάνει το ίδιο παρουσιάζοντας την Οθωμανική Αυτοκρατορία ως συνέχεια της Βυζαντινής. Σε κάθε περίπτωση, όμως, ο στόχος των εθνικών ιστοριογραφιών είναι κοινός: η ανακάλυψη μιας «συνέχειας» με το ιστορικό παρελθόν που να «τεκμηριώνει» της επεκτατικές διεκδικήσεις της ελληνικής άρχουσας τάξης.

Ο συγγραφέας αναφέρεται εξίσου εκτενώς και στους ιστοριογραφικούς κανόνες και τις αποκλίσεις τους στις υπόλοιπες βαλκανικές χώρες. Σε κάθε περίπτωση, ενώ ο στόχος ήταν ανάλογος με αυτόν του ελληνικού εθνικισμού, τα επιχειρήματα σε σχέση με την διεκδίκηση ή την απόρριψη του βυζαντινού μεσαίωνα, διαφέρουν ανάλογα με το τι βόλευε τις επιδιώξεις του βουλγαρικού, του ρουμανικού, του σερβικού, του αλβανικού και – μετά την κατάρρευση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και τη δημιουργία της σύγχρονης Τουρκίας – του τουρκικού εθνικισμού. Στις περισσότερες περιπτώσεις αυτές οι ιστοριογραφίες αποσκοπούν να καταρρίψουν τις διεκδικήσεις του ισχυρότερου ελληνικού κράτους σε ολόκληρη την βυζαντινή «πίτα» και να νομιμοποιήσουν τις αντίστοιχες δικές τους.

«Το Βυζάντιο μετά το έθνος» είναι μια λεπτομερής έρευνα που συμπληρώνει με πολύ αναλυτικό τρόπο τις πρωτοπόρες εργασίες της **Έλλης Σκοπετέα «Το 'Πρότυπο Βασίλειο' και η Μεγάλη Ιδέα»** και του **Γιώργου Βελουδή «Ο Φαλμεράιερ και η γένεση του ελληνικού ιστορισμού»** που κυκλοφόρησαν τη δεκαετία του 1980. Αν και είναι γεμάτο επιχειρήματα που καταρρίπτουν τους μύθους της επίσημης εθνικής ιστοριογραφίας, είναι αλήθεια πως το διάβασμά του προϋποθέτει κάποιες ιστορικές γνώσεις πάνω στο θέμα που καταπιάνεται. Το άρθρο «Οι μύθοι της αιώνιας ελληνικότητας» του Πάνου Γκαργκάνα στο τεύχος Νο 6 του περιοδικού Σοσιαλισμός από τα Κάτω δίνει μια συνολική ανάλυση από μαρξιστική σκοπιά για το ίδιο ζήτημα και νομίζω πως είναι πολύ βοηθητικό για όσους θελήσουν να διαβάσουν το βιβλίο του Δημήτρη Σταματόπουλου.

Κώστας Πίττας

Ο ρόλος της λεηλασίας

Gotz Aly

Το λαϊκό κράτος του Χίτλερ

Τιμή 25€, 518 σελίδες

Εκδόσεις Κέδρος

Ο συγγραφέας του βιβλίου προσπαθεί να μας εισάγει σ' ένα συγκεκριμένο τρόπο σκέψης γύρω από την Ναζιστική Γερμανία. Η βασική του ιδέα είναι ότι το καθεστώς βασίστηκε στην κοινωνική δωροδοκία, στο ρουσφέτι, σε μια ιδιότυπη σειρά παροχών στα μεσαία και χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα. Παραχωρούνταν φορολογικά προνόμια και στήριξη των καταναλωτικών αναγκών των στρωμάτων αυτών με παράλληλη πίεση στους υψηλά αμειβόμενους και την αστική τάξη.

Το βιβλίο ξεκινάει αναλύοντας κυρίως με οικονομικά παραδείγματα την «δικτατορία του ρουσφετιού» όπως ονομάζει την ναζιστική κοινωνία. Στην προσπάθειά τους οι οικονομολόγοι του Ράιχ μαζί με το καθεστώς να διατηρήσουν μία παραπλανητική εσωτερική σταθερότητα στην Γερμανία, διόγκωναν το δημόσιο έλλειμμα μέσα από υπέρογκα δάνεια ώστε να καταφέρνουν να διατηρούν στο ακέραιο την αγοραστική ικανότητα του μέσου Γερμανού. Στην βάση τού ότι η λαϊκή διάθεση δεν πρέπει να υπονομεύεται ειδικότερα σε περίοδο πολέμου, τα πολεμικά βάρη μεταφέρονταν κυρίως στις μεγάλες επιχειρήσεις, και τα περιουσιακά στοιχεία αποκτούσαν ανώτατα όρια. Το δημόσιο ταμείο του Ράιχ θα απορροφούσε την πλειονότητα των επιχειρηματικών κερδών. Κεντρικό ρόλο σε όλη αυτήν την διαδικασία έπαιζε η «αρειοποίηση» των εβραϊκών περιουσιών που μπορούσε να συρρικνώνει το δημόσιο έλλειμμα παρά τα υπερβολικά ανοίγματα του κράτους μέσα στον πόλεμο.

Παράλληλα το καθεστώς συνδύαζε την εσωτερική «γαλήνη» με την συνεχή επέκταση και λεηλασία χωρών, των οικονομιών τους και των κατοίκων τους. Όποια χώρα καταλάμβαναν οι Ναζί την μετατρέπαν σε επ'

αόριστον χρηματοδότη της Βέρμαχτ και κατ' επέκταση του Ράιχ. Μέσα από ένα σύστημα που εξέδιδε η κάθε τοπική δύναμη κατοχής, οι χώρες αυτές λεηλατούνταν νομισματικά, καθώς εξαναγκάζονταν οι ίδιες σε δάνεια για να καταφέρνουν να χρηματοδοτούν την γερμανική πολεμική μηχανή. Ο Aly επισημαίνει μάλιστα μία έξαρση αυτοπλουτισμού των κατακτητών στρατιωτών του Ράιχ, καθώς λόγω της υπεροχής του μάρκου επί των τοπικών νομισμάτων μπορούσαν να επιδίδονται σε ένα αδιάκοπο «γιουσουρούμ» προϊόντων που βέβαια μεταφέρονταν στην πατρίδα και έκαναν ευτυχή όλη την οικογένεια.

Περισσότερο βέβαια υπέφεραν οι πληθυσμοί της Ανατολής, οι οποίοι λειτουργούσαν ως αναγκαστικοί εργάτες, και η όποια περιουσία τους μετατρεπόταν σε έκτακτα δημόσια έσοδα για το Ράιχ. Αλλά δεν ήταν μόνο αυτό. Το δίλημμα που είχε μπει στο καθεστώς μετά τις βαθιές πολεμικές του εξορμήσεις στις περιοχές μέσα και γύρω απ'τη Ρωσία, ήταν εάν θα επιβάρυνε και άλλο τον πολεμικό προϋπολογισμό για να συντηρήσει τα στρατεύματα της εκστρατείας. Η επιλογή των Ναζί ήταν να εξοντώσουν λόγω πείνας ολόκληρες περιοχές ανατολικών χωρών «για να μην πεινάσει ο Γερμανός στρατιώτης».

Στην περίπτωση και πάλι των απαλλοτριωμένων εβραϊκών αγαθών, αυτά μετατρέπονταν σε ομόλογα του Ράιχ, λειτουργούσαν δηλαδή ως ιδιωτικές μεταβιβάσεις στα κρατικά ταμεία, κάτι σαν ένα τεράστιο και απόλυτα μεθοδικό ξέπλυμα χρήματος.

Ακόμα και ειδική υπηρεσία για την ρευστοποίηση των κοσμημάτων και των αντικειμένων από πολύτιμα μέταλλα είχε ιδρυθεί από το Ράιχ. Όποιο χρήμα μάλιστα πήγαινε μέσα από την κλοπή των περιουσιών των Εβραίων των διαφόρων χωρών στους κρατικούς προϋπολογισμούς των κατακτημένων χωρών, κάποιες φορές με την συνδρομή των τοπικών δημοσίων υπαλλήλων και λειτουργών, οι Ναζί μπορούσαν να το οικειοποιηθούν μετέπειτα χωρίς καν να αφήσουν ίχνη. Στην ίδια την Ελλάδα ο συγγραφέας επιχειρηματολογεί για την περίπτωση των Εβραίων της Θεσσαλονίκης. Συνδέει τον εκτοπισμό τους με την ανάγκη για στήριξη της πληθωριστικής δραχμής μέσα από την πώληση χρυσού από τις περιουσίες τους. Η αντιμετώπιση δηλαδή του πληθωρισμού περνούσε μέσα από την κλοπή και μεταπώληση των εβραϊκών αντικειμένων με την αρωγή των τοπικών αρχών της Θεσσαλονίκης. Το βασικό του λοιπόν επιχείρημα σε ολόκληρο σχεδόν το βιβλίο είναι ότι πέρα από την ρατσιστική πολιτική απέναντι στους Εβραίους το καθεστώς κυρίως είχε ανάγκη οικονομικά την λεία αυτή για να συντηρεί και να αναπτύσσει χωρίς ελλειμματικά αδιέξοδα την πολεμική του μηχανή. Ενώ παράλληλα η μοιρασιά των κερδών από τις περιουσίες αυτές θα ήταν δίκαιη προς όλους τους Γερμανούς από το δημόσιο ταμείο. Εκεί που το βιβλίο παρουσιάζει κενά στο πλαίσιο ανάλυσής του είναι στον τρόπο και στους λόγους που ο μέσος Γερμανός και τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα φαίνονται να συναινούν απέναντι στο καθεστώς.

Ο συγγραφέας ξεχνά να επισημάνει ότι βασικό χαρακτηριστικό του ναζισμού κατά τα χρόνια της ανόδου και επιβολής του είναι η μαζική καταστολή στο εσωτερικό. Αυτή κατευθύνεται μαζικά και κυρίαρχα απέναντι στα οργανωμένα τμήματα της εργατικής τάξης είτε αυτά είχαν οργανικές σχέσεις με την σοσιαλδημοκρατία είτε με το κομμουνιστικό κόμμα. Οι δεσμοί, πολιτικοί και κοινωνικοί, μεταξύ των εργαζόμενων καταστρέφονται. Τα κόμματα και τα δίκτυα κάθε μορφής

διαλύονται. Οι ναζί περνάνε μέσα από την διάλυση της οργανωμένης δύναμης της εργατικής τάξης και η στρατηγική τους αυτή δεν είναι ένα απλό συμπλήρωμα στην γενικότερη πολιτική τους απέναντι στην κοινωνία, αλλά βασική προϋπόθεση για το στερέωμα του ολοκληρωτικού τους καθεστώτος στα πρώτα κυρίως χρόνια. Η συναίνεση και το ρουσφέτι που αναφέρει ο Aly, ναι μεν αποτελούν συστατικό στοιχείο της δικτατορίας ειδικά αφού έχει επιβληθεί, αλλά από μόνα τους δεν μπορούν να συμμορφώνουν όλη την κοινωνική δυναμική της Γερμανίας του μεσοπολέμου. Οι αντιστάσεις υπήρχαν, παρότι αποσπασματικές και μικρές για να μπορέσουν να επιφέρουν το οποιαδήποτε πλήγμα στο καθεστώς. Η άποψη της συνενοχής του γερμανικού λαού στα ναζιστικά εγκλήματα λόγω των οικονομικών παροχών που καρπωνόταν από το Ράιχ μοιάζει σαν στείρος οικονομισμός.

Σίγουρα στην περίπτωση των μικροαστών και των μεσαίων στρωμάτων οι Ναζί μπορούσαν να πετύχουν την κοινωνική εξαγορά, καθώς οι δεσμοί και η αλληλεγγύη μεταξύ των στρωμάτων αυτών είναι από ελάχιστες έως ανύπαρκτες. Η ταξική τους θέση μπορεί εύκολα να τους παρασύρει στην εξατομίκευση και την παθητική αποδοχή ενός καθεστώτος, ελλείψει και των όποιων συλλογικοτήτων θα μπορούσαν να αντισταθούν. Η εργατική τάξη όμως της Γερμανίας έπρεπε να συντριβεί και σε οργανωτικό επίπεδο, για να μπορέσουν οι Ναζί να την ελέγχουν.

Το βιβλίο αξίζει λοιπόν να διαβαστεί κυρίως για τις συνδέσεις που κάνει για την σχέση της αρειοποίησης των εβραϊκών περιουσιών και της πολεμικής οικονομίας του Ράιχ, αλλά μάλλον δείχνει αδυναμίες στο όλο επιχείρημα περί γενικευμένης δωροδοκίας της κοινωνίας.

Στρατής Κωνσταντάρας

Επισκόπηση

Όπως είναι φυσικό, οι περιοδικές εκδόσεις της Αριστεράς που κυκλοφόρησαν τον Σεπτέμβρη και τον Οκτώβρη, περιλαμβάνουν άρθρα και αναλύσεις για τις πολιτικές εξελίξεις και την εκλογική και μετεκλογική συγκυρία.

Το περιοδικό **Στίγμα** (τεύχος 30, Σεπτέμβρης-Νοέμβρης 2009) ανοίγει τον διάλογο για την αντικαπιταλιστική Αριστερά και το μέτωπο που πρέπει να οικοδομήσει μπροστά στις συνέπειες της καπιταλιστικής κρίσης. Στο δεκαοκτασέλιδο αφιέρωμά του για την ΑΝΤΑΡΣΥΑ, συμβάλλουν με άρθρα τους (μεταξύ άλλων) ο Πάνος Γκαργκάνας, ο Κώστας Μάρκου, ο Στέργιος Βασιλείου, η Μαρία Ζευγώλη, κ.α.

Στις νέες **Θέσεις** (τχ. 109, Οκτώβρης-Δεκέμβρης 2009), ξεχωρίζουμε το κείμενο του **Alain Badiou** με τίτλο **«Η ιδέα του κομμουνισμού»** και την ανάλυση του **Παναγιώτη Σωτήρη** για τη διαχείριση της γρίπης H1N1 με τίτλο **«Πολιτικές της αρρώστιας και του φόβου»**.

Στο ελληνικό **Monthly Review**, το τεύχος Οκτώβρη (νο. 58) είναι αφιερωμένο στα αποτελέσματα των εθνικών εκλογών και τις προοπτικές της Αριστεράς, ενώ το τεύχος Σεπτέμβρη (νο. 57) ερευνά την κρίση πολιτικής αντιπροσώπευσης που πλήττει την Ευρώπη στην εποχή της «παγκοσμιοποίησης».

Στην ηλεκτρονική ιστοσελίδα του Monthly Review (http://www.monthlyreview.gr, στο αρχείο αναλύσεων του Σεπτέμβρη 2009), είναι διαθέσιμη η μετάφραση τμήματος ενός ευρύτερου άρθρου του **Samir Amin** για την καπιταλιστική κρίση **(«Ανάκαμψη από την κρίση του καπιταλισμού ή ανάκαμψη από τον καπιταλισμό σε κρίση;»)**. Η ανάλυση του Amin έχει τα χαρακτηριστικά που συχνά λείπουν από τις τρέχουσες αναλύσεις: μια μακροσκοπική οπτική του καπιταλισμού και των κρίσεων του, μια τολμηρή σύγκριση της σημερινής κρίσης με αυτή της δεκαετίας του '30, αλλά και μια παθιασμένη υποστήριξη για την αναγκαιότητα ενός νέου εργατικού διεθνισμού που θα συνδέει τις μάχες των εργατών των «ανεπτυγμένων» χωρών με αυτές των λαών του «αναπτυσσόμενου» κόσμου. Στη σελίδα του MR, υπάρχει το link και για ολόκληρο το άρθρο (στα αγγλικά).

Το περιοδικό **Νέα Κοινωνιολογία** (τχ. 45, χειμώνας 2008-2009) είναι αφιερωμένο στον **«Τροτσκισμό στην Ελλάδα»**. Δυστυχώς στο συγκεκριμένο αφιέρωμα ο τροτσκισμός δεινοπάθησε. Το άρθρο του **Δ. Πολίτη «Οι ιδιοτυπίες του ελληνικού τροτσκισμού»** είναι μια ψυχροπολεμική ανάλυση, μάλιστα με πολλά ιστορικά λάθη (για παράδειγμα η υποστήριξη του Τρότσκι στο δικαίωμα αυτοδιάθεσης των καταπιεζόμενων εθνοτήτων στην Ελλάδα μετατρέπεται σε σχέδιο δημιουργίας μακεδονικού κράτους που «θα μπορούσε να λειτουργήσει ως εδαφική βάση του παγκόσμιου τροτσκισμού»!). Το άρθρο του **Μελέτη Μελετόπουλου** για τον Παντελή Πουλιόπουλο πάσχει από τις ίδιες ιδεοληψίες, ενώ στο άρθρο **«Μιχάλης Ν. Ράπτης ή Πάμπλο: Πώς ο τροτσκισμός απέκτησε εθνική συνείδηση»** του ίδιου συγγραφέα αποκαλύπτεται και η συνολική προβληματική του αφιερώματος. Αν κάποιος επιθυμεί να διαβάσει για τον τροτσκισμό στην Ελλάδα, τα βιβλία του Δημήτρη Λιβιεράτου (μεταξύ άλλων η βιογραφία του Παντελή Πουλιόπουλου που επανακυκλοφόρησε πρόσφατα) παραμένουν οι ιδανικότερες πηγές.

Στο περιοδικό **Μνήμων** (τόμος 29) που μόλις κυκλοφόρησε, ξεχωρίζουν: οι μελέτες των **Δημήτρη Μπαχάρα** και **Ιωάννη Στεφανίδη** για τον αντικομμουνισμό στην Ελλάδα, τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1920 και τα έτη 1958-1961 αντίστοιχα. Αλλά και το άρθρο του **Παρασκευά Μουρατίδη** με το ενδιαφέρον θέμα: **«*Οι Γερμανοί ξανάρχονται... Τι έκανες στον πόλεμο Θανάση;* Η ιστορική μαρτυρία και η πολιτική λειτουργία δύο σατιρικών κωμωδιών»**.

Τέλος, από τα λογοτεχνικά περιοδικά που κυκλοφορούν στις προθήκες, δύο επιλογές: το περιοδικό **Διαβάζω** (τεύχος 500, Οκτώβρης 2009) είναι αφιερωμένο στον ποιητή **Τίτο Πατρίκιο**. Και η **Οδός Πανός** (τεύχος 146, Οκτώβρης-Δεκέμβρης 2009) περιέχει ένα αφιέρωμα στον ποιητή **Γιάννη Ρίτσο**, με αφορμή τα 100 χρόνια από τη γέννησή του.

Θανάσης Καμπαγιάννης